

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КНЗ «ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА
ТЕСТИ З ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ
«ПІЗНАЄМО ПРИРОДУ»

5 КЛАС

Черкаси - 2023

УДК 373.5.016:502/504
Н72

Схвалено вченою радою КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради».

Протокол №2 від 2 червня 2023 року

АВТОР-РОЗРОБНИК:

Бондаренко О.А., завідувач лабораторії-центру зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти

УКЛАДАЧІ:

Лобенко Н.М., Тетьора С.С., методисти комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Лісова Н.І., проректор із питань зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», доктор педагогічних наук;

Крижанівський В.В., завідувач лабораторії природничо-математичних дисциплін комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Нова українська школа. Тести з інтегрованого курсу «Пізнаємо природу». 5 клас. / автор-розроб. Бондаренко О.А.; уклад. Лобенко Н.М., Тетьора С.С.: Черкаси : КНЗ «ЧОППОП ЧОР», 2023. 108 с.

Збірник містить тести з природничих наук, укладені згідно з модельною навчальною програмою «Пізнаємо природу. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Біда Д. Д., Гільберг Т. Г., Колісник Я. І.). Різномірні, різноформатні компетентнісно орієнтовані тестові завдання, які входять до складу тестів, укладені на основі інтегрованого матеріалу з використанням схем, малюнків, діаграм тощо.

Матеріал збірника спрямований на надання допомоги педагогічним працівникам у створенні якісних вимірників, зокрема тестів, проведенні оцінювання чи самооцінювання сформованих компетентностей учнів з інтегрованого курсу «Пізнаємо природу».

Творча робота буде корисною вчителям закладів загальної середньої освіти, Центрів професійного розвитку педагогічних працівників та учням.

Зміст

Методичний коментар.....	4
Тести для самооцінювання з таких тем як «Знайомство з наукою», «Науковий метод пізнання», «Фізичні величини та їхнє вимірювання».....	5
«Тіла та речовини», «Три стани речовини», «Розчинні та нерозчинні речовини».....	14
«Наша планета – Земля», «Земля на глобусі і фізичній карті».....	21
«Суходіл на Землі», «Вода на Землі», «Повітряна оболонка Землі»	29
«Світ живих організмів», «Клітина», «Бактерії та віруси»	36
«Рослини та їхнє різноманіття», «Тварини та їхнє різноманіття»	44
«Таємниці організму людини».....	52
«Ми і наше здоров'я», «Ми та наше середовище життя»	61
«Природні скарби України», «Природа надихає».....	66
Підсумкові контрольні роботи.....	73

МЕТОДИЧНИЙ КОМЕНТАР

Помітну роль у вирішенні найважливіших завдань освіти відіграє природнича освітня галузь, яка відображає цілісну наукову картину світу і включає систему комплексних знань про природні об'єкти та взаємозв'язки між ними. Тож, реалізуючи Державний стандарт базової середньої освіти, для учнів 5-6 класів розроблено й запроваджено інтегрований курс «Пізнаємо природу», який не тільки реалізує принцип наступності між початковою та базовою школою, а і є джерелом вивчення природничих наук в базовій школі. Він має практичну спрямованість, оскільки передбачає розвиток умінь і навичок учнів працювати з географічними картами й іншими джерелами інформації, розв'язувати природничі, екологічні та соціально-економічні завдання, здійснювати порівняльний аналіз, проводити мінідослідження, створювати індивідуальні й колективні проекти, писати есе, повідомлення тощо. Курс передбачає міжпредметні зв'язки, що сприяє синхронізації компетентностей, сформованих у процесі вивчення його та навчальних предметів.

Оцінювання результатів навчання з курсу «Пізнаємо природу» має бути спрямованим на перевірку ключових компетентностей та обов'язкових результатів навчання в природничій освітній галузі, визначені Державним стандартом базової середньої освіти. Тести радимо використовувати для формуального оцінювання, а 5 контрольних робіт для підсумкового оцінювання.

Оскільки інтегрований курс є новим, то актуальності набуває створення ефективного й цікавого інструментарію для здійснення оцінювання чи самооцінювання результатів навчання учнів. Тож на допомогу вчителям розроблено тести з природничих наук відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти (2020 р.) та модельної навчальної програми «Пізнаємо природу. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Біда Д.Д., Гільберг Т.Г., Колісник Я.І.) з урахуванням вікових, загальнонавчальних і психологічних особливостей учнів першого циклу навчання базової освіти.

Ключовою ідеєю під час створення тестів стало дотримання принципу «оцінювання для навчання»: розроблені завдання спонукають учнів на основі здобутих знань і досвіду пізнавати навколишній світ і творчо підходити до розв'язання щоденних ситуацій спілкування з природою відповідно до екологічних законів поведінки, а також досліджувати нові горизонти природничих наук. У змісті тестових завдань значну увагу приділено розкриттю способів та історії пізнання природи людиною, представлені основні природничі науки, визначена специфічна роль кожної з них у дослідженні навколишнього світу та в житті людини.

До складу діагностичних робіт, уміщених у збірнику, входять різнорівневі, різноформатні компетентнісно-орієнтовані тестові завдання, які побудовано на основі інтегрованого матеріалу з використанням схем, малюнків, діаграм тощо.

Використання тестів під час оцінювання чи самооцінювання спонукатиме до розвитку в учнів інтелектуальних, пізнавальних, дослідницьких, творчих, комунікативних здібностей, застосовувати засвоєні знання в повсякденному житті, зокрема формувати систему цінностей, соціально прийнятих норм поведінки в природі та норм безпечної поведінки в соціумі, екологічну культуру, здоровий спосіб життя.

Підвищувати активність та мотивацію учнів до пізнання допоможе база тестів, укладених у гуглформу в розділі «Тести» на сторінці інтернет-школи «Навчально-методичний супровід внутрішньої системи забезпечення якості освіти» <https://monitoringck.com.ua/>.

Матеріал збірника спрямований на надання допомоги педагогічним працівникам під час створення якісних вимірників, зокрема тестів, проведенні оцінювання чи самооцінювання сформованих компетентностей учнів з інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» відповідно до законодавчих документів та за принципом доброчесності.

Тести за модельною навчальною програмою «Пізнаємо природу». 5-6 класи
(інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти
(авт. Біда Д. Д., Гільберг Т. Г., Колісник Я. І.)

Пізнаємо світ науки

«Знайомство з наукою», «Науковий метод пізнання», «Фізичні величини та їхнє вимірювання»

I варіант

Початковий та середній рівні

1. Укажи науку, яка НЕ належить до природничих.

- А астрономія
- Б фізика
- В хімія
- Г біологія та екологія
- Д інформатика
- Е медицина

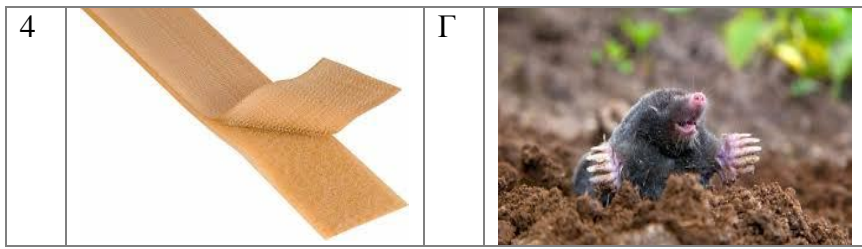
2. Прочитай текст.

Чи траплялось тобі помічати спільні ознаки цілком різних речей? Чи здавались тобі «близькими родичами» колодязний журавель і шлагбаум? Якщо так, то нічого дивного, адже в основі роботи обох пристроїв лежить простий механізм – важіль. Спокійна гладь озера, у якій відображаються ліс і хмари, хіба не дзеркало? А хмари-химери? Згадай, яких різних обрисів вони набувають: кумедний ведмедик, літак, черепаха, бублик! Морська зірка, морський їжак, морський коник – легко здогадатись, спостерігаючи за цими тваринами, чому вони отримали такі назви. Сама природа допомагає людям робити винаходи й патентувати їх.

(Довідка: патент – це документ, що засвідчує авторство на винахід та виключне право на використання його протягом певного строку.)

Установи відповідність між природними прототипи й приладами, створеними людьми.

1		А	
2		Б	
3		В	

3. Природа – мудрий винахідник. Вона надає людям свої підказки. Яка комаха допомогла людині винайти шприц?

- А бджола
- Б оса
- В комар
- Г муха

4. Симетричні малюнки протектора шин забезпечують плавний рух автомобіля, високу стабільність управління та низький опір накату. Також вони забезпечують високий захист від аквапланування, чудову керованість на снігу і грязі та дуже добре утримують дорогу на високих швидкостях.

Поміркуй, що наштовхнуло людину на створення протектора на шинах.

- А пір'їна
- Б павутина
- В риб'яча луска
- Г долоня людини

5. Уяви себе винахідником: укажи морського мешканця, який би тобі підказав створити підводний човен.

			
А	Б	В	Г
Дельфін	Кит	Акула	Анаконда

6. Прочитай текст і запиши всі числа, які зустрічаються в ньому (відповідь запиши цифрами через кому з пробілом).

В. І. Вернадський жив з одна тисяча вісімсот шістьдесят третього року по одна тисяча дев'ясот сорок п'ятий. Україна пишається своїм співвітчизником та водночас видатним ученим світового рівня – Володимиром Івановичем Вернадським. Він став організатором і першим президентом Академії наук України, започаткував створення науково-дослідних інститутів з вивчення природи. Дослідник був переконаний у тому, що живі організми відіграють головну роль у природі. Тому він створив вчення про біосферу – особливу оболонку Землі, у якій поширене життя. Свої погляди вчений виклав на сторінках книжки

«Біосфера», яка побачила світ у одна тисяча дев'ятсот двадцять шостому році. В. Вернадський був родом із запорозьких козаків, щиро вболівав за незалежність України.

Достатній рівень

7. Установи відповідність між обладнанням для природничо-наукових спостережень і дослідями (групи обладнань можна використовувати декілька разів).

1.	Лупа	А	Збільшувальні прилади
2.	Термометр	Б	Вимірювальні прилади
3.	Лінійка	В	Лабораторне обладнання
4.	Мірний циліндр		
5.	Терези		
6.	Колба		
7.	Годинник		
8.	Скляна паличка		
9.	Лійка		

1	2	3	4	5	6	7	8	9

8. Упізнай за визначенням метод вивчення природи (відповідь упиши з малої літери в називному відмінку, кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді).

Пізнання тіл і явищ природи у звичних для них умовах існування за допомогою органів чуття – це...

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

9. Відгадай характеристику тіл за еталоном вимірювання (відповідь упиши з малої літери в називному відмінку з пробілом, кількість клітинок НЕ відповідає кількості літер у правильній відповіді).

Еталон вимірювання		Характеристика тіла											
1	Кілограм												
2	Секунда												

Високий рівень

10. Прочитай текст.

Наука поступово виходить із закритої спільноти вчених, зі стін університетів у зовнішній світ, до людей, які хочуть знати про сучасні дослідження, не заглиблюючись у хащі наукової термінології.

Одним із перших, хто зробив такий крок до масової аудиторії і почав розповідати про складні речі цікавими і простими словами, був Стівен Гокінг. Незабаром його справу підхопили колеги і з інших галузей науки.

Пропоную і тобі стати на мить науковцем і дослідити систему.

10.1. Побудуй систему здорового способу життя, обравши відповідні складові.

- А Відмова від шкідливих звичок
- Б Позитивні емоції
- В Ігromанія
- Г Особиста гігієна

- Д Режим дня
- Е Безсистемне вживання ліків
- Ж Уживання наркотиків
- З Фізично активне життя
- И Паління
- К Раціональне харчування
- Л Негативні емоції
- М Недосипання

10.2. Змоделюй вибудовану систему, використовуючи малюнки.

<p>Приклади корисних звичок</p> 		
А	Б	В
		
Г	Д	Е

10.3. Змоделюй УЗАГАЛЬНЕНЕ передбачення за вибудованою системою здорового способу життя, використовуючи 4 прислів'я / приказки.

- А Без здоров'я немає щастя.
- Б Веселий сміх – це здоров'я.
- В Весела думка – половина здоров'я.
- Г Здоровий злидар щасливіший від хворого багача.
- Д Здоров'я більше варте, як багатство.
- Е Здоров'я за гроші не купиш.
- Ж Здоров'я – найдорожчий скарб.
- З У ворожки лікуватись – без здоров'я зостатись.
- И Здоровий не знає, який він багатий.
- К Здоров'я всьому голова.
- Л Немає друга вірнішого за здоров'я.
- М Бережи сукню знову, а здоров'я змолоду.
- Н Хвороба шукає жирну їжу.
- О У дім, куди не заглядає сонце, загляне лікар.
- П Їж часник і цибулю – не візьме недуга.

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Д	1-В 2-Г 3-А 4-Б	В	Г	Б	1863, 1945, 1, 1926	1-А 2-Б 3-Б 4-Б 5-Б 6-В 7-Б 8-В 9-В	Спостереження	1-маса 2-час	1-А,Б,Г,Д,З,К 2-А,Б,В,Е 3-А,Ж,К,М

II варіант

Початковий та середній рівні

1. Укажи науку, яка НЕ належить до природничих.

- А фізика
- Б хімія
- В математика
- Г біологія та екологія
- Д географія
- Е медицина

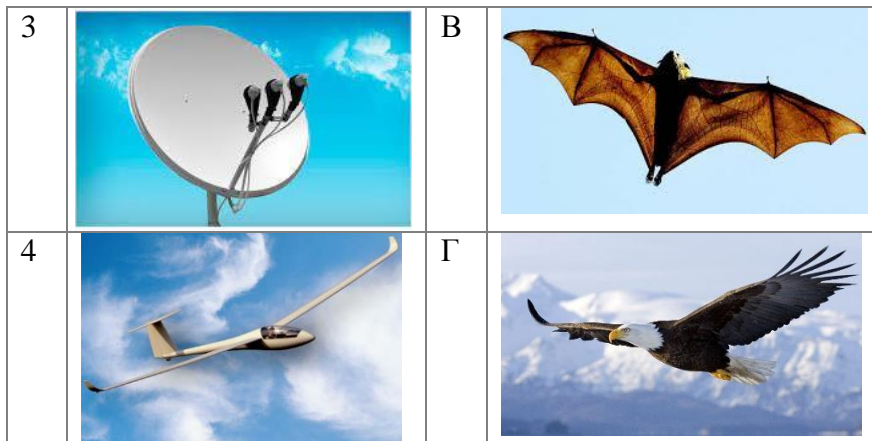
2. Прочитай текст.

Чи траплялось тобі помічати спільні ознаки цілком різних речей? Чи здавались тобі «близькими родичами» колодязний журавель і шлагбаум? Якщо так, то нічого дивного, адже в основі роботи обох пристроїв лежить простий механізм – важіль. Спокійна гладь озера, у якій відображаються ліс і хмари, хіба не дзеркало? А хмари-химери? Згадай, яких різних обрисів вони набувають: кумедний ведмедик, літак, черепаха, бублик! Морська зірка, морський їжак, морський коник – легко здогадатись, спостерігаючи за цими тваринами, чому вони отримали такі назви. Сама природа допомагає людям робити винаходи й патентувати їх.

(Довідка: *патент* – це документ, що засвідчує авторство на винахід та виключне право на використання його протягом певного строку.)

Установи відповідність між природними прототипами й приладами, створеними людьми.

1		А	
2		Б	

3. Природа – мудрий винахідник. Вона надає людям свої підказки. Яка комаха підказала людині ідею створення стільникового зв'язку?

- А бджола
- Б оса
- В комар
- Г муха

4. Рибальська сітка – засіб добування риби у великій кількості. Сіті використовуються виключно для видобутку риби в їжу або на продаж, а не як хобі.

Принцип ловлі риби такий: риба потрапляє в сіті і, якщо вона більша за відстань поміж вузлами сітки, заплутується в них. Дуже велика риба часто рве сіті. Їх, залежно від типу, розставляють на різній глибині в річках, озерах або у морі, часто вони тягнуться за судном.

Поміркуй, що підштовхнуло людину впровадити ідею створення риболовної сіті.

- А пір'їна
- Б павутина
- В риб'яча луска
- Г долоня людини

5. Уяви себе винахідником: укажи морського мешканця, який би тобі підказав створити вакуумну присоску.

6. Прочитай текст і запиши всі числа, які зустрічаються в ньому (відповідь запиши цифрами через кому з пробілом).

Англійський учений-натураліст Чарльз Дарвін жив з одна тисяча вісімсот дев'ятого року до одна тисяча вісімсот вісімдесят другого. Він увійшов в історію природничих наук як дослідник походження видів живих організмів на Землі. Проведенню досліджень посприяло п'ятирічне навколосвітнє плавання з одна тисяча вісімсот тридцять першого до одна тисяча вісімсот тридцять шостого років. За цей час він зібрав велику кількість цінних для науки матеріалів (рештки викопних тварин, численні зразки рослин, описи спостережень за природою в різних куточках Землі). Завдяки зібраній ним колекції рослин і тварин стало відомо про поширення організмів на нашій планеті. Чарльз Дарвін зробив висновок, що вимерлі тварини й ті, які існують нині, мають спільне походження, але останні істотно змінилися. Свої погляди природодослідник виклав у книжці «Походження видів шляхом природного добору». Усі примірники книжки було розкуплено за один день, що свідчить про видатні успіхи вченого.

Достатній рівень

7. Установи відповідність між обладнанням для природничо-наукових спостережень і дослідями (типи видань можна використовувати декілька разів).

1. Енциклопедії	А Довідкова література природничого змісту Б Науково-популярна література природничого змісту
2. Словники	
3. Довідники	
4. Географічні атласи	
5. Карти зоряного неба	
6. Атласи-визначники рослин і тварин	
7. Періодичні видання: журнали, газети	
8. Хрестоматії	

1	2	3	4	5	6	7	8

8. Упізнай за визначенням метод вивчення природи (відповідь упиши з малої літери в називному відмінку, кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді).

Вивчення тіл і явищ у спеціально створених умовах – це...

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

9. Відгадай характеристику тіл за еталоном вимірювання (відповідь упиши з малої літери в називному відмінку через кому з пробілом, кількість клітинок НЕ відповідає кількості літер у правильній відповіді).

Еталон вимірювання		Характеристика тіла							
1	Метр								
2	Секунда								

Високий рівень

10. Прочитай текст.

Для сучасного суспільства інтернет є невід'ємною частиною життя, а діти, які народилися після його появи, вже не уявляють своє життя без всесвітньої мережі. Найпопулярнішими соціальними мережами серед дітей в Україні є YouTube, Instagram,

TikTok та Snapchat, а також месенджери Viber та Telegram. Більшість із них є мало поширеними серед батьків, отож вони часто не здогадуються про основні ризики, які там є. Майже в усіх з цих мереж та месенджерів можна зареєструватись, тільки якщо дитині вже виповнилось 13 років, а доступ до Telegram дозволений з 16 років.

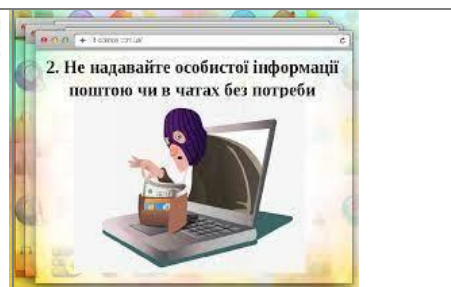

Матеріали, що публікуються в соціальних мережах, не призначені для молодших дітей, тому вони можуть глибоко вразити психіку дитини.

Окрім спілкування в соціальних мережах, поширеними серед дітей, є онлайн-ігри. Кожна п'ята дитина підключається до інтернету саме для того, аби пограти в ігри, у більшості яких є онлайн-чати, де можна спілкуватись з іншими гравцями як у віртуальному світі, так і через приватні повідомлення в кабінетах. У них легко приховати свою реальну особу за вигаданим ім'ям та чужим фото, що підвищує ризики знайомства зі злочинцями.

10.1. Побудуй систему безпеки спілкування в інтернеті, обравши відповідні твердження / пропозиції / поради.

- А Можна використовувати інтернет для спілкування.
- Б Можна писати друзям про те, як твої справи.
- В Можна зазначати на своїй сторінці, де ти живеш.
- Г Можна писати комусь у приватні повідомлення, де ти живеш.
- Д Перед тим, як надсилати комусь певне повідомлення (у тому числі фото) – потрібно уявити, що воно розміщене на великому білборді біля школи.
- Е Додавай у друзі онлайн лише тих, кого знаєш офлайн.
- Ж Краще мати «закритий» акаунт.
- З Спілкуватись з незнайомцями в інтернеті небезпечно.
- И Користуватися соціальними мережами можна з 13 років.
- К Можна самостійно вирішувати проблеми, з якими ти зіткнувся/лась в інтернеті.
- Л Можна звертатися за допомогою до тих, хто вказаний у щиті захисту.

10.2. Змодельюй вибудовану систему: установи відповідність між малюнками та порадами.

		
1	2	3
		
4	5	6

А Не повідомляй свою та чужу особисту інформацію в мережі: не викладай в інтернеті інформацію про себе та сім'ю, адресу проживання та навчання, місця роботи батьків, номери телефонів, наявність матеріальних цінностей, номери кредитних карт та ін.

Б Поважай права та інтереси інших людей в інтернеті: поведься ввічливо і не роби того, що суперечить закону.

В Пам'ятай: не можна привласнювати собі авторські права на твори інших людей (фото, музику, тексти та інше) і поширювати їх без дозволу власників.

Г Перевіряй інформацію з мережі – обов'язково використовуй декілька джерел для пошуку потрібних запитів.

Д Не довіряй усьому, що говорять віртуальні знайомі, особливо, якщо вони пропонують зустрітися в реальному житті, оскільки вони можуть виявитися зовсім не тими, за кого себе видають.

Е Пам'ятай, що віртуальний світ іноді коштує реальних грошей, тому без дозволу дорослих не варто робити покупки онлайн, відправляти SMS, електронні повідомлення в обмін на обіцянки отримати спеціальні інтернет-послуги.

Ж Не відповідай на невиховані й грубі листи. Якщо одержиш такі листи, то повідом про це батьків.

З Розроби з батьками правила користування інтернетом. Особливо домовся з ними про прийнятний час роботи в інтернеті. Не заходь на аморальні сайти і не порушуй ці правила без згоди батьків.

И Звертайся за порадою до дорослих у разі виникнення будь-яких труднощів, якщо в інтернеті що-небудь незрозуміле або дивне, а також коли пропонують спокусливі, дуже схожі на казкові обіцянки.

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
В	1-Б 2-Г 3-В 4-А	А	Б	В	1809, 1882, 5, 1831, 1836, 1	1-А 2-А 3-А 4-А 5-А 6-А 7-Б 8-А	Експеримент	1-розмір 2-час	1.А,Б,Д,Е,Ж,И,Л 2. 1-Д 2-И 3-А 4-Б 5-З 6-Е

Використані джерела

1. Без здоров'я немає щастя. URL: <https://pustunchik.ua/ua/holidays/health-day/bez-zdorovia-nemaie-schastia>
2. Допомога учням. URL: <http://8next.com/>
3. Досліджуймо цифровий світ разом... безпечно. URL: <http://school30.lviv.sch.in.ua/Files/downloadcenter>
4. Патенти природи. URL: https://e-kolosok.org/category/subheading/patents_of_nature/
5. Природа — мудрий винахідник. URL: <https://osvita-omr.gov.ua/wp-content/uploads/2018/04/%D0%92%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%85%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>
6. Природничі науки. <https://uk.wikipedia.org/wiki>

7. Природознавство 5 клас. <https://subject.com.ua/textbook/nature/5klas/5.html>
8. Прислів'я та приказки про здоров'я. URL: <http://abetka.ukrlife.org/health.htm>
9. Українські загадки про природу. URL: <https://dovidka.biz.ua/ukrayinski-zagadki-pro-prirodu>
10. Українські загадки про явища природи з фотовідповідями. URL: <https://mamabook.com.ua/zagadku-yavusha-prurodu-foto/>
11. Цікаво про науку: 12 науково-популярних книг для дітей та дорослих. URL: <https://starylev.com.ua/news/cikavo-pro-nauku-12-naukovo-populyarnyh-knyg-dlya-ditey-ta-doroslyh>
12. Я знаю, як спілкуватись в Інтернеті. Не ведусь. URL: https://stop-sexting.in.ua/wp-content/uploads/2020/09/urok_5-6class.pdf

Пізнаємо будову речовини

«Тіла та речовини», «Три стани речовини», «Розчинні та нерозчинні речовини»

I варіант

Початковий та середній рівні

1. Установи відповідність між назвами й термінами.

1	Фізичне тіло	А	Йод
2	Речовина	Б	Алюміній
3	Суміш речовин	В	Цемент
4	Матеріал	Г	Зебра

2. Прочитай текст.

Людина у своєму житті постійно зустрічається з багатьма речовинами. Серед них трапляються такі, які становлять певну небезпеку. Одні речовини можуть спричинити пожежу, інші – завдати шкоди здоров'ю. Про це слід пам'ятати.

З метою попередження людей про небезпеку, яку можуть створити речовини під час зберігання і використання, на етикетках, упаковках, контейнерах запроваджено відповідне маркування. Кожний знак небезпеки містить чорне символічне зображення.

Упізнай за характеристикою знак небезпеки для маркування побутової хімії.

Як правило, цей знак може бути на різних засобах очищення каналізаційних труб. Попереджувальний значок говорить про те, що до складу продукту входить луг або кислота у великій концентрації. А значить, при попаданні на шкіру засіб може викликати важкі опіки й серйозні пошкодження шкіри, м'язової тканини і слизової оболонки. При роботі з такими продуктами треба обов'язково одягати рукавички.

А	«Їдкий»
Б	«Шкідливий»
В	«Подразливий»
Г	«Небезпечний для довкілля»

3. Установи відповідність між знаками небезпеки для маркування та їх назвою / описом.

	Назва / опис		Знаки небезпеки для маркування
1	Шкідливий	А	
2	Їдкий; речовини й суміші, що мають корозійний вплив	Б	
3	Небезпечний для довкілля	В	
4	Вогнебезпечно	Г	
5	Газовий балон	Д	

4. Вибери з мовної молекули необхідні атоми-літери й відгадай назву елементарної частинки.

Умови: хід шаховим конем тільки вперед із зафарбованої клітинки, остання літера кожного ходу – частина відповіді; відповідь упиши з малої літери в Н.в.

Ключ: кінь — одна з шахових фігур. Ходить та б'є фігури суперника «Г»-подібним рухом: спочатку на 2 клітини за вертикаллю або горизонталлю, потім на 1 клітину за вертикаллю або горизонталлю.

Мовна молекула

В	Р	Г	Т	Є	Н
А	І	С	Л	Ж	Ц
 П	К	О	Ю	О	Ш

(відповідь запиши з малої літери в називному відмінку однини, кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді)

5. За поданою характеристикою визнач назву стану речовини.

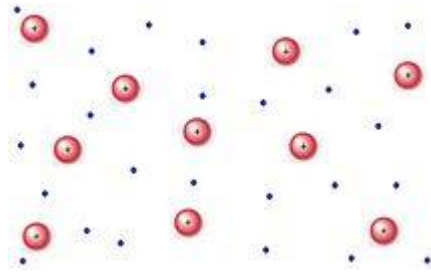
У цьому стані речовина зберігає об'єм, але не тримає форму, має добре визначену поверхню. Це проміжний стан.

- А тверде тіло
- Б газ
- В рідина

Г плазма

6. Упізнай за поданою моделлю стан речовини.

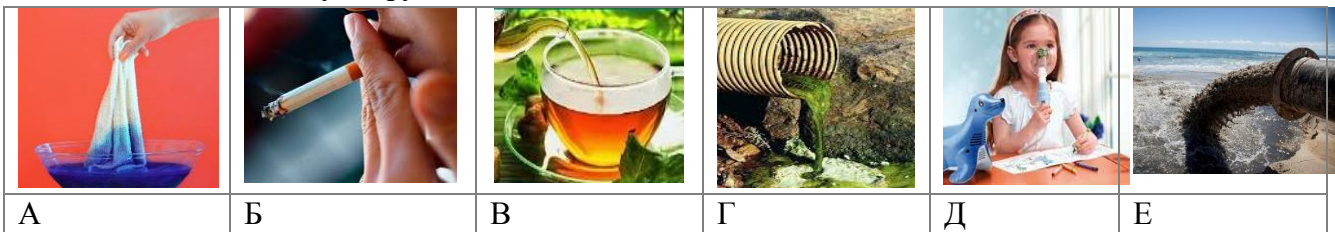
- А твердий
- Б газуватий
- В рідкий
- Г плазма

Достатній рівень

7. Установи відповідність між речовинами й станами.

1	твердий	А	
2	газуватий	Б	
3	рідкий	В	
4	плазма	Г	

8. Віднайди шкідливу дифузію.

Високий рівень

9. Прочитай текст і виконай завдання до нього.

Дослідники створили матеріал, який подібний до поліпропілену, але розкладається за 6-12 місяців і є екологічно чистим. Матеріал планують використовувати для виготовлення екологічних одноразових упаковок та предметів. Ученим вдалося знайти спосіб отримання полімерів без використання мінеральних, рапсової та пальмової олій, які дуже згубно впливають на екологію. Це новий тип пластику. Його вчені створили з промислових відходів. Біокаталізаторами виступають генетично модифіковані мікроорганізми (ГМО): вони синтезують, переробляють матеріал і відкладають його в клітинах для зберігання енергії.

9.1. Розв'яжи задачу.

Тобі відомо: маса – це фізична величина, яка визначає, скільки речовини містить те або інше тіло. Для виготовлення динозавриків однакової форми для дитячого парку використали екологічно чисту речовину: новий тип пластику. На великого динозавра витратили 60 кг пластику. Яка маса маленького динозаврика, якщо він утричі менший за великого? (у відповідь запиши тільки число)

9.2. Визнач за текстом найважливішу проблему сьогодення, яку вдалося вирішити вченим.

- А убогість дизайну дитячих парків
- Б згубний вплив неякісних іграшок на здоров'я дітей
- В незнання прадавньої історії
- Г забруднення навколишнього середовища

9.3. Визнач прислів'я / приказки, які розкривають ідею вчених.

- А З брудної води іще ніхто чистим не вийшов.
- Б До природи не неси шкоди.
- В З природою живи в дружбі, то й буде вона тобі в службі.
- Г Багато лісу – не губи, мало лісу – бережи, немає лісу – посади.
- Д Зрубати дерево – п'ять хвилин, виростити – сто років.

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1-Г	В	1-Б	протон	В	Г	1-Б	Б,Г,Е	1-20
2-Б		2-В				2-Г		2-Г
3-А		3-А				3-В		3-Б, В
4-В		4-Д				4-А		
		5-Г						

II варіант

Початковий та середній рівні

1. Установи відповідність між назвами й термінами.

1	Суміш речовин	А	Мідь
2	Матеріал	Б	Парфуми
3	Фізичне тіло	В	Гума
4	Речовина	Г	Стіл

2. Прочитай текст.

Людина у своєму житті постійно зустрічається з багатьма речовинами. Серед них трапляються такі, які становлять певну небезпеку. Одні речовини можуть спричинити пожежу, інші – завдати шкоди здоров'ю. Про це слід пам'ятати.

З метою попередження людей про небезпеку, яку можуть створити речовини під час зберігання і використання, на етикетках, упаковках, контейнерах запроваджено відповідне маркування. Кожний знак небезпеки містить чорне символічне зображення.

Упізнай за характеристикою знак небезпеки для маркування побутової хімії.

Як правило, цей знак можна знайти на баночках з різними мийними засобами. При попаданні в очі і на шкіру такий продукт може викликати свербіж, подразнення і навіть запалення. Після роботи з цією речовиною слід не допускати потрапляння в очі, а також ретельно мити руки. Намагайтеся також працювати в добре провітрюваних приміщеннях – випаровування цих продуктів можуть викликати кашель і запалення дихальних шляхів.

- А «Їдкий»
- Б «Шкідливий»
- В «Подразливий»
- Г «Небезпечний для довкілля»

3. Установи відповідність між знаками небезпеки для маркування та їх назвою / описом.

	Назва / опис		Знаки небезпеки для маркування
1	Небезпечно для здоров'я	А	
2	Вибухонебезпечно	Б	
3	Радіоактивно	В	
4	Знак небезпеки	Г	
5	Отруйні речовини й суміші	Д	

4. Вибери з мовної молекули необхідні атоми-літери й відгадай назву елементарної частинки.

Умови: хід шаховим слоном із зафарбованої клітинки і збір усіх літер по напрямку руху – це частинки відповіді; відповідь упиши з малої літери в Н.в.

Ключ: слон — шахова фігура. Пересувається на будь-яку кількість клітин по діагоналі, якщо на його шляху немає інших фігур.

Мовна молекула

В	Р	Г	Т	Є
Б	Л	Й	Ї	Р
А	Е	С	О	Ж

 Н	К	Н	Ю	Щ
--	---	---	---	---

--	--	--	--	--	--	--

(відповідь запиши з малої літери в називному відмінку однини, кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді)

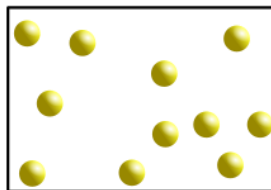
5. За поданою характеристикою визнач назву стану речовини.

Цей стан не зберігає ні форму, ні об'єм. Він заповнює весь доступний об'єм. Цей стан властивий речовинам із малою густиною.

- А тверде тіло
- Б газ
- В рідина
- Г плазма

6. Упізнай за поданою моделлю стан речовини.

- А твердий
- Б газуватий
- В рідкий
- Г плазма

Достатній рівень

7. Установи відповідність між речовинами й станами.

1	твердий	А	
2	газуватий	Б	
3	рідкий	В	

4	плазма	Г	
---	--------	---	--

8. Віднайди корисну дифузію.

					
А	Б	В	Г	Д	Е

Високий рівень

9. Прочитай текст і виконай завдання до нього.

Дослідники створили матеріал, який подібний до поліпропілену, але розкладається за 6-12 місяців і є екологічно чистим. Матеріал планують використовувати для виготовлення екологічних одноразових упаковок та предметів. Ученим вдалося знайти спосіб отримання полімерів без використання мінеральних, рапсової та пальмової олій, які дуже згубно впливають на екологію. Це новий тип пластику. Його вчені створили з промислових відходів. Біокаталізаторами виступають генетично модифіковані мікроорганізми (ГМО): вони синтезують, переробляють матеріал і відкладають його в клітинах для зберігання енергії.

9.1. Розв'яжи задачу.

Тобі відомо: маса – це фізична величина, яка визначає, скільки речовини містить те або інше тіло. Для виготовлення динозавриків однакової форми для дитячого парку використали екологічно чисту речовину: новий тип пластику. На маленького динозаврика витратили 30 кг пластику. Яка маса великого динозавра, якщо він удвічі більший за малого? (у відповідь запиши тільки число)

9.2. Визнач за текстом результат вирішення найважливішої проблеми сьогодення, яку вдалося розв'язати вченим.

- А унеможливлення згубного впливу неякісних іграшок на здоров'я дітей
- Б покращення дизайну дитячих парків
- В збереження навколишнього середовища від забруднення
- Г поглиблення знань дітей про прадавню історію

9.3. Визнач прислів'я / приказки, які розкривають ідею вчених.

- А Перетворимо природу на користь народу.
- Б Що сьогодні збережеш, завтра стане в нагоді.
- В Немає поганої землі, є погані господарі.
- Г Як гукнеться, так і відгукнеться.
- Д Хто землі дає, тому земля утричі віддає.

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1-Б	В	1-Д	нейтрон	Б	Б	1-А	А,Г,Д	1. 60
2-В		2-Г				2-Г		2. В
3-Г		3-А				3-Б		3. А, Б
4-А		4-Б				4-В		
		5-В						

Використані джерела

1. Вчені розробили новий тип пластику: він безпечний для навколишнього середовища. URL: https://innovation.24tv.ua/ekologichniy-plastik-yak-yogo-stvorili-ostanni-novini_n1428399
2. Знаки небезпеки для маркування побутової хімії. URL: <https://www.gpp.in.ua/dim/znaki-nebezpeki-dlya-markuvannya-pobutovoji-khimiji.html>
3. Небезпечні речовини та їх маркування. URL: <https://school.home-task.com/nebezpechni-rechovini-ta-yix-markuvannya/>
4. Піктограми небезпеки УГС. URL: <https://uk.wikipedia.org>
5. Прислів'я та приказки про ставлення людей до знань, природи, інших людей, праці, про слово. URL: <http://8next.com/ulit4/5400-ukrlit440.html>

Пізнаємо нашу планету

«Наша планета – Земля», «Земля на глобусі і фізичній карті»

I варіант

Початковий та середній рівні

1. Згадай, яка наука вивчає будову Землі.

- А біологія
- Б геологія
- В екологія
- Г астрономія

2. Прочитай текст.

У 1755 році німецький учений коротко описав походження Землі так: початковий Всесвіт складався з нерухомих пилоподібних частинок різної щільності. Сили гравітації привели їх у рух. Відбувалося налипання частинок одна на одну, що зрештою спричинило утворення центрального розпеченого згустка – Сонця. Подальші зіткнення частинок призвели до обертання Сонця, а разом з ним і пилової хмари.

У пиловій хмарі поступово утворювалися окремі згустки речовини – зародки майбутніх планет, навколо яких за подібною схемою сформувалися супутники. Утворена таким шляхом Земля на початку свого існування представлялася холодною.

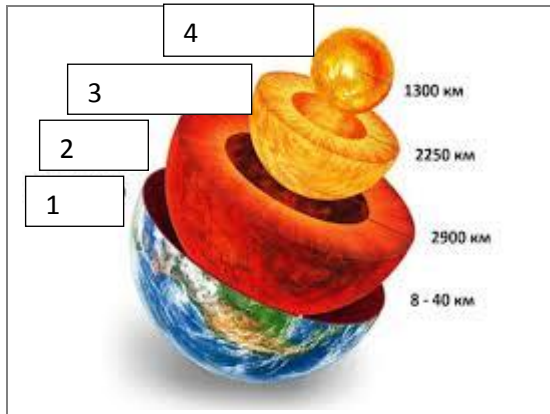
Упізнай за гіпотезою та портретом ученого.

--	--	--	--	--	--

(відповідь упиши з великої літери в називному відмінку, кількість клітинок НЕ відповідає кількості літер у правильній відповіді)

3. Допоможи художнику, який готує інформацію про Землю, підписати фото.

	A	Зовнішнє ядро
	Б	Внутрішнє ядро
	В	Земна кора
	Г	Мантия

1	2	3	4

4. Укажи породу, яка НЕ належить до метаморфічних.

- А граніт
- Б мармур
- В гіпс
- Г кварцит

5. Прочитай текст і виконай до нього завдання.

Срібло

Срібло в стародавні часи застосовували для лікування відкритих ран, адже воно має бактерицидні властивості. Навколо самої рани клали особливі пластини зі срібла, після чого вона без проблем гоїлася.

У давні часи у військових походах полководці рідше хворіли на розлад шлунка, ніж прості воїни. Причина була в дорогому срібному посуді, яким користувалося вище військове керівництво. Срібло вбивало бактерії, і власник такої тарілки чи кухля мав засіб від харчового отруєння, часто сам цього не знаючи. Звичайно, посуд зі срібла не давав стовідсоткового захисту від хвороб, однак шанс занедужати значно зменшувався.

Видобуток срібла в Південній Америці іспанцями суттєво збільшився, тому ціни на цей метал значно знизилися. В античні часи співвідношення ціни золота й срібла було 1 до 10.

Уяви себе ювеліром: визнач, у скільки разів срібло подешевшало за золото з давніх часів, якщо сьогодні за один грам золота дають близько ста грам срібла. (відповідь упиши лише числом)

6. Упізнай прості речовини за характеристикою: непрозорі, але мають металічний блиск, придатні для кування, добре проводять тепло, електричний струм. (відповідь упиши з малої літери в називному відмінку множини, кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді)

--	--	--	--	--	--

Достатній рівень

7. Установи відповідність між розмірами Землі й даними.

1	Довжина екватора	А	6378 км
2	Довжина меридіана (півкола)	Б	12 742 км
3	Середній діаметр Землі	В	20 003 км
4	Радіус екваторіальний	Г	40 075 км

	А	Б	В	Г
1				
2				
3				
4				

8. Прочитай текст і виконай завдання.

На уроках української літератури й історії учні вивчають біографії багатьох видатних діячів і талановитих митців. Навіть добре знаючи життєпис кожного, навряд чи школярам вдасться вмиль визначити, хто з них родом з яких областей. У цьому допоможе цікава карта, яку створили спеціалісти з Конгресу захисту української мови.

Стань мандрівником, пізнай мову цієї карти й визнач, де народився славний козак та майбутній отаман Максим Залізняк.

- А Запоріжжя
- Б Херсонщина
- В Крим
- Г Черкащина

Високий рівень

9. Подорожуючи, ти зупинився в місцині неповторної краси. Відтвори її на уявній карті-схемі за допомогою цифр, які підписують умовні позначки, необхідні за описом (відповідь запиши цифрами через кому з пробілом).

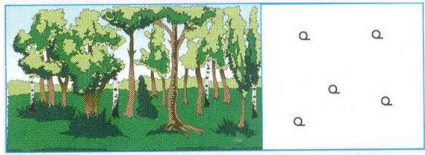
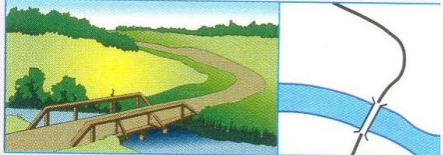
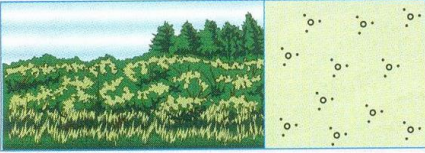

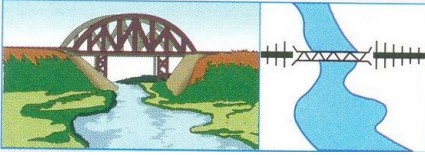
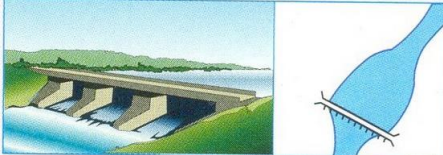

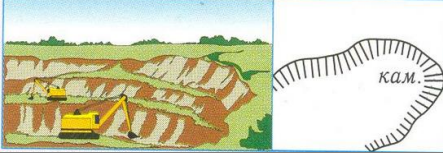
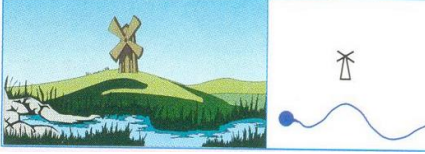

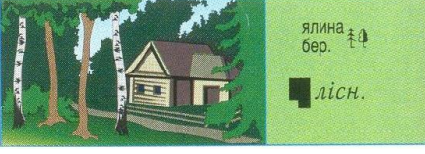
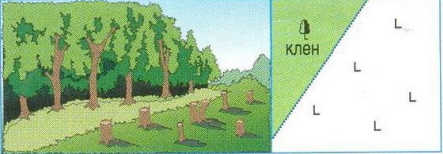
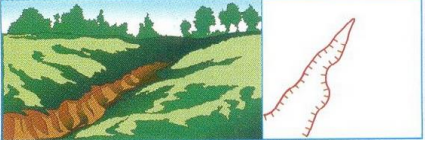

Природа нашого краю чарівна. Ось перейшов я через міст невеликої річки, яка в'ється стрічкою через сільські краєвиди. На горизонті видніється ріденький ліс, у якому граються сонячні зайчики, немов ховаються від мене.

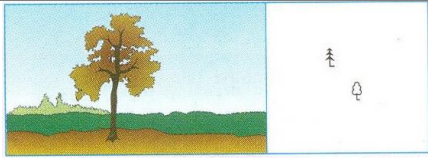
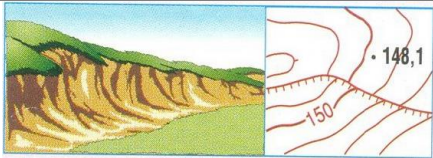
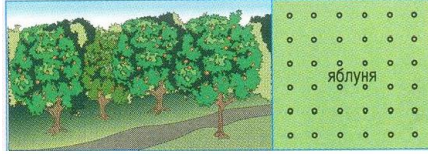
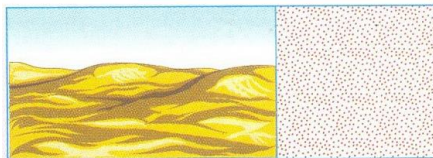
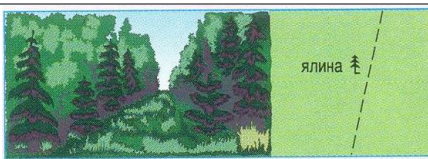

Іду далі. Вранішня тиша ледь бринить зі співом жайворонка. Ось дорога різко повернула за ліс, і я помітив джерело, з якого бере початок уже знайома мені річечка. Напившись досхочу джерельної води з неповторним смаком, я захотів подорожувати далі.

Ось я з дороги зійшов на стежину, яка привела мене на галявину серед густого лісу, де стояла хатинка лісника...

Довго ми чаювали з дідусем Захаром, лісником, який розповідав про цілющі властивості квіткового чаю та неймовірні історії з порятунку лісових мешканців...

«Природа – то наш дім! Бережімо його», – на останок мені сказав лісник.

1		11	
2		12	
3		13	
4		14	
5		15	
6		16	
7		17	

8		18	
9		19	
10		20	 Характеристика залізничних мостів: М – метал, К – камінь, ЗБ – залізобетон, 8 – висота над водою, довжина і ширина моста в метрах

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Б	Кант	1-В 2-Г 3-А 4-Б	В	10	метали	1-В 2-А 3-Б 4-Г	Г	11,1,5,6

II варіант

Початковий та середній рівні

1. Укажи фахівця, який займається виявленням і оцінкою родовищ корисних копалин, а також вивченням інших особливостей земних надр.

- А астроном
- Б еколог
- В геолог
- Г біолог

2. Прочитай текст.

У 1944 році щодо теорії походження Землі один учений висловив оригінальний погляд: метеоритну гіпотезу. Згодом вона фізико-математично обґрунтована учнями відомого вченого.

Згідно з теорією, навколо Сонця була гігантська хмара з холодного пилу й замерзлого газу. Хмара оберталася зі значною швидкістю. Під час руху її компоненти взаємно притягувались одні до одних, згущувалися й дали початок планетам Сонячної системи. Унаслідок зіткнення планет з космічними тілами їхні розміри збільшувалися. Так утворились згустки-зародки планет і їхніх супутників.

Упізнай за гіпотезою та фото вченого.

--	--	--	--	--	--

(відповідь упиши з великої літери в називному відмінку, кількість клітинок НЕ відповідає кількості літер у правильній відповіді)

3. Допоможи художнику, який готує інформацію про Землю, підписати фото.

1		А	Літосфера
2		Б	Біосфера
3		В	Гідросфера
4		Г	Атмосфера

1	2	3	4

4. Укажи породу, яка НЕ належить до осадових гірських.

- А кам'яна сіль
- Б кварцит
- В вапняк
- Г гіпс

5. Прочитай текст і виконай завдання до нього.

Торф

Торф – відмінне добриво. Його не можна застосовувати тільки в чистому виді, тому що рослина може не прижитися. Як добриво його додають у звичайну землю й ретельно перемішують.

Застосовуючи добриво на полуничних грядках, городники відзначають скоростиглість ягоди, багатший урожай та насиченіший смак полуниці. Уносять навесні або восени, змішуючи з тирсою й добре просушуючи. Додають його в міжряддя 30 кг на 1 квадратний метр або безпосередньо в кожную лунку.

Уяви себе городником: визнач, скільки треба кілограмів торфу, щоб унести його на грядку розміром 12 м кв. (відповідь упиши лише числом)

6. Упізнай прості речовини за характеристикою: не мають металічного блиску, непридатні для кування, погано проводять тепло, електричний струм. (відповідь упиши з малої літери, кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді)

--	--	--	--	--	--	--	--

Достатній рівень

7. Установи відповідність між розмірами Землі й даними.

1	Довжина екватора	А	6357 км
2	Радіус полярний	Б	12 742 км
3	Середній діаметр Землі	В	40 075 км
4	Площа поверхні земної кулі	Г	510 млн кв. км

8. Прочитай текст і виконай завдання.

На уроках української літератури й історії учні вивчають біографії багатьох видатних діячів і талановитих митців. Навіть добре знаючи життєпис кожного, навряд чи школярам вдасться вмиль визначити, хто з них родом з яких областей. У цьому допоможе цікава карта, яку створили спеціалісти з Конгресу захисту української мови.

Стань мандрівником, пізнай мову цієї карти й визнач, де народився Іван Степанович Мазепа, військовий та політичний діяч, меценат, гетьман України.

- А Волинь
- Б Київщина
- В Черкащина
- Г Вінниччина

Високий рівень

9. Подорожуючи, ти зупинився в місцині неповторної краси. Відтвори її на уявній карті-схемі за допомогою цифр, які підписують умовні позначки, необхідні за описом (відповідь запиши цифрами через кому з пробілом).

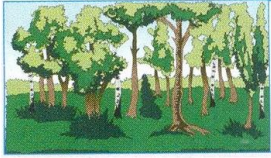
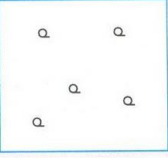

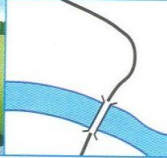

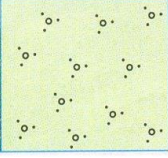

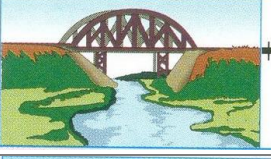
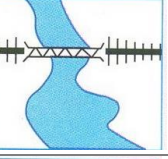
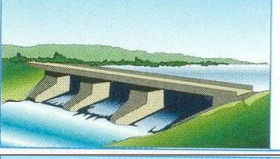
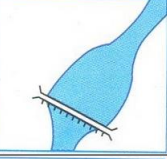

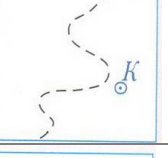
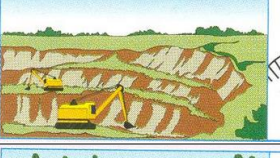
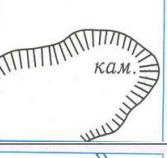

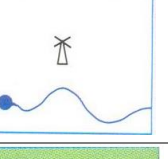

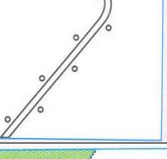

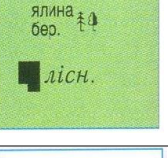
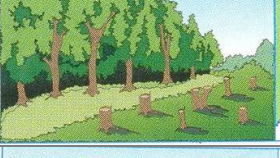

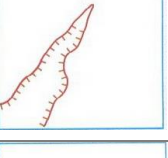

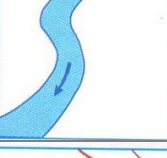

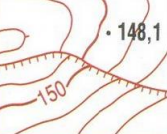
Природа нашого краю чарівна. Я пройшов берегом невеликої річки, яка в'ється стрічкою через сільські краєвиди. На горизонті видніється густий сосновий ліс, який манить мене своєю таємничістю.

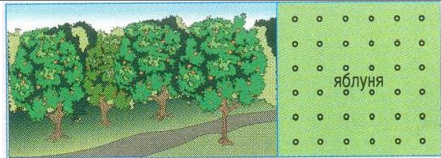
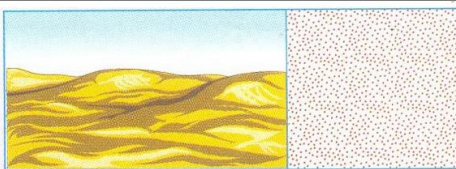
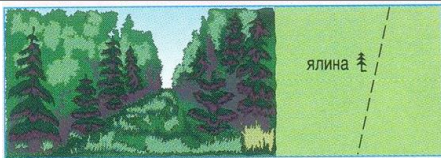

Іду далі. Вранішня тиша ледь бринить зі співом жайворонка. Ось дорога різко повернула за ліс, і я помітив через річку великий залізничний міст, через який мчать по життю кудись заклопотані пасажери. Хочеться гукнути їм: «Стійте, зупиніться на мить. Погляньте навколо... Такої краси не знайдете ви ніде у світі.»

Ось я з дороги зійшов на стежину, яка привела мене до самотнього колодязя. На моє здивування, він був дієвим: чистеньке відерце з кухликом стояли на лавці, ніби чекали на мене.

Я напився води і подумав: «Мабуть, не одного подорожнього ти врятував від спраги. А без води гине все живе на Землі. Бережімо її!»

1			11		
2			12		
3			13		
4			14		
5			15		
6			16		
7			17		
8			18		

9		19	
10		20	

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9
В	Шмідт	1-Б 2-А 3-Г 4-В	Б	160	неметали	1-Г 2-В 3-Б 4-А	Б	17,10,3,4

Використані джерела

1. Торф як добриво для чого потрібен і як застосовувати. URL: <https://valest.com.ua/torf-jak-dobrivno-dlja-chogo-potriben-i-jak/#->
2. Корисні копалини – цікаві факти. URL: <https://historyurok.com.ua/tsikavi-fakty/nauka/korisni-kopalini.html#i-5>
3. 14 цікавих карт України, яких немає в підручниках географії. URL: <https://naurok.com.ua/post/14-cikavih-kart-ukra-ni-yakih-nemae-v-pidruchnikah-geografi>
4. Види умовних знаків. URL: <https://vsut.at.ua/nw/0/66596029.jpg>
5. Зображення Землі. План місцевості. Карти. Масштаб. URL: <https://geografiamozil2.jimdofree.com>

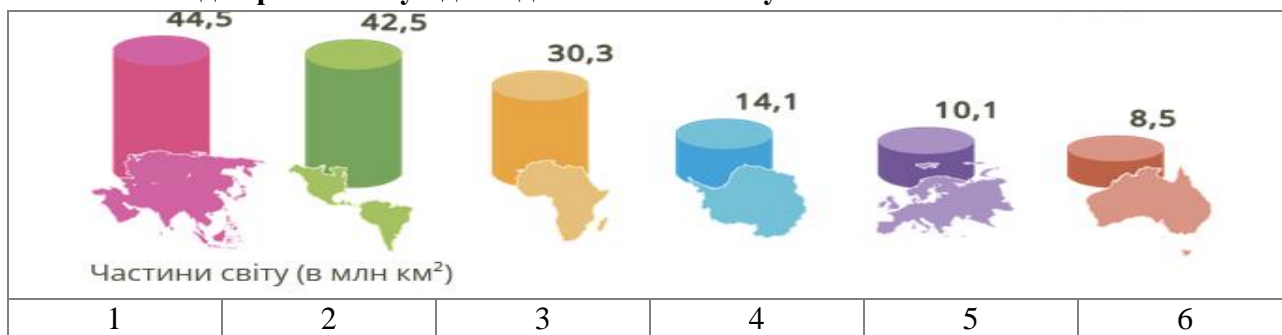
Пізнаємо нашу планету

«Суходіл на Землі», «Вода на Землі», «Повітряна оболонка Землі»

I варіант

Початковий та середній рівні

1. Упізнай за діаграмою та відповідни частини світу.

- А Африка
- Б Австралія та Океанія
- В Європа
- Г Азія

- Д Америка
- Е Антарктида

2. За характеристикою упізнай науковий термін.

Частина суходолу, оточена з усіх сторін водою – це...

--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

3. Укажи низовину, якої НЕМАЄ в Україні.

- А Поліська
- Б Передкарпатська
- В Придніпровська
- Г Причорноморська

4. Упізнай колообіг води: океан – повітряна оболонка – океан.

- А малий
- Б великий

5. Прочитай текст.

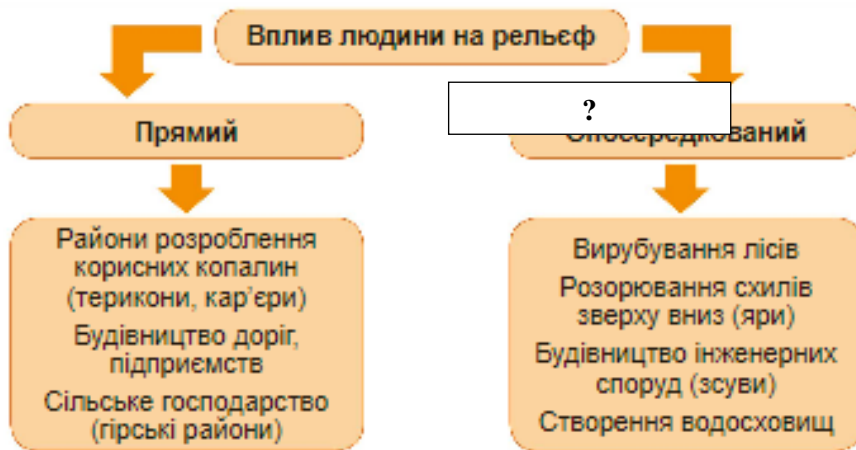
У більшості людей море асоціюється з місцем для розваг і відпочинку. До моря всі мріють поїхати в період відпустки та оздоровитися, але цікаві факти про них відомі не всім. Моря – це величезні площі, які приховують багато чого цікавого та цінного.

Так, Середземне море вважається найбруднішим у світі. В одному літрі води Середземного моря знаходиться 10 грамів нафтопродуктів.

Вирахуй, скільки літрів морської води потрібно для видобутку 100 г нафтопродуктів. (відповідь упиши лише числом)

--

6. Установи невідоме.

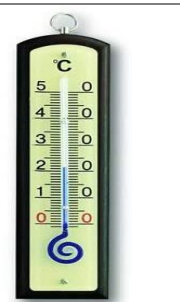

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини чоловічого роду. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

Достатній рівень

7. Упізнай метеорологічні прилади.

1.		А	термометр
2.		Б	флюгер
3.		В	опадомір
4.		Г	психометр

8. Прочитай текст.

Пластиковий пакет – такий звичайний для побуту і такий руйнівний для екології. Пластикові пакети, якими ми звикли користуватися в супермаркетах, зазвичай виготовлені з поліетилену. Поліетиленові пакети (ПЕ-пакети) з'явилися в середині 50-х років в Америці та відразу ж завоювали величезну популярність. Коли пластик увійшов у наше повсякденне життя, це здавалося революцією – зручно, практично та дешево.

Однак, весь світ уже усвідомив, якої шкоди це завдає екології планети. 4 трильйони пакетів у рік використовується у світі. Вони вбивають 1 млн птахів; 100 тисяч морських ссавців і незліченні косяки риб.

У навколишньому середовищі викинуті пакети зберігаються тривалий час і не піддаються біологічному розкладанню. Таким чином, вони утворюють стійке забруднення.

Розв'яжи задачу.

Жителі США за рік купують понад 29 млн пластикових пляшок води. Для виробництва цих пляшок необхідно використати приблизно 17 млн барелів сирої нафти. Цього обсягу нафти вистачило б, щоб забезпечити один мільйон легкових автомобілів паливом на цілий рік. Лише 13% з цих пляшок після використання переробляється.

8.1. Скільки млн легкових автомобілів можна буде заправити, якщо відмовитися від виробництва пластикових пляшок протягом 3,5 років. (відповіді запиши тільки числом)

8.2. Визнач, скільки млн барелів сирої нафти можна буде зекономити, якщо відмовитися від виробництва пластикових пляшок на цілих 5 років. (відповіді запиши тільки числом)

Високий рівень

9. Прочитай текст і виконай завдання.

Для людини дуже важливо пити чисту воду – це одна з основних складових здоров'я, як і чисте повітря, здорова їжа і фізична активність.

Зараз стає очевидним, що ми споживаємо дуже багато води, більше, ніж планета може відновити і очистити. За підрахунками, кожна людина на Землі за рік використовує 1,5 млн літрів води.

Багато країн уже досягли граничних можливостей водокористування: споживання прісної води за останні півстоліття потроїлося. Понад мільярд людей на планеті не має доступу до чистої питної води, і ще 2,6 мільярда відчувають нестачу води для потреб гігієни. В Африці, наприклад, більше половини населення страждає від 6 серйозних хвороб, пов'язаних з водою. Від цих хвороб гинуть мільйони дітей по всьому світу. На думку експертів, політичні конфлікти наступного століття будуть пов'язані зі скороченням запасів питної води.

Створи лепбук (буклет) із запропонованих заходів з метою агітування задля збереження води на планеті. (у відповідь упиши цифри необхідних речень через кому з пробілом)

1. Використовуй менше води в повсякденному житті.
2. Регулярно перевіряй крани у своєму будинку.
3. Один кран, що протікає, призводить до втрат 75 літрів води на день.
4. Це буде 2250 л на місяць, що дорівнює 20 повним ваннам.
5. Вимикай кран, поки чистиш зуби.
6. Коли ти чистиш зуби, не залишай кран відкритим.
7. Таким чином ти збережеш 6-14 л у день.
8. Те ж саме стосується прийому душу – коли ти намилюєшся, можна закрити кран.
9. Приймай душ замість ванни.
10. Швидкий душ використовує значно менше води, ніж ванна.
11. Скороти час прийому душу на кілька хвилин.
12. Їж менше м'яса.
13. Для виробництва 1 кг яловичини потрібно 15000 л води.
14. Кіло курятини вимагає 3900 л.

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1-Г 2-Д 3-А 4-Е 5-В 6-Б	острів	Б	А	100	опосередкований	1-Б 2-Г 3-В 4-А	1. 3,5 2. 85	1,2,5,9,12

II варіант

Початковий та середній рівні

1. Упізнай за діаграмою та відповідні материки Землі.

- А Африка
- Б Австралія та Океанія
- В Євразія
- Г Північна Америка
- Д Південна Америка
- Е Антарктида

2. За характеристикою упізнай науковий термін.

Частина суходолу, з трьох сторін оточена водою – це...

--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

3. Укажи височину, якої НЕМАЄ в Україні.

- А Подільська
- Б Передкарпатська
- В Придніпровська
- Г Причорноморська
- Д Волинська
- Е Донецька
- Ж Приазовська

4. Упізнай колообіг води: океан – повітряна оболонка – суходіл – океан.

- А малий
- Б великий

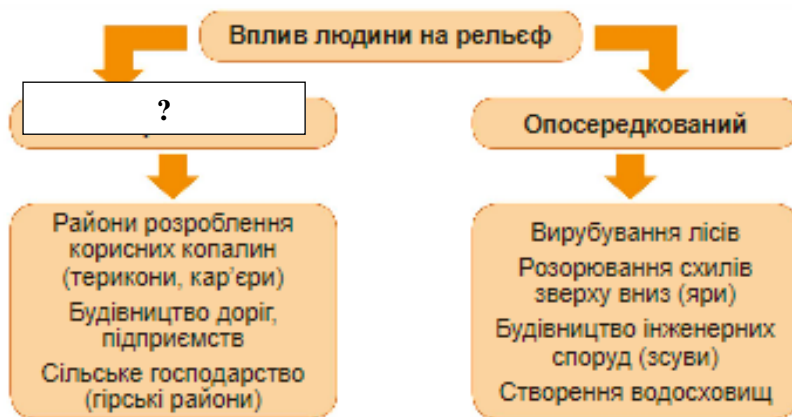
5. Прочитай текст.

У більшості людей море асоціюється з місцем для розваг і відпочинку. До моря всі мріють поїхати в період відпустки та оздоровитися, але цікаві факти про них відомі не всім. Моря – це величезні площі, які приховують багато чого цікавого та цінного.

Так, в одному літрі води Мертвого моря міститься 280 грамів солей натрію, калію, бромю і кальцію.

Вирахуй, скільки літрів морської води потрібно для видобутку 840 г солей натрію, калію, бромю і кальцію. (відповідь упиши лише числом)

6. Установи невідоме.

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини чоловічого роду. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

Достатній рівень

7. Упізнай метеорологічні прилади.

1		А	снігова рейка
2		Б	барометр
3		В	анемометр
4		Г	гігрометр

8. Прочитай текст.

Пластиковий пакет – такий звичайний для побуту і такий руйнівний для екології. Пластикові пакети, якими ми звикли користуватися в супермаркетах, зазвичай виготовлені з поліетилену. Поліетиленові пакети (ПЕ-пакети) з'явилися в середині 50-х років в Америці та відразу ж завоювали величезну популярність. Коли пластик увійшов у наше повсякденне життя, це здавалося революцією – зручно, практично та дешево.

Однак, весь світ уже усвідомив, якої шкоди це завдає екології планети. 4 трильйони пакетів у рік використовується у світі. Вони вбивають 1 млн птахів; 100 тисяч морських ссавців і незліченні косяки риб.

У навколишньому середовищі викинуті пакети зберігаються тривалий час і не піддаються біологічному розкладанню. Таким чином, вони утворюють стійке забруднення.

Розв'яжи задачу.

Жителі США за рік купують понад 29 млн пластикових пляшок води. Для виробництва цих пляшок, необхідно використати приблизно 17 млн барелів сирої нафти. Даного обсягу нафти вистачило б, щоб забезпечити один мільйон легкових автомобілів паливом на цілий рік. Лише 13% з цих пляшок після використання переробляється.

8.1. Скільки млн легкових автомобілів можна буде заправити, якщо відмовитися від виробництва пластикових пляшок протягом 2,5 років? (відповіді запиши тільки числом)

8.2. Визнач, скільки млн барелів сирої нафти можна буде зекономити, якщо відмовитися від виробництва пластикових пляшок на цілих 7 років. (відповіді запиши тільки числом)

Високий рівень

9. Прочитай текст і виконай завдання.

Для людини дуже важливо пити чисту воду – це одна з основних складових здоров'я, як і чисте повітря, здорова їжа і фізична активність.

Зараз стає очевидним, що ми споживаємо дуже багато води, більше, ніж планета може відновити й очистити. За підрахунками, кожна людина на Землі за рік використовує 1,5 млн літрів води.

Багато країн уже досягли граничних можливостей водокористування: споживання прісної води за останні півстоліття потроїлася. Понад мільярд людей на планеті не має доступу до чистої питної води, і ще 2,6 мільярда відчувають нестачу води для потреб гігієни. В Африці, наприклад, більше половини населення страждає від 6 серйозних хвороб, пов'язаних з водою. Від цих хвороб гинуть мільйони дітей по всьому світу. На думку експертів, політичні конфлікти наступного століття будуть пов'язані зі скороченням запасів питної води.

Створи лепбук (буклет) із запропонованих заходів з метою агітування задля збереження води на планеті. (у відповідь упиши цифри необхідних речень через кому з пробілом)

1. Використовуй менше води в повсякденному житті.
2. Використовуй безпечні мийні засоби.

3. Мийні засоби, що містять фосфати, викликають цвітіння води в наших водоймах, що призводить до загибелі водної рослинності і тварин.
4. Не використовуй туалет як сміттєвий бачок.
5. Кожне змивання води в туалеті витрачає 3-6 л. води.
6. Залишки їжі, косметики та іншого побутового сміття треба викидати в сміттєвий бачок.
7. Не купуй зайвого.
8. Не купуй того, що тобі не дуже треба.
9. На виробництво кожного товару витрачається значна кількість води.
10. Те ж стосується і продуктів у твоєму холодильнику – не купуй зайвого і завжди доїдай їжу на своїй тарілці!
11. Для поливу – дощова вода.
12. Збирай дощову воду, щоб використовувати її для поливу саду і городу.

--

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1-В 2-А 3-Г 4-Д 5-Е 6-Б	півострів	Г	Б	3	прямий	1-В 2-Г 3-А 4-Б	1. 2,5 2. 119	1,2,4,7,11

Використані джерела

1. Кожна людина на Землі за рік використовує 1,5 млн літрів води. URL: <https://wwf.ua>
2. Материка. URL: <https://miyklas.com.ua/p/geografia/7-klas/-geografiia-389005/materiki-chastini-svitu-ta-okeani-39154/re-300068d8-bd56-4190-8504-1bb6a5411159>
3. Поліетиленові пакети завдають серйозної шкоди екології. URL: <http://umktrade.com.ua/polietylenovi-pakety-zavdayut-serjoznoji-shkody-ekolohiji/>
4. Цікаві факти про забруднення сміттям планети. URL: <https://ecolog-ua.com/news/cikavi-fakti-pro-zabrudnennya-smittyam-planeti>
5. Цікаві факти про моря. URL: <https://samoosvita.in.ua/tsikavi-fakty-pro-morya>
6. Частини світу. URL: <https://miyklas.com.ua/p/geografia/7-klas/-geografiia-389005/materiki-chastini-svitu-ta-okeani-39154/re-300068d8-bd56-4190-8504-1bb6a5411159>

Пізнаємо різноманіття організмів

«Світ живих організмів», «Клітина», «Бактерії та віруси»

I варіант

Початковий та середній рівні

1. Згадай науковий термін за визначенням: «Складна система з багатьох елементів, які між собою пов'язані й утворюють єдине ціле – це...»

--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

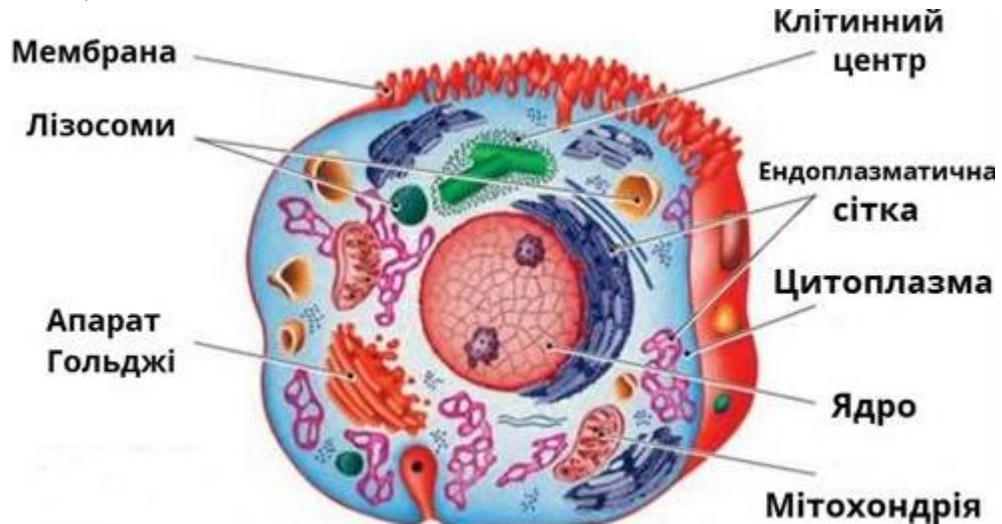
2. Укажи спільні ознаки для тварин і грибів.

- А Активно рухаються.

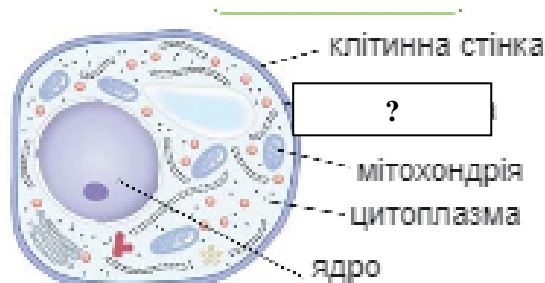
- Б Прикріплений спосіб життя.
- В Ростуть протягом життя.
- Г Ростуть у певний період.
- Д Дихають.
- Е Складаються з клітин.
- Ж Клітини утворюють тканини.
- З Живляться готовими органічними речовинами.

3. Укажи, чия це клітина.

- А рослини
- Б тварини
- В людини
- Г бактерії

4. Доповни малюнок.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

5. Продовжи визначення: «Неклітинні форми життя (тобто вони не мають клітинної будови), які проявляють ознаки і живого, і неживого називаються, ...»

--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку множини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

6. Розв'яжи задачу.

Бактерії є рекордсменами за швидкістю розмноження: за сприятливих умов одна бактеріальна клітина за 30 хвилин ділиться на 2.

Визнач максимальну кількість клітин за 2 години розмноження в сприятливих умовах (відповідь упиши числом).

Достатній рівень

7. Знайди зайве.

- А ГРВІ
- Б фарингіт
- В ангіна
- Г дизентерія
- Д краснуха
- Е сальмонельоз
- Ж грип

8. Віднайди всі характеристики бактерій.

- А мають клітинну структуру
- Б проникають всередину клітини і руйнують її зсередини
- В для розмноження використовують клітини живого організму
- Г можуть утворювати спори (захищену форму)
- Д можуть бути як корисними, так і шкідливими

Високий рівень

9. Прочитай текст з інтернету й дай відповіді на запитання.

Якщо ви вважаєте, що на планеті Земля панує людина, то помиляєтеся. Господарями землі є крихітні невидимі організми – віруси і бактерії. Їх біомаса вдвічі перевищує біомасу всіх інших істот на землі, враховуючи нас з вами, усіх мух і слонів. Після винаходу в минулому столітті антибіотиків, людина святкувала перемогу. Здавалося, знайдено потужні засоби для захисту здоров'я людини від вірусів і бактерій. Але радість була не довгою. Справа в тому, що мікроорганізми здатні дуже швидко еволюціонувати. Якщо нове людське покоління з'являється через 25 років, то мікробам достатньо 20-30 хвилин. У результаті дуже швидко виникають бактерії-мутанти, на які не діють антибіотики.

Існують бактерії і віруси, які дуже небезпечні для здоров'я людини. Вони не відчуваються нашими органами чуття. Але якщо людина має здоровий імунітет, то організм сам здатний захистити себе від вірусів і бактерій. Перша перешкода на їхньому шляху – це шкіра і слизова оболонка носа. Внутрішні органи також мають слизову захисну оболонку, яка видаляє шкідливі й токсичні елементи і речовини. Шлунок, виділяючи соляну кислоту, запобігає бродінню і вбиває гнильні бактерії.

Якщо інфекція потрапляє в кров, то в роботу вступає другий рівень захисту. Б'є на сполох лімфатична система, що проявляється підвищенням температури. Якщо вона висока і тривала, то це говорить про те, що організму вже важко боротися з інфекцією.

Ще один рівень захисту людини – імунна система. Імунітет – це несприйнятливість організму до антигенів (вірусів, бактерій, гнильним інвазіям).

Може здатися смішним, але миття рук залишається дієвим засобом проти поширення інфекцій. У сучасної людини в день відбуваються десятки контактів з іншими людьми. Під час свят і вечірок їх кількість збільшується. Вас можуть заразити вірусами або бактеріями лише доторкнувшись до одягу. І хоча 100% гарантії захисту не існує, але регулярне й

правильне миття рук (не менше 3 хвилин під проточною водою з милом) зменшить імовірність передачі інфекції.

Ученими доведено, що ми самі складаємося з мікроорганізмів. Але це не страшно, адже для трильйонів мікроскопічних організмів наше тіло – дім рідний... Людський організм – джерело життя для бактерій і вони дуже зацікавлені продовжити нам життя.

А ми з вами їм у цьому маємо допомогти!

(За джерелом: <https://jak.koshachek.com/articles/virusi-i-bakterii.html>)

9.1. У якому столітті винайшли антибіотики?

- А 17
- Б 18
- В 19
- Г 20

9.2. Що допомагає знешкодити віруси й бактерії, які потрапили до організму?

- А шкіра
- Б органи чуття
- В слизова оболонка органів
- Г імунна система
- Д лімфатична система

9.3. Склади пам'ятку для однокласників з метою профілактики й лікування гострих респіраторних захворювань. Віднайди зайве. (упиши назви літер через кому без пробілу)

- А Відвідування громадських місць у холодний період року зведи до мінімуму.
- Б По можливості не користуйся громадським транспортом.
- В Уникай масових заходів.
- Г У разі захворювання кого-небудь з членів сім'ї надягай марлеву маску.
- Д Щодня провітрюй свою кімнату й усю квартиру також.
- Е Часто роби вологе прибирання.
- Ж Плануючи прогулянку, одягни якнайбільше теплої одягу.
- З Після прогулянки на вулиці вимий руки з милом, промий ніс і горло сольовим розчином.
- И Використовуй ефірні масла, які слід нанести на одяг під час перебування на вулиці чи в громадському місці.
- К Пий дуже багато гарячих напоїв.
- Л Приймай противірусні препарати для профілактики захворювання та вітамінний комплекс, запропоновані батьками за рекомендацією лікаря.
- М Повноцінно й збалансовано харчуйся з усіма необхідними вітамінами та мікроелементами (молочні продукти, морська риба і морепродукти, червоне м'ясо і печінку, овочі і фрукти).
- Н Вакцинуйся для формування імунітету.
- О Займайся фізкультурою та загартовуйся за рекомендаціями фахівців, що підвищить стійкість організму до інфекцій.
- П При тяжкому стані захворювання, зокрема високій температурі, негайно викликай швидку допомогу – 103.

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9
організм	Д,Е,З	В	мембрана	віруси	16	В,Ж	А,Г,Д	1.Г 2.А,В,Г,Д 3.Ж,К

II варіант

Початковий та середній рівні

1. Згадай науковий термін за визначенням: «Найменші елементи – одиниці будови і функцій організмів – це...»

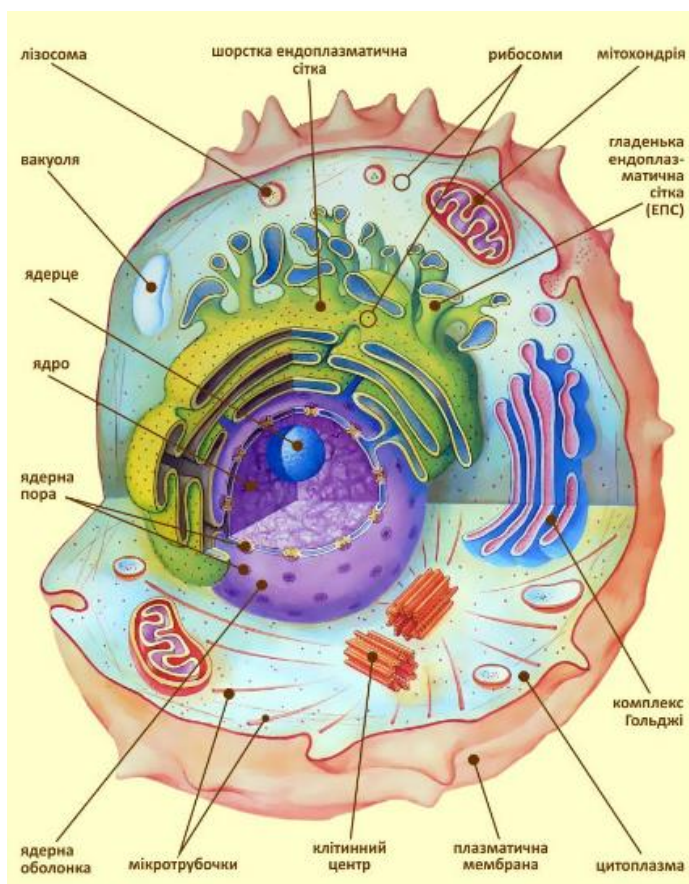
--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку множини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

2. Укажи спільні ознаки для тварин і рослин.

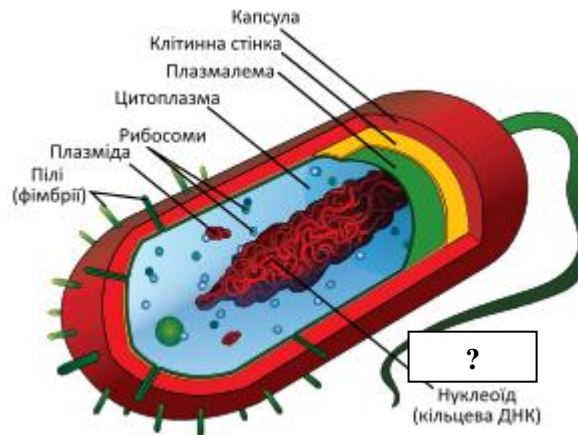
- А Активно рухаються.
- Б Прикріплений спосіб життя.
- В Дихають.
- Г Складаються з клітин.
- Д Клітини утворюють тканини.
- Е Ростуть у певний період.
- Ж Ростуть протягом життя.
- З Живляться готовими органічними речовинами.

3. Укажи, чия це клітина.

- А рослини
- Б тварини
- В людини
- Г бактерії

4. Доповни малюнок.

--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

5. Продовжи визначення: «Мікроскопічні, часто одноклітинні організми, у яких немає ядра та багатьох інших органел, характерних для клітин рослин, тварин і грибів називаються, ...»

--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку множини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

6. Розв'яжи задачу.

Бактерії є рекордсменами за швидкістю розмноження: за сприятливих умов одна бактеріальна клітина за 30 хвилин ділиться на 2.

Визнач максимальну кількість клітин за 3 години розмноження у сприятливих умовах (відповідь упиши числом).

--

Достатній рівень

7. Знайди зайве.

- А ГРВІ
- Б фарингіт
- В менінгіт
- Г ангіна
- Д краснуха
- Е грип
- Ж запалення легень

8. Віднайди всі характеристики вірусів.

- А не мають клітинної структури
- Б проникають всередину клітини і руйнують її зсередини
- В для розмноження використовують клітини живого організму

- Г можуть бути як корисними, так і шкідливими
- Д не можуть жити поза живим організмом

Високий рівень

9. Прочитай текст з інтернету й дай відповіді на запитання.

Якщо ви вважаєте, що на планеті Земля панує людина, то помиляєтеся. Господарями землі є крихітні невидимі організми – віруси і бактерії. Їх біомаса вдвічі перевищує біомасу всіх інших істот на землі, враховуючи нас з вами, усіх мух і слонів. Після винаходу в минулому столітті антибіотиків, людина святкувала перемогу. Здавалося, знайдено потужні засоби для захисту здоров'я людини від вірусів і бактерій. Але радість була не довгою. Справа в тому, що мікроорганізми здатні дуже швидко еволюціонувати. Якщо нове людське покоління з'являється через 25 років, то мікробам достатньо 20-30 хвилин. У результаті дуже швидко виникають бактерії-мутанти, на які не діють антибіотики.

Існують бактерії і віруси, які дуже небезпечні для здоров'я людини. Вони не відчуються нашими органами чуття. Але якщо людина має здоровий імунітет, то організм сам здатний захистити себе від вірусів і бактерій. Перша перешкода на їхньому шляху – це шкіра і слизова оболонка носа. Внутрішні органи також мають слизову захисну оболонку, яка видаляє шкідливі й токсичні елементи і речовини. Шлунок, виділяючи соляну кислоту, запобігає бродінню і вбиває гнильні бактерії.

Якщо інфекція потрапляє в кров, то в роботу вступає другий рівень захисту. Б'є на сполох лімфатична система, що проявляється підвищенням температури. Якщо вона висока і тривала, то це говорить про те, що організму вже важко боротися з інфекцією.

Ще один рівень захисту людини – імунна система. Імунітет – це несприйнятливість організму до антигенів (вірусів, бактерій, гнильним інвазіям).

Може здатися смішним, але миття рук залишається дієвим засобом проти поширення інфекцій. У сучасної людини в день відбуваються десятки контактів з іншими людьми. Під час свят і вечірок їх кількість збільшується. Вас можуть заразити вірусами або бактеріями лише доторкнувшись до одягу. І хоча 100% гарантії захисту не існує, але регулярне й правильне миття рук (не менше 3 хвилин під проточною водою з милом) зменшить імовірність передачі інфекції.

Ученими доведено, що ми самі складаємося з мікроорганізмів. Але це не страшно, адже для трильйонів мікроскопічних організмів наше тіло – дім рідний... Людський організм – джерело життя для бактерій і вони дуже зацікавлені продовжити нам життя.

А ми з вами їм у цьому маємо допомогти!

(За джерелом: <https://jak.koshachek.com/articles/virusi-i-bakterii.html>)

9.1. У скільки разів вага живих організмів усієї планети менша, ніж вага вірусів і бактерій?

- А удвічі
- Б утричі
- В учетверо
- Г уп'ятеро

9.2. Визначте заходи протидії потрапляння вірусів і бактерій до організму (за текстом).

- А вживання антибіотиків

- Б ведення здорового способу життя
- В дотримання правил гігієни
- Г не відвідування свят і вечірок

9.3. Склади пам'ятку для однокласників з метою профілактики гострих кишкових інфекцій та харчових отруєнь. Віднайди зайве. (упиши назви літер через кому без пробілу)

- А Перед приготуванням їжі та її вживанням завжди мий руки з милом.
- Б Вживай свіжоприготовлені страви.
- В Не вживай неякісні чи несвіжі продукти.
- Г Зберігай свіжоприготовлені страви без холоду не більше 2 годин.
- Д Зберігай продукти харчування тільки у спосіб, зазначений на упаковці та у встановлений термін.
- Е Не купуй продукти харчування на стихійних ринках або з рук у приватних осіб.
- Ж При харчуванні в непристосованих умовах (ліс, пляж тощо) виключи контакт продуктів з ґрунтом та піском.
- З Не вживай незнайомі гриби, ягоди, трави та інші рослини.
- И Овочі, фрукти та ягоди ретельно мий питною водою.
- К Для пиття і приготування їжі використовуй воду тільки з централізованих джерел водопостачання або питну бутильовану.
- Л Обов'язково мий руки після відвідування туалетів.
- М Обов'язково вакцинуйся.
- Н Для купання та відпочинку користуйся лише офіційно дозволеними пляжами.
- О Промий ніс і горло сольовим розчином.
- П У випадку виявлення перших ознак кишкового захворювання терміново звернись до найближчої лікувальної установи. При тяжкому стані негайно викликай швидку допомогу – 103.

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9
клітини	В,Г,Д	Б	джгутик	бактерії	64	Г,Е	А,Б,Д	1.А 2.Б,В 3.М,О

Використані джерела

1. Будова бактеріальної клітини. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
2. Віруси і бактерії. URL: <https://jak.koshachek.com/articles/virusi-i-bakterii.html>
3. Підручник. Природознавство. 5 клас. Д.Д. Біда, Т.Г. Гільберг, Я.І. Колісник (2022 рік). URL: <https://12baliv.com.ua/book/5-klas/pryrodoznavstvo/d-d-bida-t-h-hilberh-ya-i-kolisnyk-2022/storinka-158>
4. Пам'ятка профілактики гострих кишкових інфекцій та харчових отруєнь. URL: https://zoshvs.at.ua/news/pam_jatka_profilaktiki_gostrikh_kishkovikh_infekcij_ta_kharchovikh_otruen/2012-11-19-388

Пізнаємо різноманіття організмів
 «Рослини та їхнє різноманіття», «Тварини та їхнє різноманіття»

I варіант

Початковий та середній рівні

1. Визнач відсутній елемент в організації організмів.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок НЕ відповідає кількості літер у правильній відповіді.

2. Використовуючи ілюстрації, установи відповідність між частинами наукових назв рослин України, які занесені до Червоної книги.

				<p>10</p>
				

1.	Зозуліні	А	ведмежа
2.	Шафран	Б	оживаюча
3.	Підсніжник	В	лісова
4.	Цибуля	Г	лучний
5.	Лілія	Д	черевички

6.	Айстра	Е	ягідний
7.	Місячниця (лунарія)	Ж	альпійська
8.	Сон	З	Гейфеля
9.	Тис	И	білосніжний
10.	Півники	К	рогаті

3. Віднайди покритонасінні рослини.

- А ромашка
- Б соняшник
- В ялиця
- Г ялина
- Д дуб
- Е сосна
- Ж модрина
- З кедр
- И цибуля
- К гарбуз

4. Установи відповідність між рослинами та їхнім значенням.

	<i>Рослини</i>		<i>Значення</i>
1.	водорості	А	убирають у себе воду, сприяють утворенню боліт
2.	мохи	Б	використовують для чищення, шліфування металу, кухонного посуду
3.	плауни	В	використовують для забарвлення вовни в коричневий колір
4.	хвощі	Г	добувають речовину агар-агар, яку використовують для вирощування мікроорганізмів, а також у кулінарії

5. Прочитай текст.

Збирати гриби в лісі – це дуже захопливо й корисно, однак робити це потрібно правильно. Вирушаючи в ліс, кожен повинен знати, як виглядають основні отруйні гриби в українських лісах і як відрізнити їх від їстівних.

Отруєння грибами може мати різні наслідки: біль у животі, блювоту, запаморочення, втрату свідомості, судоми й навіть летальний кінець.

При будь-яких підозрах на отруєння грибами потрібно негайно звертатися до лікаря. Деякі гриби є смертельно небезпечними!

Упізнай отруйні гриби.

1.		А	Сатанинський гриб
2.		Б	Блювотна сиріжка

3.		В	Рудіюча печериця
4.		Г	Бліда поганка
5.		Д	Несправжні опеньки

6. Віднайди рядок, у якому перелічені ссавці.

- А кінь, вечірниця руда, кіт
- Б їжак, собака, дрізд
- В афаліна чорноморська, шуліка, лисиця
- Г лев, жаба, пантера

Достатній та високий рівні

7. Упізнай за покривом тварину.

--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь запиши з малої літери в називному відмінку однини, кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

8. Установи відповідність між тваринами та їхнім значенням у природі.

1		А	розкладання органічних решток
2		Б	поширення насіння
3		В	запилення квіткових рослин

4		Г	грунтоутворення
---	---	---	-----------------

9. Прочитай і проаналізуй правила безпечної поведінки з рослинами. Видали ті поради, які, на твою думку, зайві, бо можуть завдати шкоду здоров'ю.

Правила безпечного поводження дітей з рослинами

1. Не можна вживати в їжу незнайомі вам раніше рослини та ягоди, багато з них отруйні й можуть вам нашкодити.

2. Якщо ви сумніваєтеся: їстівна ця рослина чи ні, не чіпайте її, запитайте в дорослих. За винятком кульбаби, усі рослини, що виділяють сік молочного кольору, отруйні.

3. Щоб пересвідчитись, чи отруйна ягода, треба скуштувати на смак: гіркота – ознака шкідливості.

4. Не можна вживати в їжу незнайомі ягоди.

5. Навіть їстівні рослини, овочі, фрукти і ягоди не можна вживати в їжу, не помивши їх.

6. Якщо бажаєте принести додому букет польових і лісових квітів, кожену рослину потріть об тіло: нема почервоніння – можете сміливо зривати, рослина не отруйна.

7. Не чіпайте квіти, чагарники та інші рослини, якщо вони вам незнайомі. Небезпечним може бути навіть дотик до отруйних рослин. Вони можуть викликати опік шкіри і утворювати рани, які важко загоюються.

8. Слід пам'ятати, що стебла, листя, квіти багатьох рослин отруйні, а деякі отруйні ягоди можуть навіть спровокувати смерть людини.

9. Обов'язково вимийте руки з милом після повернення з прогулянки, з парку або лісу.

10. Існують також і лікарські рослини, які можна вживати тільки за показанням лікаря. Такі рослини можна збирати з дорослими на дачі або в лісі.

Відповідь запиши цифрами, через кому без пробілу.

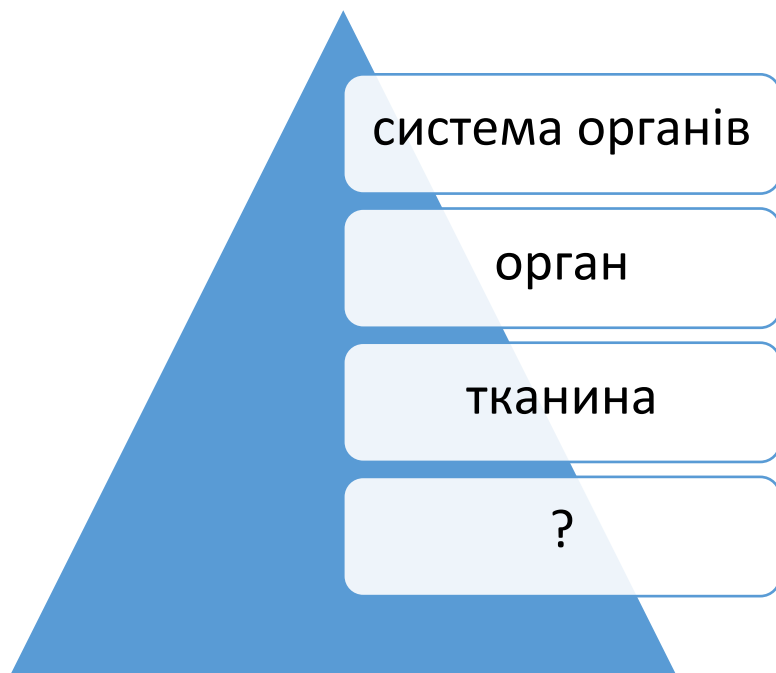
Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9
тканина	1-Д 2-З 3-И 4-А 5-В 6-Ж 7-Б 8-Г 9-Е 10-К	А,Б,Д,И,К	1-Г 2-А 3-В 4-Б	1-Б 2-Д 3-А 4-Г 5-В	А	черепаха	1- А 2- Г 3- Б 4- В	3,6

II варіант

Початковий та середній рівні

1. Визнач відсутній елемент в організації організмів.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок НЕ відповідає кількості літер у правильній відповіді.

2. Використовуючи ілюстрації, у відповідні частини наукових назв тварин України, які занесені до Червоної книги.

1	Жук-	А	прісноводна
2	Дельфін	Б	зелена
3	Стерлядь	В	звичайна
4	Саламандра	Г	волохатий
5	Мідянка	Д	вухастий
6	Лелека	Е	звичайний (білобочка)

7	Сич	Ж	олень
8	Їжак	З	чорний
9	Видра	И	плямиста
10	Ящірка	К	річкова

3. Віднайди голонасінні рослини.

- А ромашка
- Б соняшник
- В ялиця
- Г ялина
- Д дуб
- Е сосна
- Ж модрина
- З кедр
- И цибуля
- К гарбуз

4. Упізнай рослини за характеристикою.

	<i>Рослини</i>		<i>Характеристика</i>
1	папороті	А	для розмноження утворюють «колоски», у яких формуються спори
2	мохи	Б	спори утворюються в спеціальних утворах на листках
3	плауни	В	для розмноження утворюють ніжку з коробочкою, у якій формуються спори
4	водорості	Г	тіло не має тканин, кореня, пагону

5. Прочитай текст.

З настанням літнього періоду всі йдуть відпочивати на природу, подалі від міської метушні. Але в парках, лісах ростуть небезпечні рослини, при контакті з якими можна завдати шкоду своєму здоров'ю.

Укрінформ підготував інфографіку з переліком небезпечних рослин, які ростуть в Україні.

Упізнай ці отруйні рослини.

1		А	Дурман звичайний
2		Б	Амброзія

3		В	Беладона
4		Г	Блекота чорна
5		Д	Болиголов плямистий

6. Віднайди рядок, у якому перелічені ссавці.

- А вовк, змія, лінивець
- Б ведмідь, сайгак, тюлень
- В соболь, сарна, удод
- Г олень, білозубка мала, ящірка

Достатній та високий рівні

7. Упізнай за покровом тварину.

--	--	--	--

Відповідь запиши з малої літери в називному відмінку однини, кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

8. Установи відповідність між тваринами та їхнім значенням у житті людини.

1		А	Джерело ліків
2		Б	Переносники збудників хвороб

3		В	Спосіб боротьби зі шкідниками
4		Г	Очищення водою

9. Прочитай і проаналізуй правила безпечної поведінки з грибами. Видали ті поради, які, на твою думку, зайві, бо можуть завдати шкоду здоров'ю.

Правила безпечного поводження дітей з грибами

1. Ніколи не кладіть до рота сирі гриби. Перед вживанням їх завжди варять і смажать.
2. Щоб пересвідчитись, чи отруйний гриб, треба скуштувати на смак: гіркота – ознака шкідливості.
3. Не їжте гриби, зібрані на дачі або в місті. Вони можуть виявитися отруйними.
4. Їстівні гриби ростуть тільки в лісі, і збирати їх можна тільки з дозволу дорослих.
5. Якщо ви знайшли гриби під час прогулянки:
  - не чіпайте їх руками;
  - негайно повідомте про це дорослому й покажіть місце, де знайшли гриб;
  - подбайте, щоб малюки або інші діти не чіпали гриби.
6. Якщо натрапили на велику галявину з грибами, збирайте всі підряд, а вдома дорослі виберуть шкідливі й викинуть.
7. Повернувшись із прогулянки, вимийте руки з милом і переодягніться.

Відповідь запиши цифрами через кому без пробілу.

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
клітина	1-Ж 2-Е 3-А 4-И 5-В	6-З 7-Г 8-Д 9-К 10-Б	В,Г,Е,Ж ,З	1-Б 2-В 3-А 4-Г	1-Г 2-А 3-Д 4-В 5-Б	Б	змія	1-Г 2-А 3-Б 4-В	2,6

Використані джерела

1. Небезпечні рослини, які ростуть в Україні. Інфографіка. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/3037635-nebezpecni-roslini-aki-rostut-v-ukraini-infografika.html
2. Отруйні гриби України: основні види і відмінні ознаки. URL: <https://www.unian.ua/health/country/otruyni-gribi-foto-otruyni-gribi-yaki-buvayut-novini-ukrajini-11207060.html>
3. Підручник з Біології і екології. 11 клас. Соболь - Нова програма. URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/sobol-biology-and-ecology-11-class-2019-standard-level/56.php>

4. Підручник. Природознавство 5 клас Д.Д. Біда, Т.Г. Гільберг, Я.І. Колісник (2022 рік).
 URL: <https://12baliv.com.ua/book/5-klas/pryrodoznavstvo/d-d-bida-t-h-hilberh-ya-i-kolisnyk-2022/storinka-190>

5. Правила безпечної поведінки вихованців з рослинами і грибами.
 URL:http://dnz348.edu.kh.ua/organizaciya_osvitnjogo_procesu/profilaktika_dityachogo_travmatizmu/pravila_povedinki_z_otrujnimi_roslinami_i_gribami?pvi=pvi&pvi=pvi&pvi=pvi&pvi=pvi

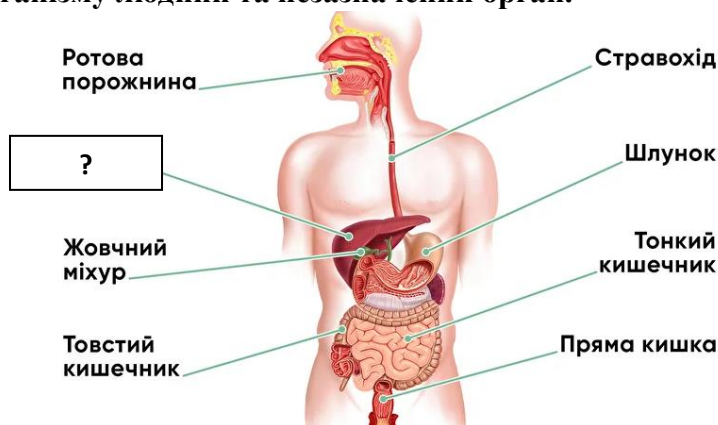
Пізнаємо різноманіття організмів

«Темниці організму людини»

I варіант

Початковий та середній рівні

1. Назви систему організму людини та незазначений орган.

Система						
---------	--	--	--	--	--	--

Орган						
-------	--	--	--	--	--	--

Відповіді упиши через кому з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильних відповідях.

2. Визнач за значенням для нашого організму речовину, яка входить до складу їжі: «Ця речовина є основним джерелом для організму».

- А вітаміни
- Б білки
- В вода
- Г вуглеводи

3. Укажи орган, який НЕ належить до дихальної системи людини.

- А носова порожнина
- Б глотка
- В гортань
- Г трахея
- Д бронхи
- Е діафрагма
- Ж нирки

4. Упізнай за симптомами одне з найпоширеніших захворювань дихальної системи: головний біль, ломота в м'язах і суглобах, біль у горлі, підвищення температури тіла до 38°C і більше, лихоманка, кашель, в окремих випадках – блювота і пронос.

- А ангіна
- Б грип
- В бронхіт
- Г трахеїт
- Д пневмонія

5. Центр громадського здоров'я доручив тобі підготувати презентацію з теми «Профілактика грипу та гострих респіраторних захворювань». Вибери фото, яке ти НЕ використаєш.

А	Б	В	Г	Д
				<p>Щеплення</p>

Достатній рівень

6. Прочитай текст і розв'яжи задачу.

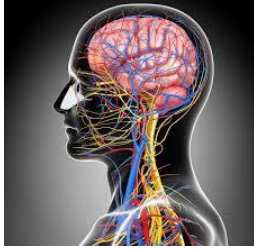
Наукові жарти. Якщо викласти в одну лінію всі наші артерії, вени і капіляри, які складають нашу кровоносну систему, то отримаємо 100 000 км.

Згадай, яка довжина екватора Землі. Визнач, скільки повних разів можна обмотати ними землю.

- А один раз
- Б двічі
- В втричі
- Г чотири рази

7. Використовуючи ілюстрації, у відповідні органи та системи організму людини.

	Органи		Системи
1.		А	імунна
2.		Б	нервова

3.		В	органи чуття
4.		Г	видільна

Високий рівень

8. Відгадай науковий термін за характеристикою: «Реакція організму людини на різні впливи за участю нервової системи».

--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок НЕ відповідає кількості літер у правильній відповіді.

9. Прочитай тексти. Виконай завдання.

Людський організм є складною і загадковою системою, яка досі не вивчена до кінця, незважаючи на те, що знання про неї збиралися тисячоліттями. У цій статті ми розкриємо деякі найбільш незвичайні загадки, які приховує наш організм.

Отже, почнемо:

1. Поки ви читали це речення 50.000 клітин у вашому тілі померли і були замінені на нові.
2. У день людині необхідно мінімум 1000-1500 калорій. Для дітей 6-ти років нормою є 1800 ккал, а організм дітей 7-10 років потребує 2100 ккал.
3. Щоб зробити один крок, ви використовуєте 200 м'язів.
4. Клітини мозку живуть стільки, скільки і сама людина, м'язові клітини – до 40 років, в той час як клітини шкіри – не більше 30 днів.
5. Стегнові кістки людини міцніші, ніж бетон.
6. Як і відбитки пальців, відбитки язика унікальні.
7. Мозок на 80% складається з води.
8. При посмішці напружуються близько 17 м'язів обличчя, що є відмінною профілактикою від зморшок. Посміхайтесь частіше!

Якою має бути моя тарілка?

У 2017 році перша леді США Мішель Обама активно впроваджувала Тарілку здорового харчування – My Plate. Її експерти називали максимально простою, доступною і зрозумілою. Тарілка візуально демонструє, з яких груп продуктів має складатися щоденне харчування: овочі, фрукти, зернові та білкові продукти. Питання виникали тільки щодо молочних продуктів, що теж виділені в окрему групу, але замість них мала б стояти проста вода.

9.1. Кожен продукт, який ми споживаємо, дає нам життєву енергію, що вимірюється в калоріях (у кілокалоріях – ккал.). Розглянь таблицю калорійності продуктів і, використовуючи потрібну інформацію з текстів, дай відповідь, для дітей якого віку вкладено денне меню?

Таблиця калорійності продуктів

Назва продукту	Калорійність, ккал/100 г
Калорійність овочів і зелені	
Картопля відварна	60
Помідори	15
Калорійність крупи	
Крупа гречана ядриця	346
Калорійність м'яса, м'ясних та ковбасних виробів	
Курка варена	135
Калорійність риби і морепродуктів	
Короп	87
Лящ	100
Калорійність кондитерських виробів, солодоців	
Вафлі з фруктовими начинками	342
Калорійність фруктів і ягід	
Кавун	40
Калорійність хліба та здоби	
Хліб Дарницький	206
Хліб житній (чорний)	210
Калорійність молочних продуктів	
Йогурт (1,5%)	51
Ряжанка	85
Калорійність напоїв	
Апельсиновий сік	123
Мінеральна вода	0
Чай без цукру	0

- А 6-ти років
- Б 7-10 років
- В 11-14 років
- Г 14-18 років

9.2. Чи дотримались норм здорового харчування розробники меню, відповідно до Тарілки здорового харчування?

- А Так
- Б Ні

9.3. Визнач приказку, яка найкраще вказує на смертельну небезпеку для здоров'я через надмірне споживання їжі.

- А Держи ноги в теплі, голову в холоді, живіт у голоді – не будеш хворіть, будеш довго жити.
- Б Їж – не переїдайся, пий – не перепивайся, говори – не переговорюйся, то будеш здоров.
- В Хто добре жує, той довше живе.
- Г Від переїдання люди помирають частіше, ніж від голоду.
- Д Їж часник і цибулю – не візьме недуга.
- Е Солодко їсти та пити – по лікарях ходити.

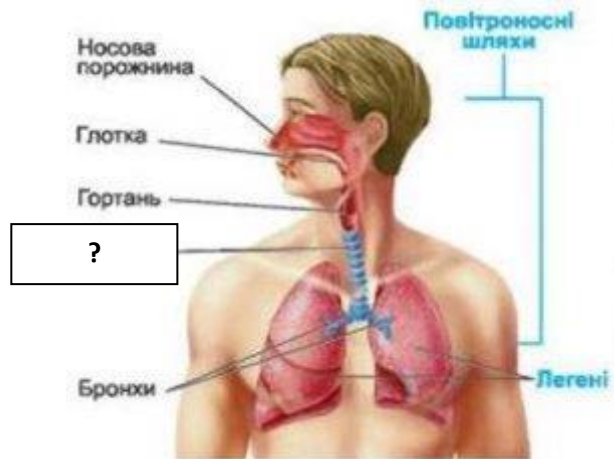
Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9
травна печінка	Г	Ж	Б	Г	Б	1-А 2-В 3-Г 4-Б	рефлекс	9.1. А 9.2. Б 9.3. Г

II варіант

Початковий та середній рівні

1. Назви систему організму людини та незазначений орган.

Система								
---------	--	--	--	--	--	--	--	--

Орган							
-------	--	--	--	--	--	--	--

Відповіді впиши через кому з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильних відповідях.

2. Визнач за значенням для нашого організму речовину, яка входить до складу їжі: «Ця речовина потрібна для дуже багатьох процесів в організмі, проте в дуже маленьких кількостях».

- А вітаміни
- Б білки
- В вода
- Г вуглеводи

3. Укажи орган, який НЕ належить до травної системи людини.

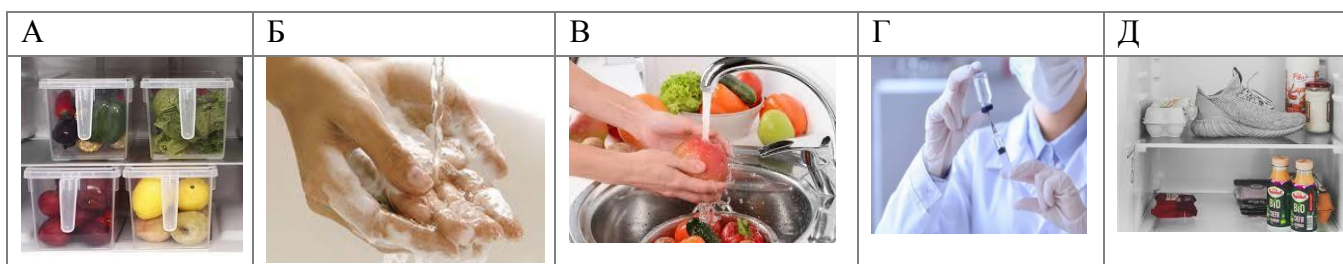
- А ротова порожнина
- Б слинні залози
- В глотка
- Г стравохід
- Д трахея
- Е шлунок
- Ж печінка
- З підшлункова залоза
- И тонкий і товстий кишківники

4. Визнач ознаку, яка НЕ є симптомом захворювання травної системи – кишкової інфекції.

- А діарея (пронос)
- Б нудота
- В блювота
- Г біль у животі
- Д біль у грудях
- Е підвищення температури тіла
- Ж відсутність апетиту
- З загальна слабкість

5. Центр громадського здоров'я доручив тобі підготувати презентацію з теми «Профілактика кишкових інфекційних захворювань». Вибери фото, яке ти НЕ використаєш.

Достатній рівень

6. Розв'яжи задачу.

У стані спокою чверть загального обсягу крові людини припадає на м'язи, ще чверть – на нирки, 15% – на стінки судин кишечника, 10% – на печінку, 8% – на мозок, а решта – на легені та інші органи. Визнач, який відсоток крові припадає на легені та інші органи.

Відповідь запиши тільки числом.

7. Використовуючи ілюстрації, увідповідні органи та системи організму людини.

	Органи		Системи
1.		А	імунна
2.		Б	нервова

3.		В	органи чуття
4.		Г	видільна

Високий рівень

8. Відгадай науковий термін за характеристикою: «Основна клітина нервової системи, яка сприймає, обробляє інформацію й передає її далі у вигляді електричного або хімічного сигналу».

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок НЕ відповідає кількості літер у правильній відповіді.

9. Прочитай тексти. Виконай завдання.

Людський організм є складною і загадковою системою, яка досі не вивчена до кінця, незважаючи на те, що знання про неї збиралися тисячоліттями. У цій статті ми розкриємо деякі найбільш незвичайні загадки, які приховує наш організм.

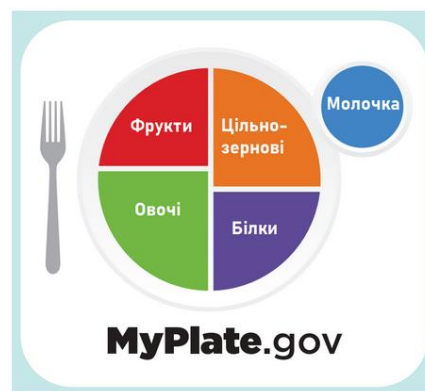
Отже, почнемо:

1. Поки ви читали це речення 50.000 клітин у вашому тілі померли й були замінені на нові.
2. У день людині необхідно мінімум 1000-1500 калорій. Для дітей 6-ти років нормою є 1800 ккал, а організм дітей 7-10 років потребує 2100 ккал.
3. Щоб зробити один крок, ви використовуєте 200 м'язів.
4. Клітини мозку живуть стільки, скільки й сама людина, м'язові клітини – до 40 років, у той час як клітини шкіри – не більше 30 днів.
5. Стегнові кістки людини міцніші, ніж бетон.
6. Як і відбитки пальців, відбитки язика унікальні.
7. Мозок на 80% складається з води.
8. При посмішці напружуються близько 17 м'язів обличчя, що є відмінною профілактикою від зморшок. Посміхайтеся частіше!

Якою має бути моя тарілка?

У 2017 році перша леді США Мішель Обама активно впроваджувала Тарілку здорового харчування – My Plate. Її експерти називали максимально простою, доступною і зрозумілою. Тарілка візуально демонструє, з яких груп продуктів має складатися щоденне харчування: овочі, фрукти, зернові та білкові продукти. Питання виникали тільки щодо молочних продуктів, що теж виділені в окрему групу, але замість них мала б стояти проста вода.

9.1. Кожен продукт, який ми споживаємо, дає нам життєву енергію, що вимірюється в калоріях (у кілокалоріях – ккал.). Розглянь таблицю калорійності продуктів і, використовуючи

потрібну інформацію з текстів, дай відповідь, для дітей якого віку вкрито денне меню?

Таблиця калорійності продуктів

Назва продукту	Калорійність, ккал/100 г
Калорійність овочів і зелені	
Картопля відварена	60
Перець солодкий	19
Калорійність крупи	
Макаронні вироби	350
Калорійність м'яса, м'ясних та ковбасних виробів	
Нежирне тушковане м'ясо	200
Курка варена	135
Калорійність риби і морепродуктів	
Лящ	100
Калорійність кондитерських виробів, солодоців	
Зефір	300
Калорійність фруктів і ягід	
Банани	90
Виноград	70
Калорійність хліба та здоби	
Хліб житній (чорний)	210
Калорійність молочних продуктів	
Йогурт (1,5%)	51
Молоко	60
Сирки	280
Калорійність напоїв	
Грейпфрутовий сік без цукру	75
Мінеральна вода	0
Чай без цукру	0

- А 6-ти років
- Б 7-10 років
- В 11-14 років
- Г 14-18 років

9.2. Чи дотримались норм здорового харчування розробники меню, відповідно до Тарілки здорового харчування?

- А Так
- Б Ні

9.3. Підбери прислів'я, яке найкраще розкриває пункт 8 тексту.

- А Як на душі, так і на тілі.
- Б Весела думка – половина здоров'я.
- В Веселий сміх – здоров'я.
- Г Заздрість здоров'я їсть.
- Д Хочеш добре виглядати, не треба нервувати.

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9
дихальна трахея	А	Д	Д	Г	17	1-Г 2-В 3-Б 4-А	нейрон	9.1. Б 9.2. Б 9.3. В

Використані джерела

- 32 цікаві факти про наш організм. URL: <https://cikavo-znaty.com/744-32-ckav-fakti-pro-nash-organzm-html/>
- Без здоров'я немає щастя. URL: <https://pustunchik.ua/ua/holidays/health-day/bez-zdorovia-nemaie-schastia>
- Дихальна система людини. URL: <https://www.google.com>
- Захворюваність на грип та ГРВІ в Україні. URL: <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/inshi-infekciyni-zakhvoryuvannya/zakhvoryuvanist-na-grip-ta-grvi-v-ukraini>
- Зображення. URL: <https://zmdl5.zp.ua/profilaktyka-gostryh-kyshkovyh-infekcij>
- Корисно знати | Кожен шматочок рахується. Як треба їсти сучасним людям – нові дієтичні рекомендації США. URL: <https://life.liga.net/porady/cards/kak-i-chto-nujno-est-sovremennym-lyudyam-novye-dieticheskie-rekomendatsii-ssha>
- Кровоносна система. Цікаві факти. URL: <https://zvidusil.in.ua>
- Прислів'я та приказки про здоров'я, болячки та все, що з тим в парі йде. URL: <https://traditions.in.ua/usna-narodna-tvorchist/pryslivia-ta-prykazky/1462-pryslivia-ta-prykazky-pro-zdorovia-boliachky-ta-vse-shcho-z-tym-v-pari-ide>
- Таблиця калорійності продуктів. URL: <https://medfond.com/static/tablicya-kaloriinosti-produktiv.html>
- Травна система людини. URL: <https://www.google.com>
- Фото. URL: <https://ua.depositphotos.com/41030767/stock-photo-tonsils-angina-pectoris.html>
- Цікаві факти про серце і кров. URL: <https://www.ua.san-victor.com.ua>

Пізнаємо себе і світ

«Ми і наше здоров'я», «Ми та наше середовище життя»

I варіант

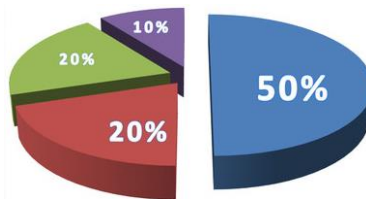
Початковий та середній рівні

1. Укажи, що НЕ є складовими здорового способу життя.

2. За діаграмою визнач, що найбільше має вплив на здоров'я людини.

- А спосіб життя
- Б екологія
- В спадковість
- Г медицина

3. Сформулюй лозунги для плакату «Здоровий спосіб життя».

1.	Будь	А	особистої гігієни
2.	Раціонально	Б	приятним
3.	Займайся	В	фізичною працею
4.	Не	Г	харчуйся
5.	Дотримуйся	Д	пали

4.
Діагн
остуй
захво
рюва
ння

за фото. Віднайди поради, які допоможуть при захворюванні.

--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

- А Тримай прямо спину
- Б Розправляй плечі
- В Вживай дієтичну їжу
- Г Загартовуй імунну систему
- Д Тримай голову піднятою

Достатній рівень

5. Конфлікти існували завжди, а перші спроби їх осмислення належать до глибокої давнини. Древні філософи вважали, що конфлікт не поганий і не хороший, він існує всюди незалежно від думок людей про нього. Увесь світ повний суперечностей, з ними неминуче пов'язане наше життя.

У відповідни ситуацію та причину зародження конфлікту.

1.	Взаємозалежність	А	Ти з сусідом / сусідкою по партії отримали один підручник для занять на уроці
2.	Розподіл ресурсів	Б	Твої сусіди розкидають сміття біля будинку

3.	Відмінності в меті	В	Молодший брат розкидає свої речі по кімнаті, а старшому доводиться прибирати за ним.
4.	Відмінності в уявленнях і цінностях	Г	Ти хочеш піти погуляти з друзями на вулицю, а молодша сестричка просить відвести її на каток

6. Віднайди в запропонованому режимі дня хронофаг (пожирач часу).

Режим дня		
А	7.00	Підйом
Б	7:00-7:30	Зарядка, умивання
В	7:30-7:45	Сніданок
Г	8:30-13:05	Заняття в школі
Д	13:30-14:00	Обід
Е	14:00-15:45	Рухливі ігри, прогулянки, проведення часу на свіжому повітрі
Ж	15:45-16:00	Полудень
З	16:00-17:00	Самопідготовка, виконання домашнього завдання
И	17:00-19:00	Комп'ютерні ігри
К	19:00-19:30	Вечеря
Л	19:30-20:00	Вільний час, робота по дому.
М	20:00-21:30	Вечірня прогулянка
Н	21:30-22:00	Підготовка до сну.
О	22:00-7.00	Сон

Високий рівень

7. Усі ми маємо досвід участі в конфліктах, і для багатьох із нас він не завжди був позитивним. Успіх в управлінні конфліктами неабияк залежить від поведінки його учасників. У цьому процесі важливо не концентрувати увагу на сторонах конфлікту чи його перебігу, а бачити перспективу розв'язання проблеми. Так ми формуємо емоційний інтелект.

Ознайомся з конфліктом і виконай завдання.

Сергій і Славко навчаються в 5 класі. Сергій високий і сильний, але не надто добре знає математику. Славко низького зросту і хворобливий, проте математику знає на відмінно. Він став переможцем олімпіади з математики серед учнів 5 класів закладів освіти територіальної громади.

Одного разу на уроці вчителька біля дошки наполегливо пояснювала Сергієві кілька разів спосіб розв'язання задачі.

Славко, який нудився, не витримав і вигукнув: «Олено Іванівно, не витрачайте даремно часу на цього дурня, давайте розв'язувати інші задачі!»

Учителька погодилась: «Дійсно, Сергію, сідай! Прийдеш після уроків, поясню тобі окремо ще раз». Але після уроків Сергій пішов не до вчительки, а підстеріг за школою Славка. Зустріч хлопців завершилася бійкою.

7.1. Визнач вид конфлікту.

- А Учень – учень
- Б Учитель – учень

В Учень – учень – учитель

7.2. Змоделюй шляхи запобігання конфлікту.

А Учителька дає Сергієві набагато легше завдання, щоб і він хоч якийсь вид роботи виконав.

Б Учителька дає індивідуальне завдання Славкові, щоб не нудився.

В Учителька пропонує Сергієві попрацювати після уроків додатково.

Г Учителька Сергієві більше не пояснює хід розв'язку задачі й веде урок далі.

Д Сергій після уроків підійшов до вчительки, щоб додатково попрацювати над розв'язанням подібних задач.

Е Учителька зауважує Славкові про неприпустимість приниження однокласника й пропонує вибачитись.

Ж Учителька не загострює увагу на конфлікті, щоб не поглибити його, і веде урок далі.

З Учителька пропонує Славкові допомогти однокласникові в поясненні способів розв'язання задачі.

И Славко вибачився за безтактність і допоміг однокласникові в розв'язанні задачі.

К Учителька зупиняє урок і веде Славка з Сергієм до директора вирішувати конфлікт.

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7
А, Е	А	1-Б 2-Г 3-В 4-Д 5-А	сколіоз А, Б, Д	1-В 2-А 3-Г 4-Б	И	7.1. В 7.2. В, Д, Е, З, И

II варіант

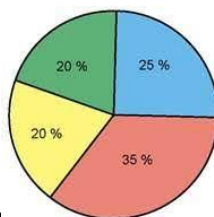
Початковий та середній рівні

1. Укажи, що НЕ є складовими здорового способу життя.

2. За діаграмою визнач час прийому 35% денного об'єму харчування.

- А сніданок
- Б обід
- В підвечірок
- Г вечеря

3. Сформулюй лозунги для плакату «Здоровий спосіб життя».

1.	Загартовуйся	А	спортом
2.	Займайся	Б	дружелюбним
3.	Будь	В	переїдай
4.	Не	Г	в різних природних умовах
5.	Харчуйся	Д	різноманітно

4. Діагностуй захворювання за фото. Віднайди поради, які допоможуть при захворюванні.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

- А Обертай стопи стоячи й сидячи.
- Б Бігай на довгі дистанції.
- В Ходи босоніж по землі, піску, маленьких не гострих камінчиках.
- Г Займайся ігровою гімнастикою.

Достатній рівень

5. Конфлікти існували завжди, а перші спроби їх осмислення належать до глибокої давнини. Древні філософи вважали, що конфлікт не поганий і не хороший, він існує всюди незалежно від думок людей про нього. Увесь світ повний суперечностей, з ними неминуче пов'язане наше життя.

Увідповідни ситуацію та причину зародження конфлікту.

1.	Взаємозалежність	А	Молодша сестра розкидала свої речі по кімнаті, а старшій доводиться прибирати за нею.
2.	Розподіл ресурсів	Б	Твої сусіди не сортують сміття у відповідні контейнери.
3.	Відмінності в меті	В	Ти з сусідом / сусідкою по партії отримали один підручник для занять на уроці.
4.	Відмінності в уявленнях і цінностях	Г	Ти хочеш піти з друзями на риболовлю, а молодший братик просить відвести його на дитячий майданчик.

6. Віднайди в запропонованому режимі дня хронофаг (пожирач часу).

	Режим дня	
А	7.00	Підйом
Б	7:00-7:30	Зарядка, умивання
В	7:30-7:45	Сніданок
Г	8:30-13:05	Заняття в школі
Д	13:30-14:00	Обід
Е	14:00-16:45	Спілкування з друзями в соцмережах
Ж	16:45-17:00	Полудень
З	17:00-18:00	Самопідготовка, виконання домашнього завдання
И	18:00-19:00	Вільний час, відпочинок.
К	19:00-19:30	Вечеря
Л	19:30-20:00	Вільний час, робота по дому.
М	20:00-21:30	Вечірня прогулянка
Н	21:30-22:00	Підготовка до сну.
О	22:00-7.00	Сон

Високий рівень

7. Усі ми маємо досвід участі в конфліктах, і для багатьох із нас він не завжди був позитивним. Успіх в управлінні конфліктами неабияк залежить від поведінки його учасників. У цьому процесі важливо не концентрувати увагу на сторонах конфлікту чи його перебігу, а бачити перспективу розв'язання проблеми. Так ми формуємо емоційний інтелект.

Ознайомся з конфліктом і виконай завдання.

На перерві учні вийшли з класу на провітрювання. Діма вирішив повторити домашнє завдання й повернувся до кабінету за підручником. Хлопчик побачив, як однокласники Антон і Тимур кидають його рюкзак. Між хлопчиками розпочалася сварка. Саме в цей час до кабінету ввійшов учитель. Хлопці намагалися приховати конфлікт, проте вчитель почув їхні крики, сказав вийти з кабінету і, узявши зошити, пішов до учительської. Спір між однокласниками не припинився і в коридорі.

7.1. Визначте вид конфлікту.

- А Учень – учень
- Б Учитель – учень
- В Учень – учень – учитель

7.2. Змодельуйте шляхи запобігання конфлікту.

А Учитель робить зауваження хлопцям і просить усіх трьох вийти з кабінету, а сам іде в учительську.

Б Учитель вивів хлопчиків з кабінету і почав дізнаватись про причину конфлікту.

В Учитель усім трьом учням в онлайн щоденниках записав зауваження, що вони перебували в кабінеті під час провітрювання.

Г Дізнавшись суть конфлікту, учитель запропонував Антону й Тимурі вибачитись перед Дімою і, як справжнім чоловікам, укласти мир.

Д Дізнавшись суть конфлікту, учитель запропонував Антону і Тимурі вибачитись перед Дімою і, як справжнім чоловікам, укласти мир та дати Дімі свої рюкзаки, щоб він теж покидав їх.

Е Учитель замкнув учнів у кабінеті до кінця перерви, наказавши самостійно вирішити цей конфлікт.

Ж Учитель не загострював увагу на конфлікті, але викликав батьків до школи Антона й Тимура.

З Учитель не загострював увагу на конфлікті, але викликав батьків до школи всіх учасників конфлікту.

И Учитель вислухав кожного з учасників конфлікту, запропонував Антону, Тимурі й Дімі проаналізувати та оцінити свою поведінку.

К Проаналізувавши ситуацію, учитель оголосив перед усім класом тему виховної години: «Шляхи розв'язання конфліктів».

Л Вислухавши кожного з учасників конфлікту, учитель нагадав учням про моральні цінності, правила поведінки в школі та відповідальність за скоєні вчинки.

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7
В, Д	Б	1-А 2-Г 3-Б 4-В 5-Д	плоскостопість А, В, Г	1-А 2-В 3-Г 4-Б	Е	7.1. В 7.2. Б, Г, И, К, Л

Використані джерела

1. Конспект уроку з теми: «Розв'язання конфліктів». URL: <https://naurok.com.ua/praktichne-zanyattya-rozv-yazannya-konfliktiv-135087.html>
2. Практичне заняття «Перемовини та розв'язання конфліктів». URL: <https://naurok.com.ua/praktichne-zanyattya-peremovini-ta-rozv-yazannya-konfliktiv-207059.html>
3. Режим дня школяра, як запорука успішного навчання і збереження здоров'я дитини. URL: <https://www.cherk-consumer.gov.ua/novyny/426-rezhym-dnya-shkolyara-yak-zaporuka-uspishnoho-navchannya-i-zberezhennya-zdorovya-dytny>

Пізнаємо себе і світ

«Природні скарби України», «Природа надихає»

I варіант

Початковий та середній рівні

1. Укажи, що НЕ є способом збереження біорізноманіття в Україні.

- А створення заповідників
- Б розроблення екологічних програм
- В розорення родючих земель
- Г створення національних парків та заказників

2. Розв'яжи екозадачу.

Переробка однієї алюмінієвої банки зможе надати достатньо електроенергії, щоб телевизор працював мінімум 3 години. 80 мільярдів алюмінієвих банок використовується щоденно. Скільки треба зібрати таких банок, щоб телевизор працював по 6 год щодоби протягом тижня.

- А 10
- Б 12
- В 14
- Г 16

3. Розв'яжи екозадачу.

Останні дослідження, пов'язані з глобальним забрудненням повітря, підтвердили: у всьому світі через забруднення атмосфери гине одна людина із 8.

Науковцями наведено такі приклади: за кожні 35 км шляху автомобіль виробляє приблизно 0,5 кг відходів у вигляді рідкого газу. Визнач, скільки шкідливих відходів викине автомобіль, який проїде 210 км.

- А 1 кг
- Б 2 кг
- В 3 кг
- Г 4 кг

4. Людина – частина природи. Знищуючи природу, та руйнує все людство. Спалювання залишків рослин заборонено законодавством України. Зупини порушників, які підпалили суху траву, – зателефонуй...

- А 101
- Б 102
- В 103
- Г 122

Достатній рівень

5. У пожежонебезпечний період року вогнеборці щодня ліквідовують пожежі в природних екосистемах. У більшості випадків причиною загорянь стає елементарна людська недбалість. Зупинити вогонь, що набрав сили, буває дуже непросто. Складність ситуації для рятувальних служб полягає в тому, що вогонь сухою травою та хвойною підстилкою під дією вітру поширюється з неймовірною швидкістю. Окрім того, зазвичай, поряд з осередком виникнення пожежі відсутні джерела водопостачання.

Змоделюй поради «Перша допомога при опіках».

- А Посадіть або покладіть постраждалого, викличте швидку медичну допомогу.
- Б За можливості охолодіть місце опіку (чистою тканиною, змоченою у воді).
- В Намагайтесь зняти з уражених ділянок каблучки, годинники, паски, взуття до того, поки ці місця не почали набрякати.
- Г До обпеченої шкіри не можна доторкатися руками, намагатися зняти залишки згорілого одягу (обережно ножицями зрізують лише їх краї).
- Д Варто промити рани лосьйоном.
- Е Змастіть уражені частини тіла олією.
- Ж Змастіть опіки кремом.
- З Проколiть пухирі.
- И Прикрийте опіки чистою тканиною без ворсу.
- К Давайте постраждалому воду в достатній кількості.
- Л Якщо площа опіку велика, для запобігання виникнення больового шоку можна прийняти знеболювальний засіб.
- М Контролюйте стан потерпілого до прибуття швидкої медичної допомоги.

Відповіді запиши великими літерами через кому без пробілів.

6. Віднайди прислів'я про бережливе ставлення до природи, що містить народні вірування.

- А Більше землю удобрай – будеш мати урожай.
- Б Зіпсував воду – не буде честі твоєму роду.
- В Доглядай землю плідну, як матір рідну.
- Г До природи не носи шкоди.

Високий рівень

7. Інвазійні види в Україні становлять значну небезпеку для місцевих оселищ і видів та приносять великі збитки сільському й лісовому господарствам, рекреації.

7.1. Упізнай інвазійні комахи і тварини України.

1 Ондатра	2 Слизняк іспанський	3 Гармонія Азійська	4 Колорадський жук
А 	Б 	В 	Г

7.2. Прочитай текст.

Тривалість життя колорадського жука – від одного до трьох років. Зимуює ця комаха під землею на глибині до 70 сантиметрів, тому здатна пережити навіть суворі зими. За літній сезон одна самиця відкладає до 1000 яєць, з яких з'являються личинки. Усього за 2 тижні личинка колорадського жука може з'їсти 10 листків картоплі.

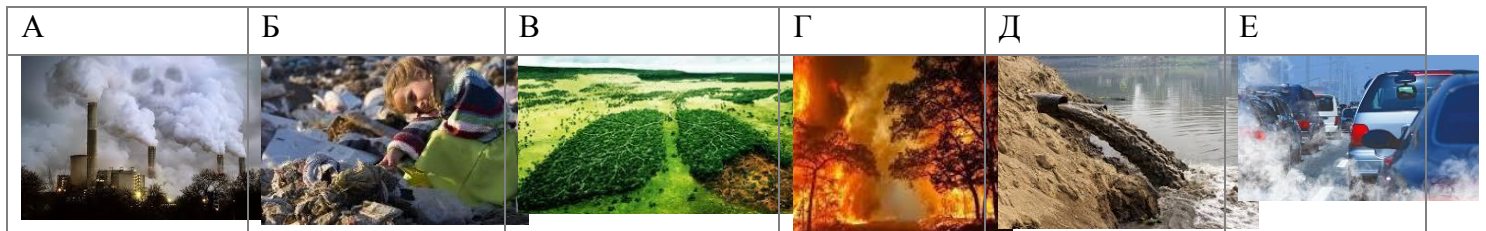
У несприятливі роки жук може зачaitися в землі в очікуванні кращих часів. Учені запевняють, що ця сплячка може тривати 2-3 роки. Знищувати колорадського жука можна не тільки хімікатами. Наприклад, індик та цесарки охоче поїдають цих комах. Їх можна сміливо випускати на картопляні грядки: ці птахи не розгрібають землю, а їдять лише тих жуків, що сидять на бадиллі.

Визнач, скільки листків з'їсть личинка колорадського жука за 84 дні.

Відповідь упиши тільки числом.

8. 22 квітня Всесвітній день Землі, свято єднання народів планети у справі захисту навколишнього середовища і збереження тих багатств і природних ресурсів, якими наділила нас природа.

8.1. Підготуй до свята у твоїй школі фотовиставку з теми: «Джерела забруднення повітря», обравши світлини із запропонованих варіантів.

Відповіді запиши великими літерами через кому без пробілів.

8.2. Обери вислови відомих людей, які будуть доречними для шкільної фотовиставки.

А У 20-му столітті людство завдало більше шкоди Землі, ніж за всю свою історію.

Жак-Ів Кусто, французький дослідник Світового океану

Б Упродовж своєї історії людина мусила боротись із природою для виживання; у нашому столітті людина починає усвідомлювати: щоб вижити, вона має захистити природу.

Жак-Ів Кусто, французький дослідник Світового океану

В Плани захистити повітря та воду, дику природу насправді є планами захисту людини.

Стюарт Юдалл, американський політик-демократ

Г На жаль, набагато легше створити пустелю, ніж ліс.

Джеймс Лавлок, еколог

Д Не можна обезпечити себе від повітря, яким ми дихаємо.

Олег Савицький

Відповіді запиши великими літерами через кому без пробілів.

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8
В	В	В	А	Д,Е,Ж,З	Б	7.1. 1-В 2-А 3-Г 4-Б 7.2.60	8.1. А,Б,Г,Е 8.2. В,Д

II варіант

Початковий та середній рівні

1. Укажи, що НЕ впливає на незворотні негативні процеси змін у довкіллі.

- А приріст населення
- Б деградація земель
- В вирубування лісів
- Г розроблення екопроектів

2. Розв'яжи екозадачу.

Переробка однієї алюмінієвої банки зможе надати достатньо електроенергії, щоб телевизор працював мінімум 3 години. 80 мільярдів алюмінієвих банок використовується щоденно. Скільки треба зібрати таких банок, щоб телевизор працював по 9 год весь тиждень.

- А 7
- Б 12
- В 16
- Г 21

3. Останні дослідження, пов'язані з глобальним забрудненням повітря, підтвердили: у всьому світі через забруднення атмосфери гине одна людина із 8. Науковцями наведено такі приклади: за кожні 35 км шляху автомобіль виробляє приблизно 0,5 кг відходів у вигляді рідкого газу. Визнач, скільки шкідливих відходів викине автомобіль, який проїде 140 км.

- А 1 кг
- Б 1,5 кг
- В 2 кг
- Г 2,5 кг

4. Прочитай текст.

Людина – частина природи. І кожен має право на місце під сонцем. Мирне співіснування всіх живих істот – це найкращий принцип. Візьмемо, наприклад, гадюк. Вони загалом неагресивні й уникають зустрічей з людиною. Урешті-решт, це ми втручаємося в їхнє середовище, коли збираємо гриби, виїжджаємо на відпочинок до лісу. Гадюка може вкусити, якщо ти на неї наступиш, її реакція буде швидшою за твою. Що робити? Не лякайся – це основне правило. Нервовий стан підсилює дію отрути. Коли ти починаєш нервувати, надмірно рухатися, то це розганяє кров з отрутою по організму. Вона швидше досягає

необхідних центрів, що несе смертельну небезпеку. Але реагувати треба якнайшвидше: необхідно зателефонувати...

- А 101
- Б 102
- В 103
- Г 122

Достатній рівень

5. Змодельюй поради «Перша допомога травмованому при укусі змії» і визнач зайве.

- А Необхідно оцінити ситуацію навколо себе – чи є той плазун поруч. За можливості необхідно покинути місцевість.
- Б Зайняти зручне горизонтальне положення, бажано з піднятими догори ногами, оскільки отрута швидко вражає життєво важливі системи організму людини і може спричиняти алергічні реакції від найменших проявів до більш серйозних.
- В Уражену частину тіла необхідно звільнити від одягу чи взуття.
- Г Висмоктати отруту з рани.
- Д Витягти отруту шприцом з організму.
- Е Рану необхідно припалити вогнем.
- Ж Рану потрібно обробити будь-яким антисептиком та накласти на неї стерильну пов'язку.
- З Якщо є поруч протиалергічні чи антигістамінні препарати, необхідно їх прийняти.
- И Накласти джгут вище укусу.
- К Пити якомога більше води.
- Л Людина, яка знаходиться поруч, повинна постійно говорити з тим, хто зазнав укусу для того, щоб контролювати його стан.
- М За можливості прикласти до рани лід, обгорнутий у тканину.
- Н Терміново необхідно звернутися до лікаря.

Відповіді запиши великими літерами через кому без пробілів.

6. Віднайди прислів'я про бережливе ставлення до природи, що містить народні вірування.

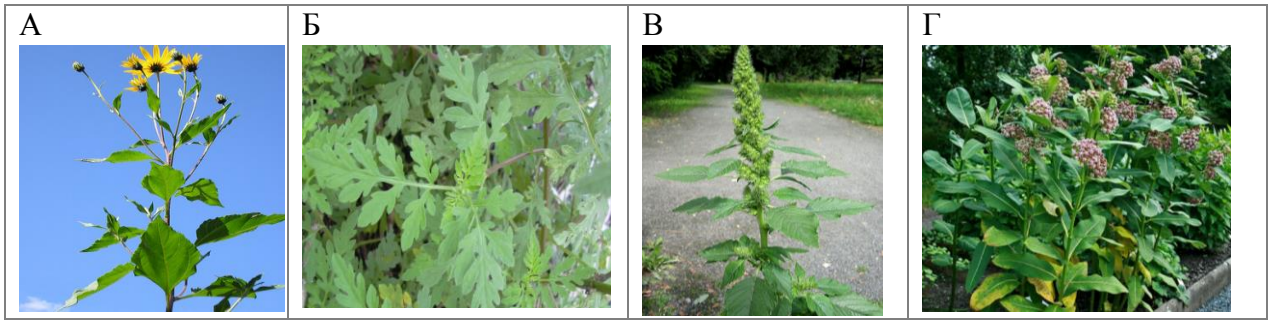
- А На поганій землі хліб не родить.
- Б Багато лісу – не губи, мало лісу – бережи..
- В Зруйнував гніздо пташине – не буде в тебе ні дітей, ні родини.
- Г До природи не носи шкоди.

Високий рівень

7. Інвазійні види в Україні становлять значну небезпеку для місцевих оселищ і видів та приносять великі збитки сільському й лісовому господарствам, рекреації.

7.1. Упізнай інвазійні рослини України.

1 Ваточник звичайний	2 Амброзія полинолиста	3 Топінамбур / соняшник бульбистий	4 Щириця звичайна
----------------------	------------------------	------------------------------------	-------------------

7.2. Прочитай текст і виконай завдання.

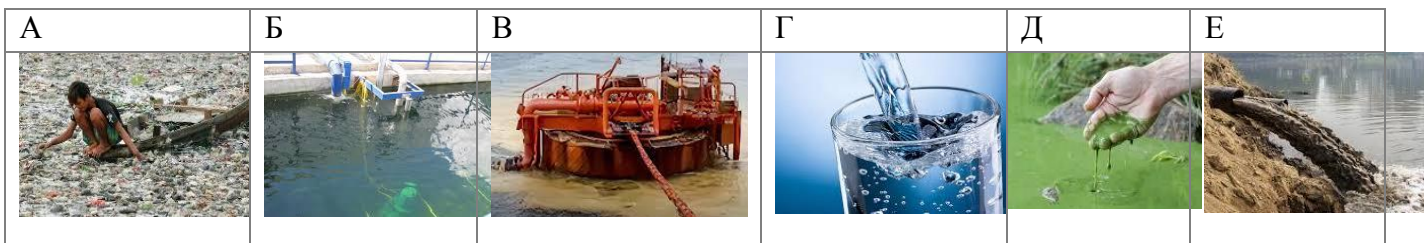
Амброзія полинолиста, розвиваючи велику надземну масу, здатна в польових умовах витіснити й пригнічувати інші бур'яни та культурні рослини. На утворення 1 тонни сухої речовини амброзії полинолістої відбирається з ґрунту 950 тонн води, удвічі більше, ніж пшеницею, утричі – ніж кукурудзою, в 4 рази – ніж сорго. Амброзія полинолиста належить до карантинних бур'янів, які завдають великої шкоди не лише сільському господарству, але й здоров'ю людини.

Визнач, скільки тонн води відбирається з ґрунту тонною пшениці.

Відповідь упиши тільки числом.

8. 22 квітня Всесвітній день Землі, свято єднання народів планети у справі захисту навколишнього середовища і збереження тих багатств і природних ресурсів, якими наділила нас природа.

8.1. Підготуй до свята у твоїй школі фотовиставку з теми: «Джерела забруднення водойм», обравши світлини із запропонованих варіантів.

Відповіді запиши великими літерами через кому без пробілів.

8.2. Обери вислови відомих людей, які будуть доречними для шкільної фотовиставки.

А Якщо ми не збережемо цю планету життєздатною, усе інше буде марним.

Вікторія Прінсіпал, американська акторка

Б Марно намагатися зберегти види живих організмів без збереження ділянок суходолу та води, яких вони потребують.

Рейчел Карсон, американська біологиня

В Справжнє багатство нації полягає в її природних ресурсах – ґрунти, вода, ліси, мінерали та біорізноманіття.

Рейчел Карсон, американська біологиня

Г Природа – це те, що породжує все суще і дає йому закони.

Ліна Костенко, українська поетеса

Д У 20-му столітті людство завдало більше шкоди Землі, ніж за всю свою історію.

Жак-Ів Кусто, французький дослідник Світового океану

Відповіді запиши великими літерами через кому без пробілів.

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8
Г	Г	В	В	Г,Д,Е,И	В	7.1. 1-Г 2-Б 3-А 4-В 7.2. 475	8.1. А,В,Д,Е 8.2. Б,В

Використані джерела

1. 22 квітня – Всесвітній День Землі. URL: <http://oolc.od.ua>
2. Екологічні афоризми. URL: <https://www.facebook.com/Ecoaphorism/photos/a.454202487964681/530946913623571>
3. Інвазійні види. Загроза для біорізноманіття. URL: <https://www.facebook.com/npptsuman/posts/3028828104008275/>
4. Список інвазійних видів в Україні. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
5. Укуси змій: що робити до приїзду "швидкої" та що заборонено – пояснення черкаського медика. URL: <https://suspilne.media/139752-persa-dopomoga-pri-ukusah-zmij-ta-ak-vberegtis-vid-nih-poasnili-cerkaski-fahivci/>
6. Фото. URL: <https://ns-plus.com.ua/2017/08/15/tonemo-problema-pobutovyh-vidhodiv-ta-smittyezvalyssh-v-ukrayini-2/>
7. Цікаві факти про екологію. URL: eco.aep.kiev.ua
8. Як уберегтися від укусу змії. Пояснює зоологиня. URL: <https://suspilne.media/141560-ak-uberegtisa-vid-ukusu-zmii-poasnue-zoologina/>

Підсумкові контрольні роботи

Підсумкова контрольна робота до розділів: «Пізнаємо світ науки», «Пізнаємо будову речовини»

I варіант

1. Укажи науку, яка НЕ належить до природничих.

- А фізика
- Б хімія
- В математика
- Г біологія та екологія
- Д географія
- Е медицина

2. Установи відповідність між назвами й термінами.

1	Суміш речовин	А	Мідь
2	Матеріал	Б	Парфуми
3	Фізичне тіло	В	Гума
4	Речовина	Г	Стіл

3. Установи відповідність між природними прототипами й приладами, створеними людьми.

1		А	
2		Б	
3		В	
4		Г	

4. Природа – мудрий винахідник. Вона надає людям свої підказки. Яка комаха підказала людині ідею створення стільникового зв'язку?

- А бджола
- Б оса

В комар

Г муха

5.Рибальська сітка – засіб добування риби у великій кількості. Сіті використовуються виключно для видобутку риби в їжу або на продаж, а не як хобі.

Принцип ловлі риби такий: риба потрапляє в сіті і, якщо вона більша за відстань поміж вузлами сітки, заплутується в них. Дуже велика риба часто рве сіті. Їх, залежно від типу, розставляють на різній глибині в річках, озерах або у морі, часто вони тягнуться за судном.

Поміркуй, що підштовхнуло людину впровадити ідею створення риболовної сіті.

А пір'їна

Б павутина

В риб'яча луска

Г долоня людини

6. Уяви себе винахідником: укажи морського мешканця, який би тобі підказав створити вакуумну присоску.

			
А	Б	В	Г
Зірка	Медуза	Восьминіг	Равлик

7.Установи відповідність між речовинами й станами.

1	твердий	А	
2	газуватий	Б	

3	рідкий	В	
4	плазма	Г	

8. Установи відповідність між знаками небезпеки для маркування та їх назвою / описом.

	Назва / опис		Знаки небезпеки для маркування
1	Небезпечно для здоров'я	А	
2	Вибухонебезпечно	Б	
3	Радіоактивно	В	
4	Знак небезпеки	Г	
5	Отруйні речовини й суміші	Д	

9. Упізнай за визначенням метод вивчення природи (відповідь упиши з малої літери в називному відмінку, кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді).

Вивчення тіл і явищ у спеціально створених умовах – це...

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

10. Прочитай текст.

Для сучасного суспільства інтернет є невід'ємною частиною життя, а діти, які народилися після його появи, вже не уявляють своє життя без всесвітньої мережі. Найпопулярнішими соціальними мережами серед дітей в Україні є YouTube, Instagram, TikTok та Snapchat, а також месенджери Viber та Telegram. Більшість із них є мало поширеними серед батьків, отож вони часто не здогадуються про основні ризики, які там є. Майже в усіх з цих мереж та месенджерів можна зареєструватись, тільки якщо дитині вже виповнилось 13 років, а доступ до Telegram дозволений з 16 років.

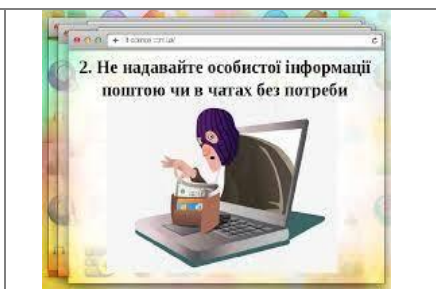

Матеріали, що публікуються в соціальних мережах, не призначені для молодших дітей, тому вони можуть глибоко вразити психіку дитини.

Окрім спілкування в соціальних мережах, поширеними серед дітей, є онлайн-ігри. Кожна п'ята дитина підключається до інтернету саме для того, аби пограти в ігри, у більшості яких є онлайн-чати, де можна спілкуватись з іншими гравцями як у віртуальному світі, так і через приватні повідомлення в кабінетах. У них легко приховати свою реальну особу за вигаданим ім'ям та чужим фото, що підвищує ризики знайомства зі злочинцями.

10.1. Побудуй систему безпеки спілкування в інтернеті, обравши відповідні твердження / пропозиції / поради.

- А Можна використовувати інтернет для спілкування.
- Б Можна писати друзям про те, як твої справи.
- В Можна зазначити на своїй сторінці, де ти живеш.
- Г Можна писати комусь у приватні повідомлення, де ти живеш.
- Д Перед тим, як надсилати комусь певне повідомлення (у тому числі фото) – потрібно уявити, що воно розміщене на великому білборді біля школи.
- Е Додавай у друзі онлайн лише тих, кого знаєш офлайн.
- Ж Краще мати «закритий» акаунт.
- З Спілкуватись з незнайомцями в інтернеті небезпечно.
- И Користуватися соціальними мережами можна з 13 років.
- К Можна самостійно вирішувати проблеми, з якими ти зіткнувся/лась в інтернеті.
- Л Можна звертатися за допомогою до тих, хто вказаний у щиті захисту.

10.2. Змодельуй побудовану систему: установи відповідність між малюнками та порадами.

		
1	2	3
		
4	5	6

- А Не повідомляй свою та чужу особисту інформацію в мережі: не викладай в інтернеті інформацію про себе та сім'ю, адресу проживання та навчання, місця роботи батьків, номери телефонів, наявність матеріальних цінностей, номери кредитних карт та ін.
- Б Поважай права та інтереси інших людей в інтернеті: поведься ввічливо і не роби того, що суперечить закону.
- В Пам'ятай: не можна привласнювати собі авторські права на твори інших людей (фото, музику, тексти та інше) і поширювати їх без дозволу власників.

Г Перевіряй інформацію з мережі – обов’язково використовуй декілька джерел для пошуку потрібних запитів.

Д Не довіряй усьому, що говорять віртуальні знайомі, особливо, якщо вони пропонують зустрітися в реальному житті, оскільки вони можуть виявитися зовсім не тими, за кого себе видають.

Е Пам’ятай, що віртуальний світ іноді коштує реальних грошей, тому без дозволу дорослих не варто робити покупки онлайн, відправляти SMS, електронні повідомлення в обмін на обіцянки отримати спеціальні інтернет-послуги.

Ж Не відповідай на невиховані й грубі листи. Якщо одержиш такі листи, то повідом про це батьків.

З Розроби з батьками правила користування інтернетом. Особливо домовся з ними про прийнятний час роботи в інтернеті. Не заходь на аморальні сайти і не порушуй ці правила без згоди батьків.

И Звертайся за порадою до дорослих у разі виникнення будь-яких труднощів, якщо в інтернеті що-небудь незрозуміле або дивне, а також коли пропонують спокусливі, дуже схожі на казкові обіцянки.

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
В	1-Б 2-В 3-Г 4-А	1-Б 2-Г 3-В 4-А	А	Б	В	1-А 2-Г 3-Б 4-В	1-Д 2-Г 3-А 4-Б 5-В	Експеримент	1. А, Б, Д, Е, Ж, И, Л 2. 1-Д 2-И 3-А 4-Б 5-З 6-Е

II варіант

1. Укажи науку, яка НЕ належить до природничих.

- А астрономія
- Б фізика
- В хімія
- Г біологія та екологія
- Д інформатика
- Е медицина

2. Установи відповідність між назвами й термінами.

1	Фізичне тіло	А	Йод
2	Речовина	Б	Алюміній
3	Суміш речовин	В	Цемент
4	Матеріал	Г	Зебра

3. Установи відповідність між природними прототипи й приладами, створеними людьми.

1		А	
2		Б	
3		В	
4		Г	

4. Природа – мудрий винахідник. Вона надає людям свої підказки. Яка комаха допомогла людині винайти шприц?

- А бджола
- Б оса
- В комар
- Г муха

5. Симетричні малюнки протектора шин забезпечують плавний рух автомобіля, високу стабільність управління та низький опір накату. Також вони забезпечують високий захист від аквапланування, чудову керованість на снігу і грязі та дуже добре утримують дорогу на високих швидкостях.

Поміркуй, що наштовхнуло людину на створення протектора на шинах.

- А пір'їна
- Б павутина
- В риб'яча луска
- Г долоня людини

6. Уяви себе винахідником: укажи морського мешканця, який би тобі підказав створити підводний човен.

			
А	Б	В	Г
Дельфін	Кит	Акула	Анаконда

7. Установи відповідність між речовинами й станами.

1	твердий	А	
2	газуватий	Б	
3	рідкий	В	
4	плазма	Г	

8. Установи відповідність між знаками небезпеки для маркування та їх назвою / описом.

	Назва / опис		Знаки небезпеки для маркування
1	Шкідливий	А	
2	Їдкий; речовини й суміші, що мають корозійний вплив	Б	

3	Небезпечний для довкілля	В	
4	Вогнебезпечно	Г	
5	Газовий балон	Д	

9. Упізнай за визначенням метод вивчення природи (відповідь упиши з малої літери в називному відмінку, кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді).

Пізнання тіл і явищ природи у звичних для них умовах існування за допомогою органів чуття – це...

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

10. Прочитай текст.

Наука поступово виходить із закритої спільноти вчених, зі стін університетів у зовнішній світ, до людей, які хочуть знати про сучасні дослідження, не заглиблюючись у хащі наукової термінології.

Одним із перших, хто зробив такий крок до масової аудиторії і почав розповідати про складні речі цікавими і простими словами, був Стівен Гокінг. Незабаром його справу підхопили колеги і з інших галузей науки.

Пропоную і тобі стати на мить науковцем і дослідити систему.

10.1. Побудуй систему здорового способу життя, обравши відповідні складові.

- А Відмова від шкідливих звичок
- Б Позитивні емоції
- В Ігromанія
- Г Особиста гігієна
- Д Режим дня
- Е Безсистемне вживання ліків
- Ж Уживання наркотиків
- З Фізично активне життя
- И Паління
- К Раціональне харчування
- Л Негативні емоції
- М Недосипання

10.2. Змодельюй вибудовану систему, використовуючи малюнки.

<p>Приклади корисних звичок</p> 		
А	Б	В
		
Г	Д	Е

10.3. Змодельюй УЗАГАЛЬНЕНЕ передбачення за вибудованою системою здорового способу життя, використовуючи 4 прислів'я / приказки.

- А Без здоров'я немає щастя.
- Б Весела думка – половина здоров'я.
- В Здоров'я за гроші не купиш.
- Г Здоров'я – найдорожчий скарб.
- Д У ворожки лікуватись – без здоров'я зостатись.
- Е Здоров'я всьому голова.
- Ж Бережи сукню знову, а здоров'я змолоду.
- З Хвороба шукає жирну їжу.

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Д	1-Г 2-Б 3-А 4-В	1-В 2-Г 3-А 4-Б	В	Г	Б	1-Б 2-Г 3-В 4-А	1-Б 2-В 3-А 4-Д 5-Г	Спостереження	1-А,Б,Г,Д,З,К 2-А,Б,В,Е 3-А,Г,Е,Ж

Підсумкова контрольна робота до розділів: «Пізнаємо нашу планету»

I варіант

1. Укажи фахівця, який займається виявленням і оцінкою родовищ корисних копалин, а також вивченням інших особливостей земних надр.

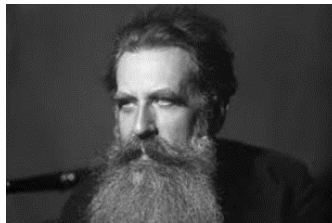
- А астроном

- Б еколог
- В геолог
- Г біолог

2. Прочитай текст.

У 1944 році щодо теорії походження Землі один учений висловив оригінальний погляд: метеоритну гіпотезу. Згодом вона фізико-математично обґрунтована учнями відомого вченого.

Згідно з теорією, навколо Сонця була гігантська хмара з холодного пилу й замерзлого газу. Хмара оберталася зі значною швидкістю. Під час руху її компоненти взаємно притягувались одні до одних, згущувалися й дали початок планетам Сонячної системи. Унаслідок зіткнення планет з космічними тілами їхні розміри збільшувалися. Так утворились згустки-зародки планет і їхніх супутників.

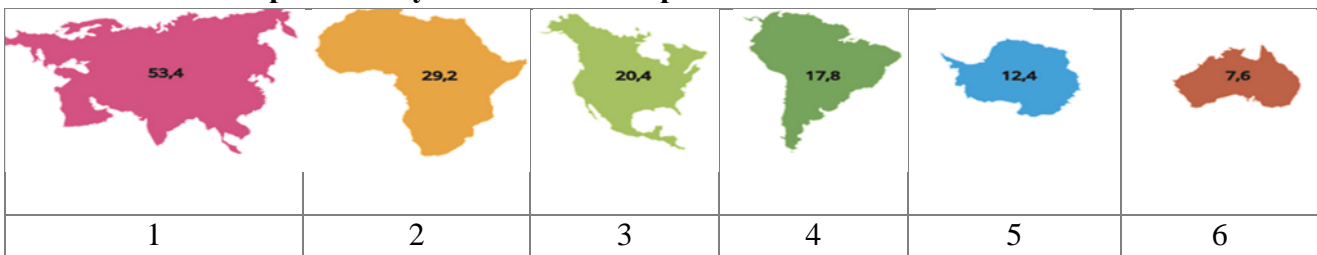

Упізнай за гіпотезою та фото вченого.

--	--	--	--	--	--

(відповідь упиши з великої літери в називному відмінку, кількість клітинок НЕ відповідає кількості літер у правильній відповіді)

3. Упізнай за діаграмою та у відповідні материки Землі.

- А Африка
- Б Австралія та Океанія
- В Євразія
- Г Північна Америка
- Д Південна Америка
- Е Антарктида

4. Допоможи художнику, який готує інформацію про Землю, підписати фото.

1		А	Літосфера
2		Б	Біосфера

3		В	Гідросфера
4		Г	Атмосфера

1	2	3	4

5. Прочитай текст і виконай завдання до нього.

Торф

Торф – відмінне добриво. Його не можна застосовувати тільки в чистому виді, тому що рослина може не прижитися. Як добриво його додають у звичайну землю й ретельно перемішують.

Застосовуючи добриво на полуничних грядках, городники відзначають скоростиглість ягоди, багатший урожай та насиченіший смак полуниці. Уносять навесні або восени, змішуючи з тирсою й добре просушуючи. Додають його в міжряддя 30 кг на 1 квадратний метр або безпосередньо в кожен лунку.

Уяви себе городником: визнач, скільки треба кілограмів торфу, щоб унести його на грядку розміром 12 м кв. (відповідь упиши лише числом)

6. Упізнай прості речовини за характеристикою: не мають металічного блиску, непридатні для кування, погано проводять тепло, електричний струм. (відповідь упиши з малої літери, кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді)

--	--	--	--	--	--	--	--

7. Установи відповідність між розмірами Землі й даними.

1	Довжина екватора	А	6357 км
2	Радіус полярний	Б	12 742 км
3	Середній діаметр Землі	В	40 075 км
4	Площа поверхні земної кулі	Г	510 млн кв. км

8. Подорожуючи, ти зупинився в місцині неповторної краси. Відтвори її на уявній карті-схемі за допомогою цифр, які підписують умовні позначки, необхідні за описом (відповідь запиши цифрами через кому з пробілом).

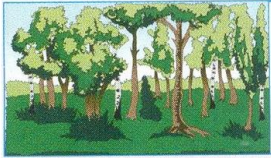
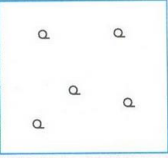

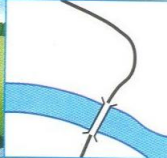

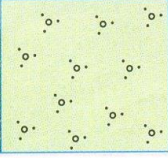

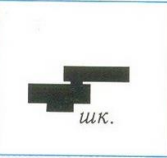
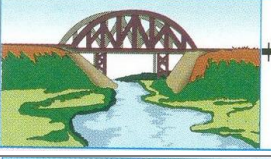
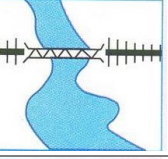
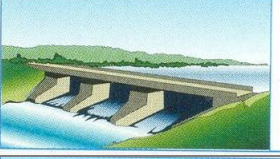
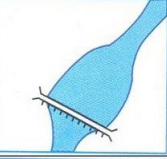

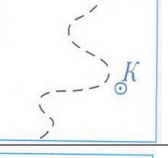
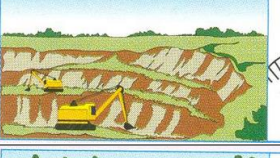
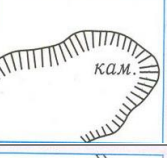

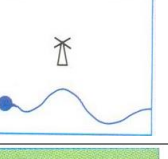

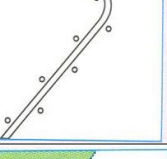

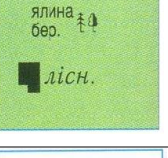
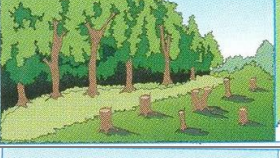

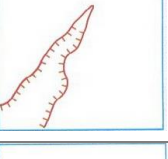

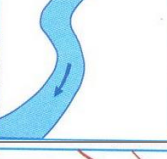
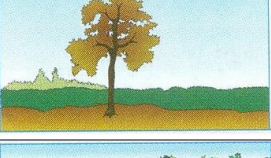
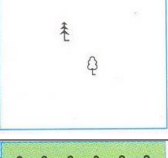

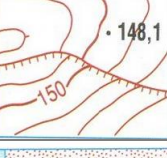

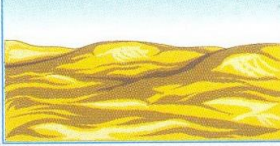
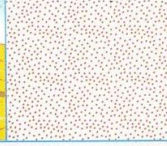
Природа нашого краю чарівна. Я пройшов берегом невеликої річки, яка в'ється стрічкою через сільські краєвиди. На горизонті видніється густий сосновий ліс, який манить мене своєю таємничістю.

Іду далі. Вранішня тиша ледь бринить зі співом жайворонка. Ось дорога різко повернула за ліс, і я помітив через річку великий залізничний міст, через який мчать по життю кудись заклопотані пасажири. Хочеться гукнути їм: «Стійте, зупиніться на мить. Погляньте навколо... Такої краси не знайдете ви ніде у світі.»

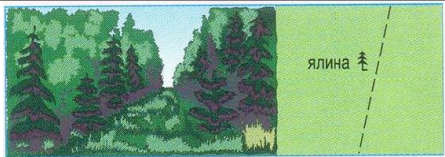

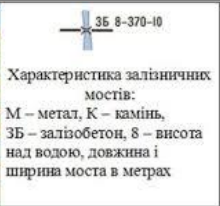

Ось я з дороги зійшов на стежину, яка привела мене до самотнього колодязя. На моє здивування, він був дієвим: чистеньке відрець з кухликот стояли на лавці, ніби чекали на мене.

Я напився води і подумав: «Мабуть, не одного подорожнього ти врятував від спраги. А без води гине все живе на Землі. Бережімо її!»

1			11		
2			12		
3			13		
4			14		
5			15		
6			16		
7			17		
8			18		
9			19		

10		20		
----	---	----	--	---

9. Розв'яжи задачу.

Жителі США за рік купують понад 29 млн пластикових пляшок води. Для виробництва цих пляшок, необхідно використати приблизно 17 млн барелів сирої нафти. Даного обсягу нафти вистачило б, щоб забезпечити один мільйон легкових автомобілів паливом на цілий рік. Лише 13% з цих пляшок після використання переробляється.

9.1. Скільки млн легкових автомобілів можна буде заправити, якщо відмовитися від виробництва пластикових пляшок протягом 2,5 років? (відповіді запиши тільки числом)

9.2. Визнач, скільки млн барелів сирої нафти можна буде зекономити, якщо відмовитися від виробництва пластикових пляшок на цілих 7 років. (відповіді запиши тільки числом)

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9
В	Шмідт	1-В 2-А 3-Г 4-Д 5-Е 6-Б	1-Б 2-А 3-Г 4-В	160	неметали	1-Г 2-В 3-Б 4-А	17,10,3,4	1. 2,5 2. 119

II варіант

1. Згадай, яка наука вивчає будову Землі.

- А біологія
- Б геологія
- В екологія
- Г астрономія

2. Прочитай текст.

У 1755 році німецький учений коротко описав походження Землі так: початковий Всесвіт складався з нерухомих пилоподібних частинок різної щільності. Сили гравітації привели їх у рух. Відбувалося налипання частинок одна на одну, що зрештою спричинило утворення центрального розпеченого згустка – Сонця. Подальші зіткнення частинок призвели до обертання Сонця, а разом з ним і пилової хмари.

У пиловій хмарі поступово утворювалися окремі згустки речовини – зародки майбутніх планет, навколо яких за подібною схемою сформувалися супутники. Утворена таким шляхом Земля на початку свого існування представлялася холодною.

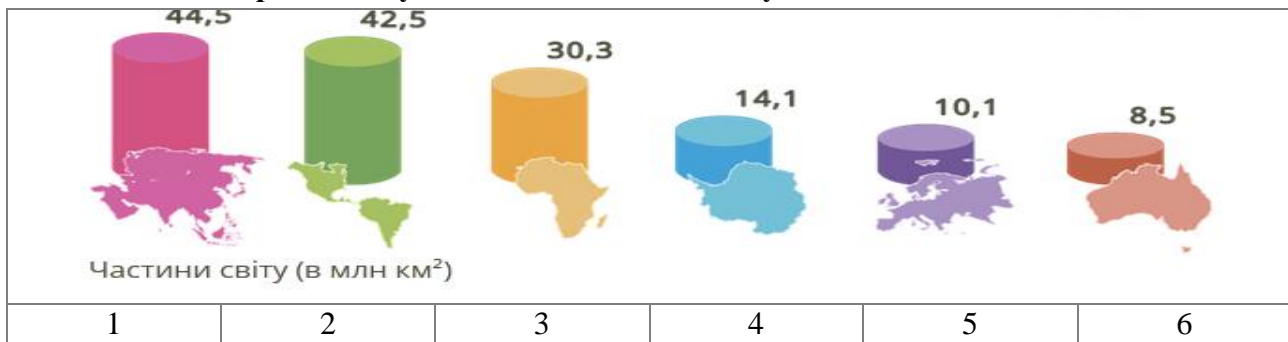

Упізнай за гіпотезою та портретом ученого.

--	--	--	--	--	--

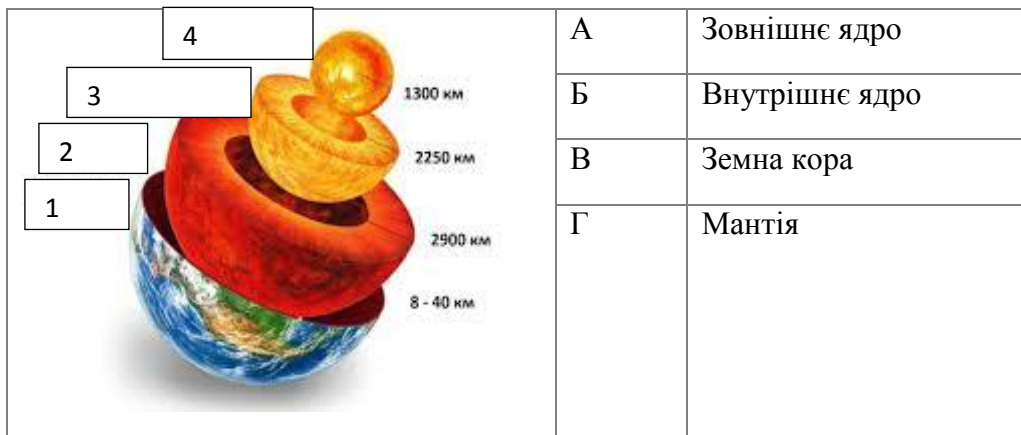
(відповідь упиши з великої літери в називному відмінку, кількість клітинок НЕ відповідає кількості літер у правильній відповіді)

3. Упізнай за діаграмою та у відповідні частини світу.

- А Африка
- Б Австралія та Океанія
- В Європа
- Г Азія
- Д Америка
- Е Антарктида

4. Допоможи художнику, який готує інформацію про Землю, підписати фото.

1	2	3	4

5. Прочитай текст і виконай до нього завдання.

Срібло

Срібло в стародавні часи застосовували для лікування відкритих ран, адже воно має бактерицидні властивості. Навколо самої рани клали особливі пластини зі срібла, після чого вона без проблем гоїлася.

У давні часи у військових походах полководці рідше хворіли на розлад шлунку, ніж прості воїни. Причина була в дорогому срібному посуді, яким користувалося вище військове керівництво. Срібло вбивало бактерії, і власник такої тарілки чи кухля мав засіб від харчового отруєння, часто сам цього не знаючи. Звичайно, посуд зі срібла не давав стовідсоткового захисту від хвороб, однак шанс занедужати значно зменшувався.

Видобуток срібла в Південній Америці іспанцями суттєво збільшився, тому ціни на цей метал значно знизилися. В античні часи співвідношення ціни золота й срібла було 1 до 10.

Уяви себе ювеліром: визнач, у скільки разів срібло подешевшало за золото з давніх часів, якщо сьогодні за один грам золота дають близько ста грам срібла. (відповідь упиши лише числом)

6. Упізнай прості речовини за характеристикою: непрозорі, але мають металічний блиск, придатні для кування, добре проводять тепло, електричний струм. (відповідь упиши з малої літери в називному відмінку множини, кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді)

--	--	--	--	--	--

7. Установи відповідність між розмірами Землі й даними.

1	Довжина екватора	А	6378 км
2	Довжина меридіана (півкола)	Б	12 742 км
3	Середній діаметр Землі	В	20 003 км
4	Радіус екваторіальний	Г	40 075 км

	А	Б	В	Г
1				
2				
3				
4				

8. Подорожуючи, ти зупинився в місцині неповторної краси. Відтвори її на уявній карті-схемі за допомогою цифр, які підписують умовні позначки, необхідні за описом (відповідь запиши цифрами через кому з пробілом).

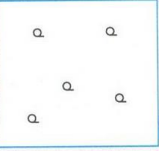

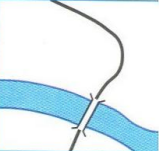

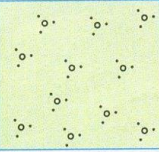

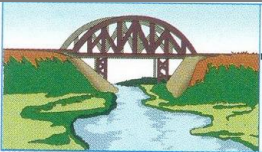
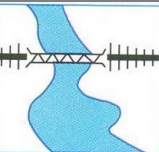
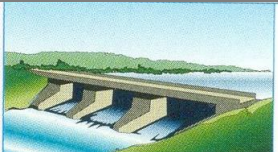
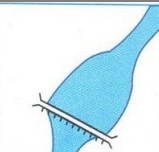

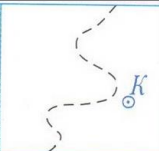

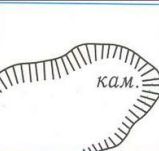

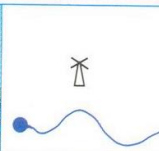

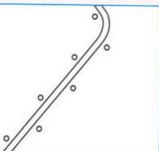

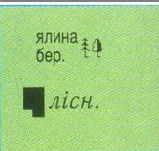
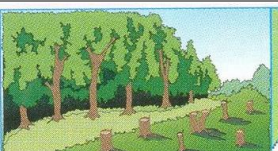

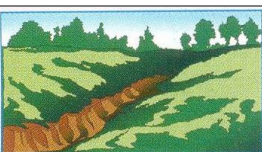
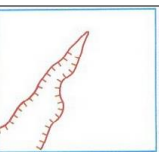
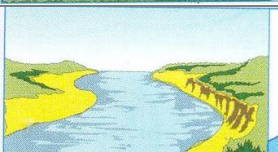
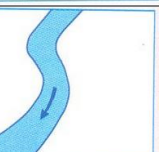
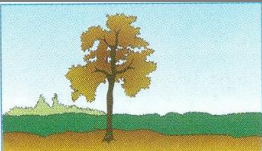

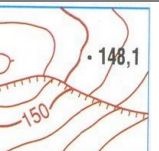
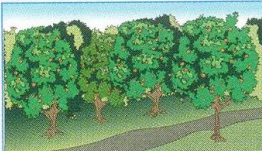
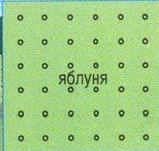
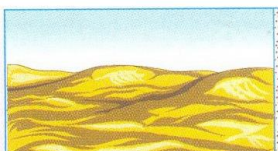
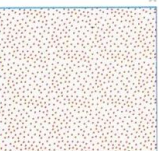
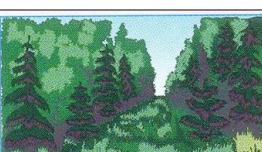

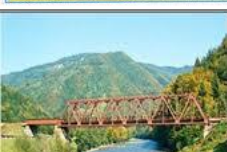
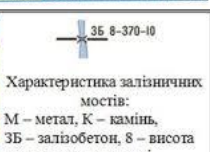
Природа нашого краю чарівна. Ось перейшов я через міст невеликої річки, яка в'ється стрічкою через сільські краєвиди. На горизонті видніється ріденький ліс, у якому граються сонячні зайчики, немов ховаються від мене.

Іду далі. Вранішня тиша ледь бринить зі співом жайворонка. Ось дорога різко повернула за ліс, і я помітив джерело, з якого бере початок уже знайома мені річечка. Напившись досхочу джерельної води з неповторним смаком, я захотів подорожувати далі.

Ось я з дороги зійшов на стежину, яка привела мене на галявину серед густого лісу, де стояла хатинка лісника...

Довго ми чаювали з дідусем Захаром, лісником, який розповідав про цілющі властивості квіткового чаю та неймовірні історії з порятунку лісових мешканців...

«Природа – то наш дім! Бережімо його», – на останок мені сказав лісник.

1			11		
2			12		
3			13		
4			14		
5			15		
6		<p>ялина бер.</p> 	16		
7			17		
8			18		
9			19		
10			20		 <p>Характеристика залізничних мостів: М – метал, К – камінь, ЗБ – залізобетон, 8 – висота над водою, довжина і ширина моста в метрах</p>

9. Розв'яжи задачу.

Жителі США за рік купують понад 29 млн пластикових пляшок води. Для виробництва цих пляшок необхідно використати приблизно 17 млн барелів сирої нафти. Цього обсягу

нафти вистачило б, щоб забезпечити один мільйон легкових автомобілів паливом на цілий рік. Лише 13% з цих пляшок після використання переробляється.

9.1. Скільки млн легкових автомобілів можна буде заправити, якщо відмовитися від виробництва пластикових пляшок протягом 3,5 років. (відповіді запиши тільки числом)

9.2. Визнач, скільки млн барелів сирої нафти можна буде зекономити, якщо відмовитися від виробництва пластикових пляшок на цілих 5 років. (відповіді запиши тільки числом)

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Б	Кант	1-В 2-Г 3-А 4-Б	1-В 2-Г 3-А 4-Б	10	метали	1-В 2-А 3-Б 4-Г	11,1,5,6	1. 3,5 2. 85

Підсумкова контрольна робота до розділів: «Пізнаємо різноманіття організмів»

І варіант

1. Згадай науковий термін за визначенням: «Найменші елементи – одиниці будови і функцій організмів – це...»

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку множини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

2. Укажи спільні ознаки для тварин і рослин.

- А Активно рухаються.
- Б Прикріплений спосіб життя.
- В Дихають.
- Г Складаються з клітин.
- Д Клітини утворюють тканини.
- Е Ростуть у певний період.
- Ж Ростуть протягом життя.
- З Живляться готовими органічними речовинами.

3. Укажи, чия це клітина.

- А рослини
- Б тварини
- В людини
- Г бактерії

4. Доповни малюнок.

--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

5. Продовжи визначення: «Мікроскопічні, часто одноклітинні організми, у яких немає ядра та багатьох інших органел, характерних для клітин рослин, тварин і грибів називаються, ...»

--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку множини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

6. Розв'яжи задачу.

Бактерії є рекордсменами за швидкістю розмноження: за сприятливих умов одна бактеріальна клітина за 30 хвилин ділиться на 2.

Визнач максимальну кількість клітин за 3 години розмноження у сприятливих умовах (відповідь упиши числом).

--

7. Знайди зайве.

- А ГРВІ
- Б фарингіт
- В менінгіт
- Г ангіна
- Д краснуха
- Е грип
- Ж Ж запалення легень

8. Віднайди всі характеристики вірусів.

- А не мають клітинної структури
- Б проникають всередину клітини і руйнують її зсередини
- В для розмноження використовують клітини живого організму
- Г можуть бути як корисними, так і шкідливими
- Д не можуть жити поза живим організмом

9. Прочитай текст з інтернету й дай відповіді на запитання.

Якщо ви вважаєте, що на планеті Земля панує людина, то помиляєтеся. Господарями землі є крихітні невидимі організми – віруси і бактерії. Їх біомаса вдвічі перевищує біомасу всіх інших істот на землі, враховуючи нас з вами, усіх мух і слонів. Після винаходу в минулому столітті антибіотиків, людина святкувала перемогу. Здавалося, знайдено потужні засоби для захисту здоров'я людини від вірусів і бактерій. Але радість була не довгою. Справа в тому, що мікроорганізми здатні дуже швидко еволюціонувати. Якщо нове людське покоління з'являється через 25 років, то мікробам достатньо 20-30 хвилин. У результаті дуже швидко виникають бактерії-мутанти, на які не діють антибіотики.

Існують бактерії і віруси, які дуже небезпечні для здоров'я людини. Вони не відчуються нашими органами чуття. Але якщо людина має здоровий імунітет, то організм сам здатний захистити себе від вірусів і бактерій. Перша перешкода на їхньому шляху – це шкіра і слизова оболонка носа. Внутрішні органи також мають слизову захисну оболонку,

яка видаляє шкідливі й токсичні елементи і речовини. Шлунок, виділяючи соляну кислоту, запобігає бродінню і вбиває гнильні бактерії.

Якщо інфекція потрапляє в кров, то в роботу вступає другий рівень захисту. Б'є на сполох лімфатична система, що проявляється підвищенням температури. Якщо вона висока і тривала, то це говорить про те, що організму вже важко боротися з інфекцією.

Ще один рівень захисту людини – імунна система. Імунітет – це несприйнятливність організму до антигенів (вірусів, бактерій, гнильним інвазіям).

Може здатися смішним, але миття рук залишається дієвим засобом проти поширення інфекцій. У сучасної людини в день відбуваються десятки контактів з іншими людьми. Під час свят і вечірок їх кількість збільшується. Вас можуть заразити вірусами або бактеріями лише доторкнувшись до одягу. І хоча 100% гарантії захисту не існує, але регулярне й правильне миття рук (не менше 3 хвилин під проточною водою з милом) зменшить імовірність передачі інфекції.

Ученими доведено, що ми самі складаємося з мікроорганізмів. Але це не страшно, адже для трильйонів мікроскопічних організмів наше тіло – дім рідний... Людський організм – джерело життя для бактерій і вони дуже зацікавлені продовжити нам життя.

А ми з вами їм у цьому маємо допомогти!

(За джерелом: <https://jak.koshachek.com/articles/virusi-i-bakterii.html>)

9.1. У скільки разів вага живих організмів усієї планети менша, ніж вага вірусів і бактерій?

- А удвічі
- Б утричі
- В учетверо
- Г уп'ятеро

9.2. Визначте заходи протидії потрапляння вірусів і бактерій до організму (за текстом).

- А вживання антибіотиків
- Б ведення здорового способу життя
- В дотримання правил гігієни
- Г не відвідування свят і вечірок

9.3. Склади пам'ятку для однокласників з метою профілактики гострих кишкових інфекцій та харчових отруєнь. Віднайди зайве. (упиши назви літер через кому без пробілу)

- А Перед приготуванням їжі та її вживанням завжди мий руки з милом.
- Б Вживай свіжоприготовлені страви.
- В Не вживай неякісні чи несвіжі продукти.
- Г Зберігай свіжоприготовлені страви без холоду не більше 2 годин.
- Д Зберігай продукти харчування тільки у спосіб, зазначений на упаковці та у встановлений термін.
- Е Не купуй продукти харчування на стихійних ринках або з рук у приватних осіб.
- Ж При харчуванні в непристосованих умовах (ліс, пляж тощо) виключи контакт продуктів з ґрунтом та піском.
- З Не вживай незнайомі гриби, ягоди, трави та інші рослини.
- И Овочі, фрукти та ягоди ретельно мий питною водою.
- К Для пиття і приготування їжі використовуй воду тільки з централізованих джерел водопостачання або питну бутильовану.

Л Обов'язково мий руки після відвідування туалетів.

М Обов'язково вакцинуйся.

Н Для купання та відпочинку користуйся лише офіційно дозволеними пляжами.

О Промий ніс і горло сольовим розчином.

П У випадку виявлення перших ознак кишкового захворювання терміново звернись до найближчої лікувальної установи. При тяжкому стані негайно викликай швидку допомогу – 103.

--

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9
клітини	В,Г,Д	Б	джгутик	бактерії	64	Г,Е	А,Б,Д	1.А 2.Б,В 3.М,О

II варіант

1. Згадай науковий термін за визначенням: «Складна система з багатьох елементів, які між собою пов'язані й утворюють єдине ціле – це...»

--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

2. Укажи спільні ознаки для тварин і грибів.

- А Активно рухаються.
- Б Прикріплений спосіб життя.
- В Ростуть протягом життя.
- Г Ростуть у певний період.
- Д Дихають.
- Е Складаються з клітин.
- Ж Клітини утворюють тканини.
- З Живляться готовими органічними речовинами.

3. Укажи, чия це клітина.

- А рослини
- Б тварини
- В людини
- Г бактерії

4. Доповни малюнок.

--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

5. Продовжи визначення: «Неклітинні форми життя (тобто вони не мають клітинної будови), які проявляють ознаки і живого, і неживого називаються, ...»

--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку множини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

6. Розв'яжи задачу.

Бактерії є рекордсменами за швидкістю розмноження: за сприятливих умов одна бактеріальна клітина за 30 хвилин ділиться на 2.

Визнач максимальну кількість клітин за 2 години розмноження в сприятливих умовах (відповідь упиши числом).

7. Знайди зайве.

- А ГРВІ
- Б фарингіт
- В ангіна
- Г дизентерія
- Д краснуха
- Е сальмонельоз
- Ж грип

8. Віднайди всі характеристики бактерій.

- А мають клітинну структуру
- Б проникають всередину клітини і руйнують її зсередини
- В для розмноження використовують клітини живого організму
- Г можуть утворювати спори (захищену форму)
- Д можуть бути як корисними, так і шкідливими

9. Прочитай текст з інтернету й дай відповіді на запитання.

Якщо ви вважаєте, що на планеті Земля панує людина, то помиляєтеся. Господарями землі є крихітні невидимі організми – віруси і бактерії. Їх біомаса вдвічі перевищує біомасу всіх інших істот на землі, враховуючи нас з вами, усіх мух і слонів. Після винаходу в минулому столітті антибіотиків, людина святкувала перемогу. Здавалося, знайдено потужні засоби для захисту здоров'я людини від вірусів і бактерій. Але радість була не довгою. Справа в тому, що мікроорганізми здатні дуже швидко еволюціонувати. Якщо нове людське покоління з'являється через 25 років, то мікробам достатньо 20-30 хвилин. У результаті дуже швидко виникають бактерії-мутанти, на які не діють антибіотики.

Існують бактерії і віруси, які дуже небезпечні для здоров'я людини. Вони не відчуються нашими органами чуття. Але якщо людина має здоровий імунітет, то організм сам здатний захистити себе від вірусів і бактерій. Перша перешкода на їхньому шляху – це шкіра і слизова оболонка носа. Внутрішні органи також мають слизову захисну оболонку, яка видаляє шкідливі й токсичні елементи і речовини. Шлунок, виділяючи соляну кислоту, запобігає бродінню і вбиває гнильні бактерії.

Якщо інфекція потрапляє в кров, то в роботу вступає другий рівень захисту. Б'є на сполох лімфатична система, що проявляється підвищенням температури. Якщо вона висока і тривала, то це говорить про те, що організму вже важко боротися з інфекцією.

Ще один рівень захисту людини – імунна система. Імунітет – це несприйнятливність організму до антигенів (вірусів, бактерій, гнильним інвазіям).

Може здатися смішним, але миття рук залишається дієвим засобом проти поширення інфекцій. У сучасної людини в день відбуваються десятки контактів з іншими людьми. Під час свят і вечірок їх кількість збільшується. Вас можуть заразити вірусами або бактеріями лише доторкнувшись до одягу. І хоча 100% гарантії захисту не існує, але регулярне й правильне миття рук (не менше 3 хвилин під проточною водою з милом) зменшить імовірність передачі інфекції.

Ученими доведено, що ми самі складаємося з мікроорганізмів. Але це не страшно, адже для трильйонів мікроскопічних організмів наше тіло – дім рідний... Людський організм – джерело життя для бактерій і вони дуже зацікавлені продовжити нам життя.

А ми з вами їм у цьому маємо допомогти!

(За джерелом: <https://jak.koshachek.com/articles/virusi-i-bakterii.html>)

9.1. У якому столітті винайшли антибіотики?

- А 17
- Б 18
- В 19
- Г 20

9.2. Що допомагає знешкодити віруси й бактерії, які потрапили до організму?

- А шкіра
- Б органи чуття
- В слизова оболонка органів
- Г імунна система
- Д лімфатична система

9.3. Склади пам'ятку для однокласників з метою профілактики й лікування гострих респіраторних захворювань. Віднайди зайве. (упиши назви літер через кому без пробілу)

- А Відвідування громадських місць у холодний період року зведи до мінімуму.
- Б По можливості не користуйся громадським транспортом.
- В Уникай масових заходів.
- Г У разі захворювання кого-небудь з членів сім'ї надягай марлеву маску.
- Д Щодня провітрюй свою кімнату й усю квартиру також.
- Е Часто роби вологе прибирання.
- Ж Плануючи прогулянку, одягни якнайбільше теплого одягу.
- З Після прогулянки на вулиці вимий руки з милом, промий ніс і горло сольовим розчином.
- И Використовуй ефірні масла, які слід нанести на одяг під час перебування на вулиці чи в громадському місці.
- К Пий дуже багато гарячих напоїв.
- Л Приймай противірусні препарати для профілактики захворювання та вітамінний комплекс, запропоновані батьками за рекомендацією лікаря.
- М Повноцінно й збалансовано харчуйся з усіма необхідними вітамінами та мікроелементами (молочні продукти, морська риба і морепродукти, червоне м'ясо і печінку, овочі і фрукти).
- Н Вакцинуйся для формування імунітету.
- О Займайся фізкультурою та загартовуйся за рекомендаціями фахівців, що підвищить стійкість організму до інфекцій.

П При тяжкому стані захворювання, зокрема високій температурі, негайно викликай швидку допомогу – 103.

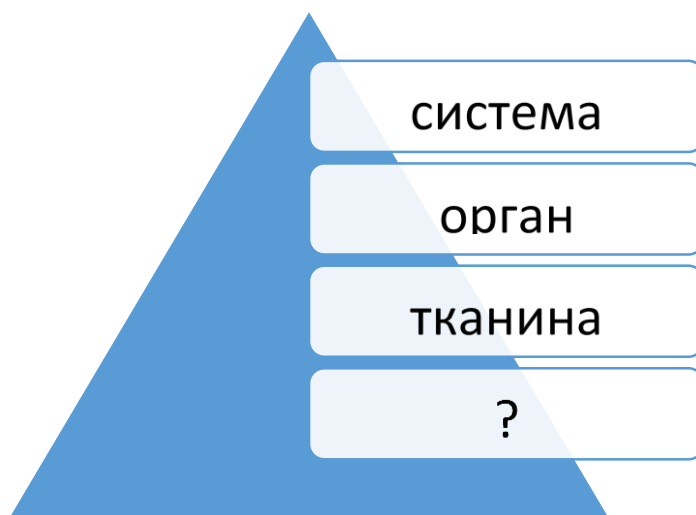
Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9
організм	Д,Е,З	В	мембрана	віруси	16	В,Ж	А,Г,Д	1.Г 2.А,В,Г,Д 3.Ж,К

Підсумкова контрольна робота до розділів: «Пізнаємо різноманіття організмів» (рослини, тварини)

І варіант

1. Визнач відсутній елемент в організації організмів.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок НЕ відповідає кількості літер у правильній відповіді.

2. Згадай назву тварини України, яка занесена до Червоної книги.

- А Саламандра плямиста
- Б Мідянка звичайна
- В Ящірка зелена
- Г Гадюка

3. Віднайди голонасінні рослини.

- А ромашка
- Б соняшник
- В ялиця
- Г ялина
- Д дуб
- Е сосна
- Ж модрина

З кедр

И цибуля

К гарбуз

4. Упізнай рослини за характеристикою.

	<i>Рослини</i>		<i>Характеристика</i>
1	папороті	А	для розмноження утворюють «колоски», у яких формуються спори
2	мохи	Б	спори утворюються в спеціальних утворах на листках
3	плауни	В	для розмноження утворюють ніжку з коробочкою, у якій формуються спори
4	водорості	Г	тіло не має тканин, кореня, пагону

5. Прочитай текст.

З настанням літнього періоду всі йдуть відпочивати на природу, подалі від міської метушні. Але в парках, лісах ростуть небезпечні рослини, при контакті з якими можна завдати шкоду своєму здоров'ю.

Укрінформ підготував інфографіку з переліком небезпечних рослин, які ростуть в Україні.

Упізнай ці отруйні рослини.

1		А	Дурман звичайний
2		Б	Амброзія
3		В	Беладона
4		Г	Блекота чорна

5		Д	Болиголов плямистий
---	---	---	------------------------

6. Віднайди рядок, у якому перелічені ссавці.

- А вовк, змія, лінивець
- Б ведмідь, сайгак, тюлень
- В соболь, сарна, удод
- Г олень, білозубка мала, ящірка

7. Упізнай за покривом тварину.

--	--	--	--

Відповідь запиши з малої літери в називному відмінку однини, кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

8. Установи відповідність між тваринами та їхнім значенням у житті людини.

1		А	Джерело ліків
2		Б	Переносники збудників хвороб
3		В	Спосіб боротьби зі шкідниками
4		Г	Очищення водойм

9. Прочитай і проаналізуй правила безпечної поведінки з грибами. Видали ті поради, які, на твою думку, зайві, бо можуть завдати шкоду здоров'ю.

Правила безпечного поводження дітей з грибами

- 8. Ніколи не кладіть до рота сирі гриби. Перед вживанням їх завжди варять і смажать.

9. Щоб пересвідчитись, чи отруйний гриб, треба скуштувати на смак: гіркота – ознака шкідливості.
10. Не їжте гриби, зібрані на дачі або в місті. Вони можуть виявитися отруйними.
11. Їстівні гриби ростуть тільки в лісі, і збирати їх можна тільки з дозволу дорослих.
12. Якщо ви знайшли гриби під час прогулянки:
  - не чіпайте їх руками;
  - негайно повідомте про це дорослому й покажіть місце, де знайшли гриб;
  - подбайте, щоб малюки або інші діти не чіпали гриби.
13. Якщо натрапили на велику галявину з грибами, збирайте всі підряд, а вдома дорослі виберуть шкідливі й викинуть.
14. Повернувшись із прогулянки, вимийте руки з милом і переодягніться.

Відповідь запиши цифрами через кому без пробілу.

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9
клітина	Б	В,Г,Е,Ж,З	1-Б 2-В 3-А 4-Г	1-Г 2-А 3-Д 4-В 5-Б	Б	змія	1-Г 2-А 3-Б 4-В	2,6

II варіант

1. Визнач відсутній елемент в організації організмів.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок НЕ відповідає кількості літер у правильній відповіді.

1. Згадай назву рослини України, яка занесена до Червоної книги.

- А Півники рогаті
- Б Зозулині черевички
- В Шафран Гейфеля
- Г Місячниця (лунарія) оживаюча

3. Віднайди покритонасінні рослини.

- А ромашка
- Б ялиця
- В дуб
- Г кедр
- Д цибуля

4. Установи відповідність між рослинами та їхнім значенням.

	<i>Рослини</i>		<i>Значення</i>
1.	водорості	А	убирають у себе воду, сприяють утворенню боліт
2.	мохи	Б	використовують для чищення, шліфування металу, кухонного посуду
3.	плауни	В	використовують для забарвлення вовни в коричневий колір
4.	хвощі	Г	добувають речовину агар-агар, яку використовують для вирощування мікроорганізмів, а також у кулінарії

5. Прочитай текст.

Збирати гриби в лісі – це дуже захопливо й корисно, однак робити це потрібно правильно. Вирушаючи в ліс, кожен повинен знати, як виглядають основні отруйні гриби в українських лісах і як відрізнити їх від їстівних.

Отруєння грибами може мати різні наслідки: біль у животі, блювоту, запаморочення, втрату свідомості, судоми й навіть летальний кінець.

При будь-яких підозрах на отруєння грибами потрібно негайно звертатися до лікаря. Деякі гриби є смертельно небезпечними!

Упізнай отруйні гриби.

1.		А	Сатанинський гриб
----	---	---	-------------------

2.		Б	Блювотна сироїжка
3.		В	Рудіюча печериця
4.		Г	Бліда поганка
5.		Д	Несправжні опеньки

6. Віднайди рядок, у якому перелічені ссавці.

- А кінь, вечірниця руда, кіт
- Б їжак, собака, дрізд
- В афаліна чорноморська, шуліка, лисиця
- Г лев, жаба, пантера

7. Упізнай за покровом тварину.

--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь запиши з малої літери в називному відмінку однини, кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

8. Установи відповідність між тваринами та їхнім значенням у природі.

1		А	розкладання органічних решток
2		Б	поширення насіння

3		В	запилення квіткових рослин
4		Г	грунтоутворення

9. Прочитай і проаналізуй правила безпечної поведінки з рослинами. Видали ті поради, які, на твою думку, зайві, бо можуть завдати шкоду здоров'ю.

Правила безпечного поводження дітей з рослинами

1. Не можна вживати в їжу незнайомі вам раніше рослини та ягоди, багато з них отруйні й можуть вам нашкодити.
2. Якщо ви сумніваєтеся: їстівна ця рослина чи ні, не чіпайте її, запитайте в дорослих. За винятком кульбаби, усі рослини, що виділяють сік молочного кольору, отруйні.
3. Щоб пересвідчитись, чи отруйна ягода, треба скуштувати на смак: гіркота – ознака шкідливості.
4. Не можна вживати в їжу незнайомі ягоди.
5. Навіть їстівні рослини, овочі, фрукти і ягоди не можна вживати в їжу, не помивши їх.
6. Якщо бажаєте принести додому букет польових і лісових квітів, кожну рослину потріть об тіло: нема почервоніння – можете сміливо зривати, рослина не отруйна.
7. Не чіпайте квіти, чагарники та інші рослини, якщо вони вам незнайомі. Небезпечним може бути навіть дотик до отруйних рослин. Вони можуть викликати опік шкіри і утворювати рани, які важко загоюються.
8. Слід пам'ятати, що стебла, листя, квіти багатьох рослин отруйні, а деякі отруйні ягоди можуть навіть спровокувати смерть людини.
9. Обов'язково вимийте руки з милом після повернення з прогулянки, з парку або лісу.
10. Існують також і лікарські рослини, які можна вживати тільки за показанням лікаря. Такі рослини можна збирати з дорослими на дачі або в лісі.

Відповідь запиши цифрами, через кому без пробілу.

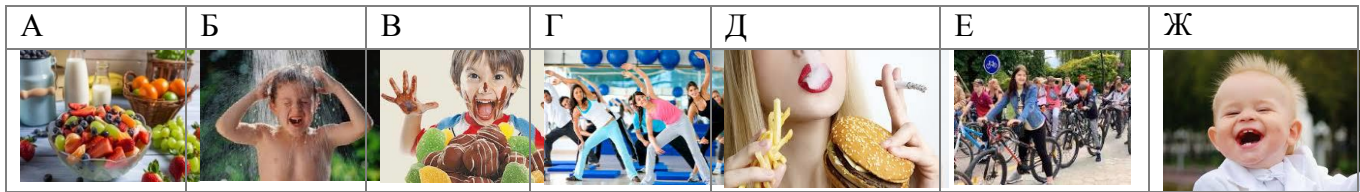
Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8	9
тканина	2-Б	А,В,Д	1-Г 2-А 3-В 4-Б	1-Б 2-Д 3-А 4-Г 5-В	А	черепаха	1- А 2- Г 3- Б 4- В	3,6

**Підсумкова контрольна робота до розділів: «Пізнаємо різноманіття організмів»
(людина), «Пізнаємо себе і світ»**

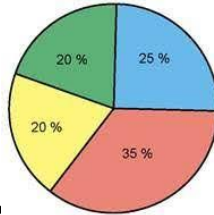
I варіант

1. Укажи, що НЕ є складовими здорового способу життя.

2. За діаграмою визнач час прийому 35% денного об'єму харчування.

- А сніданок
- Б обід
- В підвечірок
- Г вечеря

3. Діагностуй захворювання за фото. Визнач поради, які допоможуть при захворюванні.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

- А Обертай стопи стоячи й сидячи.
- Б Бігай на довгі дистанції.
- В Ходи босоніж по землі, піску, маленьких не гострих камінчиках.
- Г Займайся ігровою гімнастикою.

4. Конфлікти існували завжди, а перші спроби їх осмислення належать до глибокої давнини. Древні філософи вважали, що конфлікт не поганий і не хороший, він існує всюди незалежно від думок людей про нього. Увесь світ повний суперечностей, з ними неминуче пов'язане наше життя.

У відповідни ситуацію та причину зародження конфлікту.

1.	Взаємозалежність	А	Молодша сестра розкидала свої речі по кімнаті, а старший доводиться прибирати за нею.
2.	Розподіл ресурсів	Б	Твої сусіди не сортують сміття у відповідні контейнери.
3.	Відмінності в меті	В	Ти з сусідом / сусідкою по партії отримали один підручник для занять на уроці.
4.	Відмінності в уявленнях і цінностях	Г	Ти хочеш піти з друзями на риболовлю, а молодший братик просить відвести його на дитячий майданчик.

5. Розв'яжи екозадачу.

Переробка однієї алюмінієвої банки зможе надати достатньо електроенергії, щоб телевізор працював мінімум 3 години. 80 мільярдів алюмінієвих банок використовується щоденно. Скільки треба зібрати таких банок, щоб телевізор працював по 9 год весь тиждень.

- А 7
- Б 12
- В 16
- Г 21

6. Усі ми маємо досвід участі в конфліктах, і для багатьох із нас він не завжди був позитивним. Успіх в управлінні конфліктами неабияк залежить від поведінки його учасників. У цьому процесі важливо не концентрувати увагу на сторонах конфлікту чи його перебігу, а бачити перспективу розв'язання проблеми. Так ми формуємо емоційний інтелект.

Ознайомся з конфліктом і виконай завдання.

На перерві учні вийшли з класу на провітрювання. Діма вирішив повторити домашнє завдання й повернувся до кабінету за підручником. Хлопчик побачив, як однокласники Антон і Тимур кидають його рюкзак. Між хлопчиками розпочалася сварка. Саме в цей час до кабінету ввійшов учитель. Хлопці намагалися приховати конфлікт, проте вчитель почув їхні крики, сказав вийти з кабінету і, узявши зошити, пішов до учительської. Спір між однокласниками не припинився і в коридорі.

6.1. Визнач вид конфлікту.

- Г Учень – учень
- Д Учитель – учень
- Е Учень – учень – учитель

6.2. Змоделюй шляхи запобігання конфлікту.

- А Учитель робить зауваження хлопцям і просить усіх трьох вийти з кабінету, а сам іде в учительську.
- Б Учитель вивів хлопчиків з кабінету і почав дізнаватись про причину конфлікту.
- В Учитель усім трьом учням в онлайн щоденниках записав зауваження, що вони перебували в кабінеті під час провітрювання.
- Г Дізнавшись суть конфлікту, учитель запропонував Антону й Тимурі вибачитись перед Дімою і, як справжнім чоловікам, укласти мирову.
- Д Дізнавшись суть конфлікту, учитель запропонував Антону і Тимурі вибачитись перед Дімою і, як справжнім чоловікам, укласти мирову та дати Дімі свої рюкзаки, щоб він теж покидав їх.
- Е Учитель замкнув учнів у кабінеті до кінця перерви, наказавши самостійно вирішити цей конфлікт.
- Ж Учитель не загострював увагу на конфлікті, але викликав батьків до школи Антона й Тимура.
- З Учитель не загострював увагу на конфлікті, але викликав батьків до школи всіх учасників конфлікту.
- И Учитель вислухав кожного з учасників конфлікту, запропонував Антону, Тимурі й Дімі проаналізувати та оцінити свою поведінку.

К Проаналізувавши ситуацію, учитель оголосив перед усім класом тему виховної години: «Шляхи розв’язання конфліктів».

Л Вислухавши кожного з учасників конфлікту, учитель нагадав учням про моральні цінності, правила поведінки в школі та відповідальність за скоєні вчинки.

7. Інвазійні види в Україні становлять значну небезпеку для місцевих оселищ і видів та приносять великі збитки сільському й лісовому господарствам, рекреації.

7.1. Упізнай інвазійні рослини України.

1 Ваточник звичайний	2 Амброзія полинолиста	3 Топінамбур / соняшник бульбистий	4 Щириця звичайна
А 	Б 	В 	Г

7.2. Прочитай текст і виконай завдання.

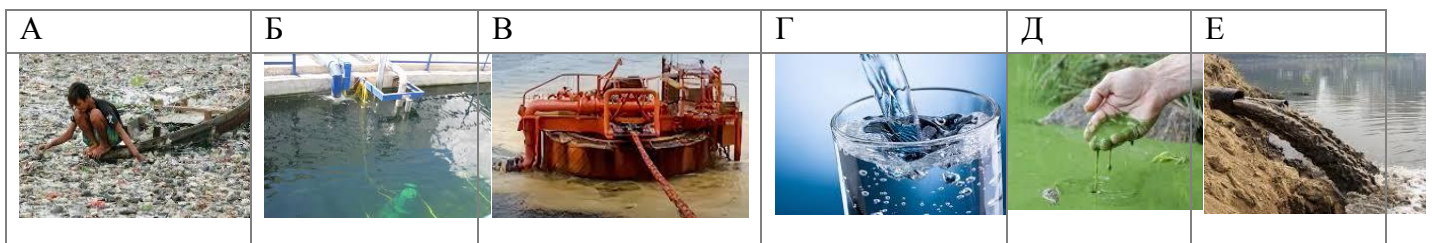
Амброзія полинолиста, розвиваючи велику надземну масу, здатна в польових умовах витіснити й пригнічувати інші бур'яни та культурні рослини. На утворення 1 тонни сухої речовини амброзії полинолистої відбирається з ґрунту 950 тонн води, удвічі більше, ніж пшеницею, утричі – ніж кукурудзою, в 4 рази – ніж сорго. Амброзія полинолиста належить до карантинних бур'янів, які завдають великої шкоди не лише сільському господарству, але й здоров'ю людини.

Визнач, скільки тонн води відбирається з ґрунту тонною пшениці.

Відповідь упиши тільки числом.

8.22 квітня Всесвітній день Землі, свято єднання народів планети у справі захисту навколишнього середовища і збереження тих багатств і природних ресурсів, якими наділила нас природа.

8.1. Підготуй до свята у твоїй школі фотовиставку з теми: «Джерела забруднення водою», обравши світлини із запропонованих варіантів.

Відповіді запиши великими літерами через кому без пробілів.

8.2. Обери вислови відомих людей, які будуть доречними для шкільної фотовиставки.

А Якщо ми не збережемо цю планету життєздатною, усе інше буде марним.

Вікторія Прінсіпал, американська акторка

Б Марно намагатися зберегти види живих організмів без збереження ділянок суходолу та води, яких вони потребують.

Рейчел Карсон, американська біологиня

В Справжнє багатство нації полягає в її природних ресурсах – ґрунти, вода, ліси, мінерали та біорізноманіття.

Рейчел Карсон, американська біологиня

Г Природа – це те, що породжує все суще і дає йому закони.

Ліна Костенко, українська поетеса

Д У 20-му столітті людство завдало більше шкоди Землі, ніж за всю свою історію.

Жак-Ів Кусто, французький дослідник Світового океану

Відповіді запиши великими літерами через кому без пробілів.

--

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8
В, Д	Б	плоскостопість А, В, Г	1-А 2-В 3-Г 4-Б	Г	6.1. В 6.2. Б, Г, И, К, Л	7.1. 1-Г 2-Б 3-А 4-В 7.2. 475	8.1. А,В,Д,Е 8.2. Б,В

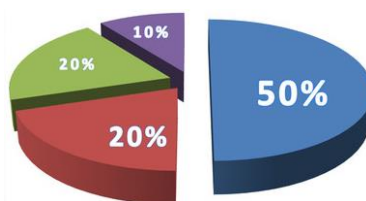
II варіант

1. Укажи, що НЕ є складовими здорового способу життя.

2. За діаграмою визнач, що найбільше має вплив на здоров'я людини.

- А спосіб життя
- Б екологія
- В спадковість
- Г медицина

3. Діагностуй захворювання за фото. Віднайди поради, які допоможуть при захворюванні.

--	--	--	--	--	--	--

Відповідь упиши з малої літери в називному відмінку однини. Кількість клітинок відповідає кількості літер у правильній відповіді.

- А Тримай прямо спину
- Б Розправляй плечі
- В Вживай дієтичну їжу
- Г Загартувуй імунну систему
- Д Тримай голову піднятою

4. Конфлікти існували завжди, а перші спроби їх осмислення належать до глибокої давнини. Древні філософи вважали, що конфлікт не поганий і не хороший, він існує всюди незалежно від думок людей про нього. Увесь світ повний суперечностей, з ними неминуче пов'язане наше життя.

У відповідни ситуацію та причину зародження конфлікту.

1.	Взаємозалежність	А	Ти з сусідом / сусідкою по парті отримали один підручник для занять на уроці
2.	Розподіл ресурсів	Б	Твої сусіди розкидають сміття біля будинку
3.	Відмінності в меті	В	Молодший брат розкидає свої речі по кімнаті, а старшому доводиться прибирати за ним.
4.	Відмінності в уявленнях і цінностях	Г	Ти хочеш піти погуляти з друзями на вулицю, а молодша сестричка просить відвести її на каток

5. Розв'яжи екозадачу.

Переробка однієї алюмінієвої банки зможе надати достатньо електроенергії, щоб телевизор працював мінімум 3 години. 80 мільярдів алюмінієвих банок використовується щоденно. Скільки треба зібрати таких банок, щоб телевизор працював по 6 год щодоби протягом тижня.

- А 10
- Б 12
- В 14
- Г 16

6. Усі ми маємо досвід участі в конфліктах, і для багатьох із нас він не завжди був позитивним. Успіх в управлінні конфліктами неабияк залежить від поведінки його учасників. У цьому процесі важливо не концентрувати увагу на сторонах конфлікту чи його перебігу, а бачити перспективу розв'язання проблеми. Так ми формуємо емоційний інтелект.

Ознайомся з конфліктом і виконай завдання.

Сергій і Славко навчаються в 5 класі. Сергій високий і сильний, але не надто добре знає математику. Славко низького зросту і хворобливий, проте математику знає на відмінно. Він став переможцем олімпіади з математики серед учнів 5 класів закладів освіти територіальної громади.

Одного разу на уроці вчителька біля дошки наполегливо пояснювала Сергієві кілька разів спосіб розв'язання задачі.

Славко, який нудився, не витримав і вигукнув: «Олено Іванівно, не витрачайте даремно часу на цього дурня, давайте розв'язувати інші задачі!»

Учителька погодилась: «Дійсно, Сергію, сідай! Прийдеш після уроків, поясню тобі окремо ще раз». Але після уроків Сергій пішов не до вчительки, а підстеріг за школою Славка. Зустріч хлопців завершилася бійкою.

6.1. Визнач вид конфлікту.

- А Учень – учень
- Б Учитель – учень
- В Учень – учень – учитель

6.2. Змоделуй шляхи запобігання конфлікту.

- А Учителька дає Сергієві набагато легше завдання, щоб і він хоч якийсь вид роботи виконав.
- Б Учителька дає індивідуальне завдання Славкові, щоб не нудився.
- В Учителька пропонує Сергієві попрацювати після уроків додатково.
- Г Учителька Сергієві більше не пояснює хід розв'язку задачі й веде урок далі.
- Д Сергій після уроків підійшов до вчительки, щоб додатково попрацювати над розв'язанням подібних задач.
- Е Учителька зауважує Славкові про неприпустимість приниження однокласника й пропонує вибачитись.
- Ж Учителька не заострює увагу на конфлікті, щоб не поглибити його, і веде урок далі.
- З Учителька пропонує Славкові допомогти однокласникові в поясненні способів розв'язання задачі.
- И Славко вибачився за безтактність і допоміг однокласникові в розв'язанні задачі.
- К Учителька зупиняє урок і веде Славка з Сергієм до директора вирішувати конфлікт.

7. Інвазійні види в Україні становлять значну небезпеку для місцевих оселищ і видів та приносять великі збитки сільському й лісовому господарствам, рекреації.

7.1. Упізнай інвазійні комахи і тварини України.

1 Ондатра	2 Слизняк іспанський	3 Гармонія Азійська	4 Колорадський жук
А	Б	В	Г
			

7.2. Прочитай текст.

Тривалість життя колорадського жука – від одного до трьох років. Зимуює ця комаха під землею на глибині до 70 сантиметрів, тому здатна пережити навіть суворі зими. За літній сезон одна самиця відкладає до 1000 яєць, з яких з'являються личинки. Усього за 2 тижні личинка колорадського жука може з'їсти 10 листків картоплі.

У несприятливі роки жук може зачаїтися в землі в очікуванні кращих часів. Учені запевняють, що ця сплячка може тривати 2-3 роки. Знищувати колорадського жука можна не тільки хімікатами. Наприклад, індики та цесарки охоче поїдають цих комах. Їх можна сміливо випускати на картопляні грядки: ці птахи не розгрібають землю, а їдять лише тих жуків, що сидять на бадиллі.

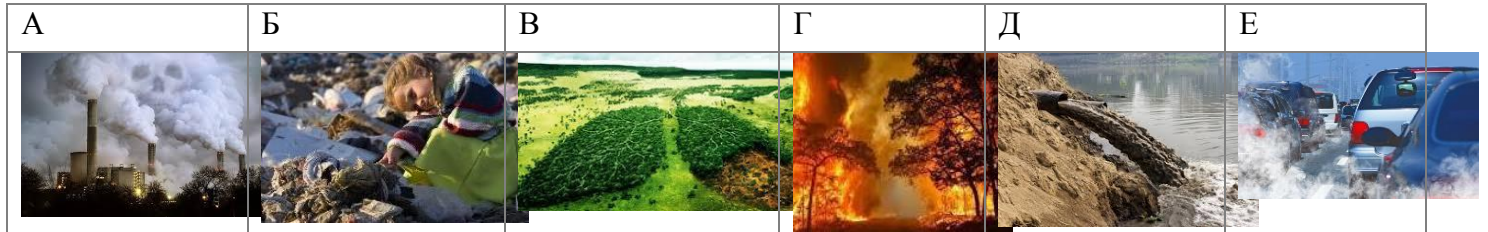
Визнач, скільки листків з'їсть личинка колорадського жука за 84 дні.

Відповідь упиши тільки числом.

8. 22 квітня Всесвітній день Землі, свято єднання народів планети у справі захисту навколишнього середовища і збереження тих багатств і природних ресурсів, якими наділила нас природа.

8.1. Підготуй до свята у твоїй школі фотовиставку з теми: «Джерела забруднення повітря», обравши світлини із запропонованих варіантів.

Відповіді запиши великими літерами через кому без пробілів.

8.2. Обери вислови відомих людей, які будуть доречними для шкільної фотовиставки.

А У 20-му столітті людство завдало більше шкоди Землі, ніж за всю свою історію.

Жак-Ів Кусто, французький дослідник Світового океану

Б Упродовж своєї історії людина мусила боротись із природою для виживання; у нашому столітті людина починає усвідомлювати: щоб вижити, вона має захистити природу.

Жак-Ів Кусто, французький дослідник Світового океану

В Плани захистити повітря та воду, дику природу насправді є планами захисту людини.

Стюарт Юдалл, американський політик-демократ

Г На жаль, набагато легше створити пустелю, ніж ліс.

Джеймс Лавлок, еколог

Д Не можна забезпечити себе від повітря, яким ми дихаємо.

Олег Савицький

Відповіді запиши великими літерами через кому без пробілів.

Відповіді

1	2	3	4	5	6	7	8
А, Е	А	сколіоз А, Б, Д	1-В 2-А 3-Г 4-Б	В	7.1. В 7.2. В, Д, Е, З, И	7.1. 1-В 2-А 3-Г 4-Б 7.2.60	8 8.1. А,Б,Г,Е 8.2. В,Д

Видання підготовлено до друку та віддруковано редакційно-видавничим відділом КНЗ «ЧОПОПП ЧОР»
Зам. № 1663 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1